

O internih kompenzacijah prepočasi

Poslovodni svet SOZD Mercator se je prvič sestel v ožjem sestavu 7. maja 1981. Direktorji delovnih organizacij, združenih v SOZD so obravnavali obsežen dnevni red, saj je seja trajala celih šest ur. Kot najbolj konstruktivno lahko ocenimo razpravo o osnutku srednjeročnega plana SOZS Mercator za obdobje 1981-85.

Poslovodni svet SOZD Mercator se je prvič sestel v ožjem sestavu 7. maja 1981. Direktorji delovnih organizacij, združenih v SOZD so obravnavali obsežen dnevni red, saj je seja trajala celih šest ur. Kot najbolj konstruktivno lahko ocenimo razpravo o osnutku srednjeročnega plana SOZD Mercator za obdobje 1981-85.

V razpravi je bila poudarjena zahteva, da morajo planski akti SOZD dobiti novo kvaliteto, tako da bomo te akte resnično lahko obravnavali kot razvojne akte, in ne le kot seštevke planov TOZD in DO. Očitnih napak, ki se pojavljajo v planih TOZD in DO ne gre ponavljati tudi v planskih aktih SOZD. Omeniti velja ugotovitev, da načrtovana investicijska politika oziroma planirana dinamika graditve investicijskih objektov terja zagotovitev potrebnega finančnega potenciala v prvih treh letih srednjeročnega obdobja, kar pa je glede na restriktivno politiko temeljnih bank in zaostrovanja gospodarskega položaja nasploh nemogoče. Zato je nujno, da se dinamika investicijske izgradnje razporedi čez vse srednjeročno obdobje v prvi fazi pa se opravi tisti del investicijske izgradnje, ki lahko teče neodvisno od trenutnih družbenoekonomskih razmer. Osutek srednjeročnega plana predvideva nekatere spremembe v samoupravni organiziranosti delovnih organizacij združenih v SOZD z namenom, da se z integracijskimi postopki realizira specializacija proizvodnje ter smotrnejša organizacija in delitev dela.

Predlog akontacijskih stopenj za razporeditev skupnega prihodka med organizacijami na debelo

in organizacijami na drobno v SOZD Mercator za leto 1981, je naletel na hudi odpor predstavnikov trgovine na drobno. Le ti so namreč vztrajali pri ugotovitvi, da je predlog za trgovino na drobno nesprejemljiv, kajti v predlogu upoštevana okoliščina vse težjih pogojev pridobivanja dohodka v trgovini se odraža tako v trgovini na drobno, kot v trgovini na debelo. Iz tega razloga je bil predlog zavrnjen, sprejete pa akontacijske stopnje za razporeditev skupnega prihodka med organizacijami na debelo in organizacijami na drobno v SOZD tako, da določa samoupravni sporazum o trajnem poslovnem sodelovanju ter zdru-

ževanju dela in sredstev med organizacijami na debelo in organizacijami na drobno v sestavu SOZD Mercator.

Vse težje razmere na področju likvidnosti članic Mercator-Interne banke so zahtevale nekatere ukrepe o katerih je poročala direktorica Mercator-Interne banke, Draga Vaupotič. Ti ukrepi se nanašajo na spremembo pasivne obrestne mere za avista sredstva, spremembo obrestne mere za kredite za obratne namene in interkalarni obresti, določitev limitov za likvidnostne kredite, sankcioniranje prekoračitve limitov s kazenskimi obrestmi ter omejitev kroga potencialnih investitorjev s pre-

verjanjem likvidnosti. Za izvedbo teh ukrepov bo Mercator-Interni banka organizirala razgovore v vseh TOZD in DO z vodji finančnih in komercialnih služb z namenom, da jih podrobno seznanijo z vsebino in posledicami ukrepov, s katerimi naj bi se izboljšala likvidnost njenih članic.

Pokrivanje izgube Mercator-Nanos, TOZD TMI Postojna, ki jo je ta ustvarila v letu 1980 bo zahtevalo po vsej verjetnosti sodelovanje vseh delovnih organizacij v sestavi SOZD v skladu z določbami samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD Mercator. Možnosti da bi se nastala oziroma ugotovljena izguba pokrivala iz sredstev sklada skupnih rezerv Postojnske občine in sklada skupnih rezerv SR Slovenije, so minimalne. Ker mora navedena TOZD najkasneje do 8. junija letos predložiti sanacijski program skupno z zahtevo za pokritje izgube vsem partnerjem, ki z ustreznimi samoupravnimi sporazumi nosijo riziko, je strokovna služba Mercator-Interne banke predlagala, da se odbori sanacijski kredit oziroma kredit za pokritje izgube pod naslednjimi pogoji: 4% obrestna mera, 3 letni vračilni rok ter rok pričetka vračanja - 1 leto po tem, ko so kreditna sredstva izčrpana. Pod temi pogoji naj bi članice SOZD iz svojih sredstev rezerv pokrile del izgube.

Pogoji pridobivanja dohodka so v petih temeljnih organizacijah povzročili take motnje, da te TOZD niso mogle ustvariti dovolj dohodka, da bi ga razporedile tudi na sklad skupne porabe.

Obe tovarni mesnih izdelkov v Postojni in Ljubljani ter trije tozdi Kmetijskega kombinata Sevnica - proizvodnja, klavnica in kooperacija so izpolnile pogoje za črpanje solidarnostnih sredstev sklada skupne porabe za namene regresa za letni dopust. Komisija za ugotavljanje upravičenosti do črpanja teh sredstev je ugotovila, da so zahteve upravičene, da je predložena vsa potrebna dokumentacija, ki jo zahteva pravilnik o oblikovanju in koriščenju solidarnostnih sredstev skupne porabe. Po predlogu komisije naj bi višina regresa na delavca, ki se izplača iz solidarnostnih sredstev znašala 2.560 din (neto) oziroma 3.072 din (bruto). Potrebna sredstva za namene regresa za letni dopust, ki jih morajo TOZD oziroma DO združiti znašajo 2.006.016 din. Komisiji je bila dana sugestija, da predlaga spremembo pravilnika v tem smislu, da bi bile upravičene do koriščenja solidarnostnih sredstev tudi tiste OZD, ki ne dosega oziroma ne izplačajo regresa za letni dopust v višini kot jo določa letni planski akt SOZD. Prav tako pa naj komisija pri presoji upravičenosti do črpanja solidarnostnih sredstev upošteva povprečno višino oblikovanih sredstev v vseh TOZD in DO za namene regresa za letni dopust. Ta sugestija izhaja iz dejstva, da so v mnogih TOZD in DO izplačali oziroma namenili za regres nižji znesek kot ga je iz solidarnostnih sredstev določila komisija. Kljub pripombam pa so člani poslovodnega sveta sklenili, da se glede na razmere v teh TOZD izplača regres iz solidarnostnih sredstev v višini, kot ga je predlagala komisija.

Ne po principu solidarnosti temveč na podlagi prostovoljne odločitve vsake TOZD oziroma DO naj bi se sredstva, ki so jih TOZD in DO preveč plačala delovni skupnosti SOZD združila za graditev počitniško rekreacijskih objektov. V ta namen bo za odločitev vseh TOZD in DO poslan dopis s konkretnimi predlogi za združitve teh sredstev.

Zaradi neobveščanja centra za obveščanja o stališčih, ki so jih delavci TOZD in DO sprejeli v zvezi s samoupravnim sporazumom o internih kompenzacijah v SOZD, usode tega akta ne moremo dokončno ugotoviti. Prav bi bilo, je ugotovil generalni direktor

SOZD, da ta akt sprejmejo v vseh sredinah in da si tako poslovodni kot družbenopolitični delavci prizadevajo za njegov sprejem. Če v vaših TOZD oziroma DO tega akta še niste obravnavali, storite to čimprej in obvestite o svojem stališču center za obveščanje.

Poleg navedenih tem, ki smo vam jih predstavili v skrajšani obliki pa so člani poslovodnega sveta razpravljali tudi o problematiki zakonodaje s področja oblikovanja cen, zagotavljanja sredstev za dokončanje izgradnje tovarne sladkorja v Ormožu, oskrbljenosti trga z artikli osnovne preskrbe, novem načinu obračunavanja embalaže. V zvezi z izgradnjo tovarne sladkorja so bili člani poslovodnega sveta seznanjeni z najnovejšim predlogom o načinu zagotavljanja sredstev za dokončanje te tovarne. Podpisnice sporazuma o gradnji tega objekta so sklenile, da bodo sredstva sicer zagotovile do 14. junija 1981, vendar pa istočasno zahtevale spremembo samoupravnega sporazuma v tej smeri, da po izgradnji tovarne sladkorja ne bodo prevzemale obveznosti pokrivanja izgube in nosile poslovne rizika. V delovno skupino, ki naj bi predlagala navedeno spremembo je s strani Mercatorja imenovan Mitja Ponikvar, svetovalec generalnega direktorja za področje agroživilstva.

Strokovne službe Delovne skupnosti so dale v razpravo predlog, da bi delovna skupnost na področjih kjer ima prostore kapacitete opravljala storitve tudi za organizacije izven SOZD. Predlog je vzbudil pomisleke, predvsem zaradi možnosti dodatnega zaposlovanja delavcev v Delovni skupnosti in pa pomisleke v zvezi z možnostjo, da se bo zmanjšal obseg storitev za člane SOZD. Predlog, ki naj bi ga glede opravljanja storitev za zunanje naročnike Delovna skupnost predložila delavskemu svetu SOZD, mora vsebovati čvrsto zavezo, da Delovna skupnost ne bo povečala števila delavcev in zmanjšala obseg storitev in njihovo kvaliteto za članice SOZD.

Izvozna dejavnost Mercator-Mednarodne trgovine

Center za obveščanje

Mercator v Iraku

Generalni direktor M-Mednarodne trgovine, ki je letošnje leto začela v novem sestavu po združitvi M-Slovenija sadja, dela M-Contala in tozda Stekla iz sestave M-Velepreskrbe, Mitja Marinšek, nas je na kratko seznanil z novim izvoznim poslom Mercatorja v letošnjem letu. V sklopu jugoslovenskega in slovenskega izvoza gradbenih uslug in materiala bo Mercator sodeloval v naslednjih letih na Bližnjem Vzhodu z oskrbo delavcev na gradbiščih.

Konkretno gre za nedavno sklenjeni sporazum med SCT (združene Slovenije ceste in Tehnika) kot glavnim izvajalcem del ter Mercatorjem kot podizvajalcem za prehrano, nastanitev, organizacijo družbenega standarda ter trgovske usluže na gradbišču z velikim številom naših delavcev.

Za Mercator je to nova oblika dejavnosti v izvozu. Pri poslu bodo poleg nosilca, M-Mednarodne trgovine sodelovale še delovne organizacije Mercator-Hoteli gostinstvo ter Mercator-Rožnik s tozdom Golovec. Ustanovljen je konzorcij vseh sodelujočih na bazi dohodkovnih odnosov, kjer gre za skupni dohodek in skupni riziko glede na vloženo delo in sredstva.

Posel je za Mercator zanimiv z vidika prizadevanj za povečanje izvoza hrane in zaradi navezave drugih zunanjetrgovinskih stikov, med drugim tudi uveljavitev nove zasnove Mercatorjeve turistične dejavnosti, ki je na začetku.

Kakor je povedal generalni direktor M-Mednarodne trgovine, bodo delavci preskrbljeni ne le v gmočnem oziru, marveč bo poskrbljeno tudi za zagotavljanje informiranosti in za zadovoljitev kulturnih potreb delavcev, ki so po več mesecev ločeni od domovine.

Mercator

GLASILO DELAVCEV IN ZDRUŽENIH KMETOV

LETO XVIII

Ljubljana, maj 1981

št.: 5

Iz priprav na tretji kongres samoupravljalcev

Jože Rozman

Več kakovosti v delo delegatov

Štirje referati iz štirih tozdov delovne organizacije M-Rožnik so začeli tematsko razpravo o delovanju delegatskega sistema, ki je bila 22. aprila 1981 v Ljubljani. Razpravo, ki je bila namenjena pripravam na 3. kongres samoupravljalcev Jugoslavije, je sklicala konferenca osnovne organizacije sindikata M-Rožnik.

Referate o težavah in problemih v delegatskem sistemu so prispevali tozdi Dolomiti, Grmada, Golovec in Metlika. Med bolj kritičnimi velja omeniti poročilo iz Metlike, ki ga zato tudi ponatiskujemo v celoti na 4. strani. V dolgi, izčrpi in kritični razpravi razpravljalci niso skoparili z lastnimi ali posredovanimi kritičnimi izkušnjami, mnenji in predlogi. Največ gorkih besed je letelo na račun skupnih oziroma strokovnih služb, ki delegatom ne pomagajo tako, kot bi morale, oziroma kakor si delegati želijo; gre mimogrede tudi za »pretežko« strokovnost, nerazumljivost in preobsežnost gradiv. Jože Šketa, predsednik sveta za razvoj samoupravljanja in delegatskega sistema pri OS ZSS Ljubljana Vič-Rudnik, je k temu dodal, da mnogi predlagatelji delajo preobsežna gradiva tudi zato, da opravičijo svoj obstoj in da bo treba kar najhitreje določiti posebne normative za ta gradiva. Razpravljalci so opozarjali tudi na to, da prevečkrat zaškriplje v odnosih med tozdi in delovnimi skupnostmi delovnih organizacij ali sozdov, še večkrat pa med tozdi in sisi, saj so delegati v razne sise preobremenjeni, zato včasih apatični in naveličani tega dela, posebno če njihove pobude naletijo na gluha ušesa. Nazorno in preprosto je to opisala neka razpravljalka z besedami »kako naj bo delegat tisti, ki je sam v »štacuni«

Tu se je razprava tudi dotaknila tiste točke, h kateri so imeli vsi mnogo povedati, namreč pomanjkanja časa za ustvarjalno delo v delegacijah. To je še zlasti problematično v trgovini, ko se morajo delegati udeleževati sej izven delovnega časa, torej na račun svojega prostega časa, to pa jim včasih vzame kar več dni skupaj, upošteva se še povratno informacijo, kot je dokazovala ena od razpravljalk.

Samoupravljanje je za nas edina alternativa družbeno-političnega življenja, vendar še ni zaživelo v polni meri, ni še docela vsebinsko, morda smo tudi premalo bogati zanj, predvsem pa se je na njegov račun preveč razmahnila birokracija, je bila tudi ena od izrečenih misli na razpravi. Kritične besede brez dlake na jeziku so ji dajale ton, saj je bil njen osrednji namen prav to: z neposredno kritiko iz vsakdanjega okolja zbrati paleto mnenj, ki naj postanejo delovne naloge kongresa samoupravljalcev.

Preko 460 delavcev Mercatorja se je udeležilo letošnjega pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane«. Več o tem si preberite na zadnji strani. Foto Matjaž Marinček

V tej številki:

Na 2. strani preberite razmišljanje v zvezi z načeli svobodne menjave dela in planiranjem v sozdu ter o odlikovanjih pionirjem moderne trgovine iz sestava Mercatorja

na 3. strani je poročilo komisije o opravljenih volitvah v organe sestavljene organizacije in beležka o prejemnikih srebrnega znaka ZSS iz naših organizacij na 5. strani je prispevek iz novo pridružene KGZ Sora o razvoju zasebnega kmetijstva, ki se nadaljuje na 6. strani

na 4. strani je prispevek, ki je nastal v pripravah gradiv za III. kongres samoupravljalcev, med delegati iz Mercatorja in prispevek o denarju v rubriki Mali ekonomski leksikon

strani 7 do 10 so napolnile organizacije iz Mercator Nanosa, ki bodo poslej v tem okviru pripravljale »Nanosov vestnik«. Po številu tozdov je ta delovna organizacija v Mercatorju največja in pokriva kraško obalno področje, spričo česar je tolikšna udeležba razumljiva

stran 11 je stran organizacij severovzhodne Slovenije, koder prevladuje MIP s svojimi prispevki

stran 12 prinaša drobne zanimivosti iz celotne sestavljene organizacije in je reportažno zasnovana

stran 13 je kritična in samokritična

strani 14 in 15 sta kakor navadno namenjeni poslovnim partnerjem oziroma obveščanju o njihovih izkušnjah in razlagi posebnosti nekaterih artiklov

Splošno združenje trgovine Slovenije podelilo priznanja

Jože Rozman

Odlikovanja pionirjem moderne trgovine

Slavnostna seja skupščine Splošnega združenja trgovine Slovenije, ki je bila 15. maja v Cankarjevem domu v Ljubljani, je imela na dnevnem redu eno samo točko: podelitev priznanj za delo in dosežene uspehe na področju modernizacije trgovine.

Kot je dejal slavnostni govornik Jože Kovač, sicer predsednik odbora za podelitev priznanj, je zamisel o teh odlikovanjih, ki so jih tokrat podelili prvič, stara že nekaj let. Dobili so jih tisti posamezniki in delovne organizacije, ki so največ prispevali k modernizaciji predvsem trgovine na drobno po osvojitvi ali ki so bili pionirji te modernizacije, ki jo je govornik označil kot velik razvojni korak naše trgovine po vojni. To obdobje je razdelil v tri etape in postavil dva mejnika. Prvi je leto 1965, ko se neha prva etapa in začne druga

so nujno sledili temu koraku. Nadaljnji skok naprej pa pomeni samoizbirna prodajna tehnika v veleblagovnicah, ki jih je bilo v SRS leta 1965 šele 15, danes pa jih je 70, s povprečno prodajno površino več kot 2000 m².

Med 6 delovnimi organizacijami, ki so dobile zlato plaketo, je tudi **M-Rožnik**. Srebrne plakete (vseh 27) so dobili **MIP Ptuj**, **M-Universal**, **M-Tehna Investa**, **M-Velepreskrba TOZD Standard in M-Jelša**.

Med 33 odlikovanci s srebrnimi plaketami so **Branko Gorjup** (MIP Ptuj), **Jože Renar** (TOZD Grmada) in **Slavko Humar** (M-Nanos). 85 posameznikov je prejelo diplome, med njimi iz sozda Mercator naslednji: **Drago Arhar in Vinko Turk** (oba DO M-Rožnik); **Franc Cvelbar**, **Stane Černe**, **Jakob Novak**, **Anton Rapelj** in

Med odlikovanci je bil tudi Ciril Jarnovič, direktor tozda Standard iz Novega mesta. Foto: Jože Rozman

z gospodarsko reformo in povezovanjem trgovine in proizvodnje, tretja etapa pa se začne po sprejetju nove ustave in zakona o združenem delu. Največji razvojni korak trgovine na drobno pomenijo v rsnici samopostrežbe (prva v SRS leta 1958, na svetu pa leta 1912 v ZDA), ne le zaradi drugačnega pristopa kupca do blaga, bistveno večje storilnosti na zaposlenega kot v klasičnih trgovinah, temveč tudi zaradi spremljajočih procesov (embaliranje, pakiranje, paletizacija, zamrzovanje hrane itd), ki

Franc Strojani (vsi TOZD Golovec); **Hinko Čop**, **Vinko Korečan**, **Anton Stančič** in **Franc Kobe** (vsi TOZD Grmada); **Jože Mokorel** (TOZD Preskrba Tržič); **Marjan Česnik** (TOZD Investa); **Ciril Jarnovič** in **Viktor Kotnik** (oba TOZD Standard); **Maks Mauer** (TOZD Preskrba Portorož); **Mirko Košmerl** (M-Potrošnik Lenart); **Slavko Šulgaj** (M-Rudar Idrija); **Konrad Kovačič** (M-Sloga Gornja Radgona) in **Filip Škerjanec** (M-Jelša, Šmarje pri Jelšah).

K razpravam o planih SOZD

Metod Škrjanc – M-Hoteli gostinstvo

Svobodna menjava – odnos samoupravne vzajemnosti

Ob sprejemanju letnega planskega dokumenta SOZD Mercator je bilo slišati ničkoliko razprav, posebnost o tistem delu plana, ki govori o programu dela Delovne skupnosti, v smislu določil Samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih med delavci Delovne skupnosti in delavci TOZD in DO, združenih v SOZD.

Vsebinsko vseh razprav lahko združimo v dva osnovna problema, ki nista specifična samo za delovno skupnost SOZD, temveč tudi za vse ostale, ne glede na njihovo organizacijsko raven in samoupravni status:

– Kaj so dela skupnega pomena?

– Koliko je potrebnih sredstev za delo delovne skupnosti?

Praden preidem k nadaljnjemu razmišljanju o vsebini problemov, bom skušal navesti nekaj osnovnih izhodišč svobodne menjave, ki so opredeljena v Ustavi, Zakonu o združenem delu in Zakonu o svobodni menjavi dela:

– družbenoekonomski in samoupravni položaj delavcev, ne glede na to, kje združujejo svoje delo, izhaja iz odnosov med ljudmi kot svobodnimi in enakopravnimi proizvajalci in ustvarjalci, ki jim delo služi izključno za zadovoljevanje njihovih in skupnih potreb;

– v ustvarjenem dohodku TOZD in DO so vsebovani tudi rezultati dela delavcev delovne skupnosti, ki jih s svojim delom prispevajo k ustvarjanju nove vrednosti. Delo teh delavcev je komplementarna sestavina dela v vsaki TOZD in DO in vedno vpliva na gospodarski učinek v TOZD in DO – in ne samo delo delavcev neposrednih proizvajalcev;

– delavci, ki opravljajo administrativna, strokovna, pomožna in tem podobna dela, imajo enak družbenoekonomski položaj v združenem delu, ker so ta dela deli enotnega delovnega procesa, ki morajo biti med seboj povezani, odvisni in prav vsa za obstanek in razvoj TOZD in DO tudi nujna, ne samo operativno proizvodno delo.

V dosedanem razmišljanju sem opredelil administrativna, strokovna, pomožna in tem podobna dela kot dele enotnega delovnega procesa, ne glede na njihovo organizacijsko in samoupravno raven. Z zakonom o združenem delu so tudi najmanjše in osnovne celice združenega dela dobile samostoj-

nost, ki je nujna in logična posledica uresničevanja osnovnih pravic vladajočega položaja delavcev v združenem delu, ki pa vedno izvira iz medsebojne odvisnosti, povezanosti in odgovornosti v vseh oblikah združenega dela.

Povezanost, odvisnost in odgovornost se izkazujejo v celotnem delovnem procesu, v skupnem interesu, in so izražene šele v doseganju skupnega rezultata, ker je delež dela, ki ga morajo delavci opraviti, pogoj za uspešno uresničevanje proizvodnje in storitev, za katerih realizacijo so bile TOZD in DO ustanovljene.

Posebno očitna je medsebojna odvisnost v tistih TOZD in DO, v katerih ni bila oblikovana organizacija pred združitvijo na osnovi fazne delitve dela in ki ni predstavljala celovitega delovnega procesa v smislu zahtev učinkovite organizacije in v katerih niso bila oblikovana razmerja med posameznimi poslovnimi funkcijami v delovnem procesu.

Osnovni problem svobodne menjave izhaja iz natančne in celovite poslovne politike, natančne opredelitve delovnega procesa in delitve dela.

Oblikovanje delovne skupnosti za opravljanje administrativnih strokovnih, pomožnih in tem podobnih del ne izhaja samo iz načelnega prenosa pooblastil TOZD in DO, ki so sicer opredeljena v Samoupravnem sporazumu o združitvi, temveč iz dogovorjene ravni delitve reprodukcijskega procesa, upoštevajoč, da v nobenem primeru ne sme priti do prekrivanja in s tem do organizacijske in poslovne neučinkovitosti. Taka delitev dela v reprodukcijskem procesu pomeni postopno delitev sistema višje ravni na sisteme nižje ravni v organizaciji. Strateški cilji so v teh sistemih izraženi kot skupni cilji v SOZD, taktični pa cilji posamezne TOZD in DO, in predstavljajo vsak zase samostojno oblikovan sistem in zahtevo za uresničitev skupnih ciljev, povezanost svojih vhodnih in

izhodnih prvin organizacije.

In ravno v teh povezavah se izraža kakovost delitve dela, v vsebini usklajevanja posameznih delov delovnih procesov v TOZD in DO, v odločujočem vplivu in deležu dela vsake TOZD, DO in delovne skupnosti za uspešno uresničevanje taktičnih in strateških ciljev.

Občutljivost te naloge ne povzročajo samo planirana potrebna sredstva za delo delovne skupnosti, temveč stalne motnje, ki se pojavljajo vsakodnevno in ki izhajajo iz nedorečene in nedosledne delitve dela, prekrivanja razmerij poslovnih funkcij v tako oblikovani delitvi reprodukcijskega procesa in na osnovi te delitve oblikovanih delovnih skupnosti.

Te motnje lahko pomenijo odklon od poti za doseganje strateških ciljev, razprava ob sprejemanju planskega dokumenta pa je zaradi teh motenj in občutljivosti problema vodena samo s stališča potrebnih sredstev v pozitivni, pa tudi v negativni smeri.

Zavedajoč se pomembnosti, pa tudi že omenjene občutljivosti delitve dela in usklajevanja delovnih procesov TOZD in DO, združenih v SOZD, je nujno, da natančno opredelimo raven posameznih aktivnosti, oziroma, da opredelimo posamezna dela delovnega procesa v organizacijske sisteme dela in da določimo njihovo povezanost.

Z navedenimi zahtevami po nedvoumno izražanju vsebine dela in njegovih usklajenih povezav, smo prišli do bogate vsebine, do podatkov o delovnih nalogah posameznih delov delovnih procesov, do delovnih nalog v delovnih skupnostih.

Vsebinska dela v programih dela delovnih skupnosti ni več samo birokratska zahteva – kot je bilo v razpravi tudi slišati – temveč ovrednotena vsebina delitve delovnega procesa, medsebojnih povezav, je ovrednotena vsebina medsebojnih odnosov.

Svobodna menjava je organizacijski in samoupravni dogovor med udeleženci v reprodukcijskem in delovnem procesu, je odnos vzajemnosti med delavci delovne skupnosti in uporabniki njenih storitev in je odvisna od vrste in količine združenih poslovnih funkcij, stopnje udeležbe v delovnem procesu, kakovostna pa v toliko, kolikor so kakovostni naši dogovori, in v toliko, kolikor te dogovore spoštujemo.

Sodelovanje z družbenopolitičnimi skupnostmi

Center za obveščanje

Trgovina v razkoraku med možnostmi in pritiski

Predstavniki sozda Mercator so z odobravanjem sprejeli pobudo izvršnega sveta skupščine občine Ljubljana-Vič-Rudnik, v kateri je sedež sozda, o sklicu seje IS SO v Mercatorju. Kakor je povedal predsednik izvršnega sveta Joško Vučemilo, se odloča IS za tako obliko dela takrat, kadar dnevni red zadeva katero od organizacij združenega dela na območju občine. Taka seja je bila v Mercatorju prvič v sredo, 20. maja 1981.

S strani Mercatorja so sodelovali poleg generalnega direktorja in njegovega namestnika še predstavniki M-Rožnika, tozda Dolomiti in tozda Grosist iz sestava M-Velepreskrbe. S strani organov občine je bil med drugim navzoč predstavnik komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo Janko Japelj ter predsednik občinskega sveta ZSS Janez Čebulj.

Ena glavnih točk je bila informacija o poslovanju organizacij združenega dela v občini v prvem trimesečju tega leta. Iz obsežnega gradiva navajamo le nekaj referenčnih podatkov: v gospodarskih dejavnostih občine je bilo ko-

nec marca letos registriranih 111 OZD. Edini sozd v občini je Mercator, ki ima na tem območju sedež dveh tozdov (Dolomiti in Grosist) ter dveh delovnih skupnosti (M-Rožnik in SOZD). V razpravi o gospodarstvu je generalni direktor seznanil člane IS o nekaterih značilnostih poslovanja sozda kot celote v prvem trimesečju. Prvič se je pojavila izguba kar v 10-tozdih, 11 pa ima »zglajene« bilance. Med njimi so 4 predelovalci mesa, vsi drugi pa so trgovske organizacije, kar kaže na slabšanje pogojev gospodarjenja v trgovini. Značilno je, da je index povečanja na isto obdobje lani pri celotnem prihodu 136, pričistem dohodku pa 105,

index izgub pa kar 1411. Res pa je, da so podatki za prvo trimesečje najmanj zanesljivi. Bistvo zadeve je, da je za indikacijo poslovanja odločilna razlika v ceni, k čemur se je generalni direktor povrnil pri posebni točki, ki je bila namenjena Mercatorju.

Tri nadaljnje točke dnevnega reda so bile zadeve iz pristojnosti izvršnega sveta občine, šesta točka je bila »Mercatorjeva«.

S širšega vidika je predstavil položaj Mercatorja kot pretežno trgovinske organizacije generalni direktor. Obravnaval je najprej dohodkovno povezovanje med proizvodnjo in trgovino. Resda ima Mercator sklenjenih okoli 250 samouravnih sporazumov s proizvodnimi organizacijami širom Jugoslavije, vendar pa je za sklepanje stvarnih sporazumov splošna gospodarska klima dokaj neugodna. Skorajda ni več blaga, ki bi se ponujalo, zaradi česar je pripravljenost za vsebinsko, ne zgolj formalno sklepanje sporazumov pri proizvodnih organizacijah bistveno manjša, pri čemer pa je trgovina po zakonu dolžna pokriti s sporazumi najmanj 50 odstotkov svojega prometa, medtem ko te obveznosti zakon proizvodnji ne nalaga.

Objektivno na tem področju deluje zaviralno tudi množica administrativnih predpisov, kajti kjer je predpisan delež, ni pravih pogojev za dohodkovno povezovanje.

Tretji problem so ekonomski pogoji poslovanja trgovine. Za velik del blagovnega prometa še vedno veljajo zamrznjene marže iz 3. avgusta 1979. Z resolucijo predvideni republiški zakon, ki naj bi uredil to področje iz pristojnosti republike, še ni sprejet. Pristop je pod vtisom zveznega načela, da se niti za paro ne sme povečati delež trgovine v poslovanju s proizvodnjo, kar pomeni slabitev trgovine. Edvard Kardelj je zelo jasno pisal, da mora biti trgovina enakopraven partner, in posvaril na nevarnost za samo proizvodnjo, če bi bila trgovina obravnavana zgolj kot distributer. Tudi an-

keta med proizvodnimi organizacijami je pokazala, da želijo imeti v trgovini močnega partnerja.

Trgovini ostaja minimalno sredstev za razširjene reprodukcije, na drugi strani pa je pod pritiskom družbenopolitičnih skupnosti po vse večjih naložbah. Mercator je nenehno v razkoraku med možnostmi in pritiski, posebej še v sedanjih situaciji, ko se je spremenila politika glede udeležbe bank. Mercator v naslednjih letih mora računati s ciklusom bolj skopega investiranja.

S poslovanjem Mercator-Rožnika in posebej tozda Dolomiti sta seznanila navzoče v. d. direktorja DO Jože Čandek in direktor tozda Ludvik Čampa. TOZD Dolomiti ima 45 odstotkov svojih prodajal na območju občine Vič in okoli 56 odstotkov prometa ter približno tolikšen odstotek zaposlenih. TOZD izkazuje v zadnjem obdobju dokaj neugodne rezultate, za kar so vzroki, ki jih je navedel generalni direktor, pa še specifični, kakor je veliko število

nerentabilnih podeželskih trgovin. Tozda Dolomiti načrtuje v prihodnjem obdobju tri investicije na območju občine, čeravno je njihova prihodnost vprašljiva. Omenjene so bile težave pri adaptacijah trgovin, ki so v stavbah zasebnih lastnikov ali v upravljanju stanovanjske skupnosti.

Na seji, na kateri so člani IS z razumevanjem sprejeli težave Mercatorja, je bilo podanih še več informacij, med drugim o poslovanju in načrtih M-Interne banke, o delu in organizaciji delovne skupnosti sozda, o čemer je poročal namestnik generalnega direktorja Vukadin Nedeljko, o slabih pogojih poslovanja Grosista v zastarelem skladišču, o čemer je poročal Slavko Zaletelj in drugem. V imenu IS je predsednik Vučemilo obljubil nekaj konkretnih načinov in pristopov v pomoč za izvedbo planiranih načrtov Mercatorja na območju občine, pri čemer je bilo predvsem poudarjeno, da se ne sme odstopati od planiranih investicij.

Izvršni svet skupščine občine Ljubljana Vič-Rudnik uvaja v svoje delo tudi prvine komuniciranja z DO na svojem področju, s tem da z nekaterimi svojimi se gostuje v OZD, ki jih problematika zadeva. Foto Matjaž Marinček

Ugotovitev komisije za izvedbo volitev SOZD

Center za obveščanje

Izvoljeni delegati organov samoupravljanja sestavljene organizacije Mercator

Komisija za izvedbo referendumov in volitev delavskega sveta SOZD Mercator, ki ji predseduje Anton Malnar, članci pa sta Ljudmila Andolšek in Marjana Martinec, je na podlagi zbrane dokumentacije o volitvah ugotovila naslednje:

1. vse organizacije v sestavu sozda Mercator so opravile volitve v razpisnem roku, med 15. in 19. aprilom 1981.

2. volitve so bile v vseh temeljnih in delovnih organizacijah opravljene na način, kakor ga določajo zakon in interni samoupravni akti. V vseh organizacijah so bile volitve veljavne, povprečna udeležba pa je 86,9-odstotna.

3. V temeljnih in delovnih organizacijah so bili s potrebno večino glasov izvoljeni naslednji delegati:

a) delavski svet SOZD

M-Agrokombinat Krško	1. Pirc Alojz
M-Emba	2. Petan Peter
M-Hoteli gostinstvo	3. Andolšek Ljudmila
M-Izbira Panonija	4. Dolenc Jakob
M-Ješa	5. Kmetič Cveto
M-Konditor	6. Pišek Zvonko
M-KK Sevnica	7. Sedič Franc
M-KGZ Ziri	8. Munda Marjan
M-KZ Cerknica	9. Otorepec Anton
M-Mednarodna trgovina	10. Kužnik Marija
M-Nanos Postojna	11. Jazbec Ivan
M-Pekarna Grosuplje	12. Podpadek Vinko
M-Potrošnik	13. Naglič Miran
M-Preskrba Krško	14. Jurca Edvard
M-Rožnik	15. Frlan Magda
M-Rudar	16. Mlakar Franc
M-Sadje zelenjava	17. Kuntarič Ančka
M-Sloga	18. Černej Metod
M-STP Hrastnik	19. Marinšek Peter
M-Tehna	20. Lesnik Ivan
M-Univerzal	21. Čuček Janez
M-Velepiskrba	22. Strle Maks
M-Zarja	23. Plankar Stefan
Delovna skupnost SOZD41	24. Domanjko Vlado
	25. Malus Anton
	26. Krkoč Marija
	27. Olivo Armand
	28. Habič Tončka
	29. Hrastovšek Martin
	30. Šarčević Nada
	31. Markš Vladimir
	32. Zor Bojan
	33. Kolmanič Jože
	34. Štravs Ivan
	35. Gjura Stefan
	36. Tivadar Franc
	37. Tolbuhin Bjedov
	38. Javoršek Jože
	39. Gorenc Srečko
	40. Smodek Đuro
	41. Vrhovec Sonja

b) v notranjo arbitražo

1. Kralj Ignac
2. Stegel Ladislav
3. Kovač Ivan
4. Zadravec Franc
5. Čoh Peter
6. Zupančič Alojz
7. Golob Avgust
8. Močorič Stanislava
9. Petrovič Anica
10. Naglič Tone
11. Savle Viktor
12. Glavič Jožica
13. Golubič Stanko
14. Koprivnik Anica
15. Urbančič Franc
16. Podobnik Marija
17. Zajec Marija
18. Drozdek Ivan
19. Podlogar Bogomir
20. Merhar Franc
21. Zver Stefan
22. Mole Dušan
23. Medik Otmar
24. Lepenik Branko

c) v odbor samoupravne delavske kontrole SOZD

M-Agrokombinat Krško - kmetijstvo	1. Kotar Franc
M-Nanos Postojna - industrija	2. Jazbec Branko
M-Velepiskrba - trgovina na debelo	3. Bambič Alojz
M-Izbira Panonija - trgovina na drobno	4. Šalamun Katica
M-Rožnik - trgovina na drobno	5. Vrhovec Marjanca
M-Mednarodna trgovina - zunanja trgovina	6. Stošički Franc
M-Hoteli gostinstvo - gostinstvo in turizem	7. Šerban Bronislava
M-Tehna - storitve	8. Jošt Emil
Delovna skupnost SOZD	9. Bitenc Mile

4. Potrebne večine na volitvah niso dobili delegati v M-Rožniku, TOZD Veleblagovnica Beograd, zaradi česar bodo v tej temeljni organizaciji volitve morali ponoviti.

5. Dokumentacija o opravljenih volitvah se hrani v tajništvu organov samoupravljanja v centru za obveščanje Delovne skupnosti SOZD in v ustreznih službah temeljnih in delovnih organizacij.

Pred zaključkom redakcije smo prejeli zapisnik o ponovno opravljenih volitvah v TOZD Veleblagovnica Beograd, ki so bile dne 14. maja. Udeležba je bila 79-odstotna, izvoljena pa je bila v delavski svet sozda delegatka Šarčević Nada, ki je dobila 200 od 308 možnih glasov.

Foto Matjaž Marinček

Tri odlikovanke iz Mercatorja

Podelili srebrne znake zveze sindikatov

Občinski svez Zveze sindikatov Ljubljana Vič-Rudnik je na slavnostni seji 14. maj 1981 v Cankarjevem domu v Ljubljani podelil srebrne znake Zveze sindikatov Slovenije dvajsetim posameznikom in trem osnovnim organizacijam zveze sindikatov.

Med odlikovankami so tudi tri iz Mercatorja. To so **Mira Oblak**, zaposlena v Delovni skupnosti sozda Mercator, ki je dobila priznanje za dolgoletno družbeno-politično delovanje v družbeno-političnih organizacijah, predvsem v ZSS. Bila je večkrat članica in sekretarka IO OO ZS, dve mandatni obdobji pa tudi njegova predsednica; bila je pobudnik mnogih akcij, v katerih je sodelovala tudi sama in tako bila vzgled ostalim sodelavcem. Aktivno sodeluje tudi v samoupravnih organih.

Zora Petric, samostojna referentka za cene v tozdu Dolomiti, je

pričela družbeno-politično delovati že v mladinski organizaciji leta 1950, udeleževala se je mladinskih delovnih akcij ter bila vse-skozi aktivna v zvezi sindikatov in samoupravnih organih. Priznanje so ji podelili tudi za reševanje problemov delavcev, predvsem za izboljšanje pogojev dela v trgovini.

Za uspešno organiziranje sindikalnih skupin in njihovega delovanja ter dolgoletno delo v ZSMS pa je bila odlikovana **Nada Rihtar**, tajnica samoupravnih organov in družbeno-političnih organizacij tozda Grosist.

Na skromni slovesnosti, ki je bila na sedežu sozda Mercator v Ljubljani, so se od rednega dela poslovili in se ob odhodu v pokoj srečali (od leve proti desni) Viktor Valentin, ki je 16 let opravljal vodilne funkcije v M-Panoniji in M-Izbiri-Panoniji, Stane Nuncič, ki je bil 18 let direktor krškega M-Agrokombinata, in Marjan Mokorel, ki je 14 let vodil tržiški tozdr Preskrba. Slovesnosti so se udeležili tudi njihovi najozjji sodelavci in vodilni delavci sozda. - Besedilo in foto Matjaž Marinček

Imamo že dovolj strokovnjakov?

Ljuba Sukovič - TOZD Standard, Novo mesto

Več pozornosti kadrom in kadrovski politiki

Osnovna organizacija ZSMS Standard Novo mesto je imela 29. aprila 1981 volilno-programsko konferenco, kjer smo pregledali delo v preteklem mandatsnem obdobju in ugotovili med drugim tudi to, da smo med evidentiranjem mladincev v našem tozdu našli kar 157 mladih od skupno 300 zaposlenih ter 100 učencev v gospodarstvu.

Precejšnje število teh mladih delavcev izredno študira ob delu. Ker so to večinoma delavci z izobrazbo za poklic prodajalca, zdaj nadaljujejo šolanje predvsem na šoli za poslovoške kadre in obiskujejo razne tečaje za administrativne delavce in ekonomsko srednjo šolo. Manj pa je tistih, ki se izobražujejo na višjih in visokih šolah (predvsem VEKŠ in VŠOD), ker nekako prevladuje mnenje, da v našem tozdu ne potrebujemo več kadrov z višjo ali visoko izobrazbo, kot jih trenutno imamo. Mislim, da je tako mnenje napačno. Kljub temu, da je tozdr majhen, vendarle potrebujemo tudi take kadre, če želimo, da gremo v korak s časom in da ne zaostanemo še bolj za tehničnim napredkom.

Skoraj vsem delavcem, ki izrazijo željo, da bi jim pri dopolnilnem izobraževanju finančno pomagali

ali odobrili izreden študijski dopust, so prošnje pozitivno rešene.

Problemi mladih delavcev, ki študirajo ob delu, nastajajo drugače, predvsem zaradi dvoizmenkega dela. Zato se sami med seboj dogovarjajo, da jih ob dnevih, ko imajo predavanja ali izpite, zamenjujejo sodelavci v popoldanski izmeni. Vendar je to kljub temu še vedno kamen spotike. Prav zaradi tega se je v prejšnjih letih tudi povečala fluktuacija, ki pa se je v zadnjem času precej zmanjšala.

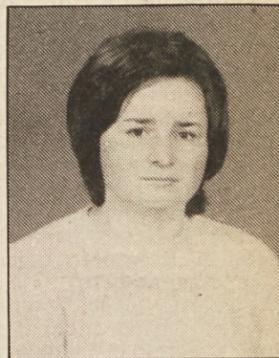
Izobraževanje za poslovoške in strojepisne tečaj organizira v Novem mestu Center za izobraževanje kadrov in produktivnost dela. Ekonomska srednja šola, ki je v sklopu EASČ iz Novega mesta, je manj obiskana kot na primer poslovoška. Za poklic prodajalca pa morajo slušatelji obiskovati konzultacije v Šoli za prodajalce v

Mariji Škrabič v slovo

Težki so trenutki, ko izveš kruto resnico. Odreventeli smo in stisnili nas je v srcih, ko so nam povedali: Marije ni več.

Še čisto mlado dekletce je bila, ko je prišla med nas. Štela je le petnajst pomladi. Letošnja pomlad je bila za njo zadnja.

Radi smo jo imeli. Prišla je iz Prekmurja in pri nas se je izučila trgovskega poklica. Rada je imela to delo, a bolezen je bila vzrok, da je prosila za premestitev. Sprejeli smo jo v računovodstvo in tudi kot administratorica je dokazala, da zna biti prizadevna in marljiva. V sebi je čutila, da zmore še več; kma-

lu je napredovala in opravljala dela saldakontista.

Pa ji bolezen ni dala miru. Dve leti je tega, ko je spet zbolela. Želela si je, da bi se čimprej vrnila med sodelavce. Prišla je, a ne za dolgo, kajti bolezen je bila močnejša od njenega hotenja.

Lanske jeseni je spet odšla v bolnišnico in ni se več vrnila. Tako si je želela tople pomladi, sonca, zdravja. Zanj je vse ugasnilo...

Hudo nam je, radi smo jo imeli. V nas je zapustila spomin na dobro delavko in sodelavko. Nastala je praznina, ki jo bo težko nadomestiti.

Se huje bo njenim domačim: zapustila je moža in dva sina.

Naj ji bo lahka slovenska zemlja!

Sodelavci tozda Golovec

Brežicah. Visoka ekonomsko-komercialna šola iz Maribora ima tudi oddelek v Novem mestu, medtem ko je bil oddelek Visoke šole za organizacijo dela iz Kranja v Trebnjem v šolskih letih 1977/78, 1978/79 in 1979/80 na prvi stopnji za kadrovsko-izobraževalno smer, računalniško in proizvodno smer v prvem letniku, v drugem letniku pa so morali študentje računalniške in izobraževalne smeri obiskovati predavanja v Ljubljani ali Kranju, ker je bilo premalo kandidatov, da bi bila predavanja v Trebnjem.

Dogaja se, da tako izšolani kadri odhajajo v druge delovne organizacije, ker takoj, ko končajo izobraževanje, ne dobijo ustreznih del in nalog v našem tozdu. Tako izgubljam večših tako nepotrebnih kadre, ki smo jim omogočili študij ob delu. Zato bi bilo nujno, da temeljito razmislimo o naši kadrovski politiki, kadrovskem planiranju in izobraževanju, saj bomo le z načrtnim in organiziranim delom bolje in smotrneje gospodarili. Tako se bomo tudi izognili problemu, ki nastajajo zaradi tega, ker preveč zapostavljamo ta del planiranja, ki je enakovreden drugemu.

Zapisi ispod tezge

Pera Srečkovič

● Da svedemo potrošnjo u realne okvire? U redu, ali pre toga da se utvrde okviri nekih stomaka.

● Sitnoj boraniji se konci najlakše kidaju.

● Oni koji na blagajni primaju najtanje koverte, obično izvlače i najdeblji kraj.

● Ko zna dobro da tvrdi pazar, taj očitno i - kupi pazar.

Naš list pokreće nagradni konkurs »Koliko poznajete svoju organizaciju«?

Pitanje svakako nije upućeno onima koji je poznaju jedino kroz - poznanstvo sa zdravstvenom knjižicom.

Imamo mi više samaca koji žele da stambene liste u našem SOUR-u liče na mleko u tetrapaku.

Valjda zato što i obećanja treba da imaju rok trajanja a možda i zato što mleko u tetrapaku treba da bude zaštićeno od razvodnjavanja!

Vukadin Nedeljković

Denar

Denar je specifično blago, ki ga rabimo za to, da nam kot univerzalno sredstvo posreduje menjavo drugega blaga. Denar se vriva kot vmesni člen med dva izdelka ali med dvema vrstama blaga. Živila kot izdelke ali pridelke rabimo v gospodinjstvu, sredstva za delo v obratu, denar pa v prometnem področju.

Denar lahko dobi funkcijo **menjalnega pripomočka**. Denar preskakuje iz ene gospodarske enote v drugo, blago pa po nasprotni poti. Posledica preskakovanja blaga je, da se ono porabi, denar pa s tem preskakovanjem kar nadaljuje in nenehno kroži. To kroženje imenujemo **denarni obtok**. V tem obtoku je, kot rečeno, denar menjalno sredstvo. Če pa gre za menjavo storitev, je denar **plačilno sredstvo**. Denar v funkciji menjalnega sredstva mora biti realno prisoten.

Denar je bil prvotno različne oblike in teže. Njegov lastnik je garantiral njegovo težo s svojim znakom. Toda z razvojem trgovine, ko ta začne preraščati nacionalne meje, je država garantirala kvaliteto in kvantiteto denarja. Tako se pojavi **moneta**. To je kos kovine-denarno blago, kateremu je država s svojo avtoriteto določila težo in kvaliteto in mu dala ime. Ta kovina kot denarno blago se v funkciji menjalnega sredstva obrablja in izgublja prvotno točno določeno težo. Blago se menja za manj vredno denarno blago. Denar tako postane samo znak vrednosti blaga. Vloga menjalnega sredstva opravlja denar, izdelan iz manj vrednih kovin: srebra, bakra ali aluminija. Končno pride kot manjvalno sredstvo papirnat denar, ki ima prisilno vrednost.

Pri menjavi blaga hočemo toliko dobiti, kolikor damo, oziroma hočemo vedeti, koliko dobimo in koliko damo. Primerjanje se je olajšalo, ko je bila določena enota za merjenje vrednosti. Ta vrednostna enota je denar, ki je v funkciji **mere vrednosti**. Kadar je denar v tej funkciji, mu pravimo tudi **računska enota**. Vrednost blaga se meri z denarno vrednostno enoto in takrat pravimo, da je v denarju izražena vrednost blaga njegova **cena**. Ni nujno, da je denar v funkciji mere vrednosti realno prisoten, služi kot zamišljen denar.

Če se prekine proces blagovne menjave, tj. pride samo do prodaje blaga in se denar ne menja za drugo blago, potem je ta lastnikov denar v funkciji **blaga**, njegov lastnik pa obogati. Denar v funkciji blaga je realno prisoten. Denar ima posebne zmožnosti, kar nima drugo blago. Te so: privlačnost, trpežnost, deljivost, hranljivost, prenosljivost itd.; to je njegova **obtočna zmožnost**.

Vrednost denarja ne izhaja iz snovi, iz katere je narejen, npr. papirnat denar, ampak ima prisilno vrednost. Ta vrednost je neka prenosljiva terjatvena pravica. Da bi se te pravice ne pridobivale samo preko papirnatega denarja s prenašanjem papirnatih apoenov, so se začele pravice zapisovati v bančne knjige in so se prenašale iz enega bančnega računa na drugega. Na ta način nastane **knjižni denar**.

Prenašanje denarja, in sicer določene količine denarja v določenem obdobju, iz enih gospodarskih enot v druge, imenujemo **denarni promet**. Kadar v prometu ni realno prisoten denar, ampak gre za pravne spremembe, takrat govorimo o **plačilnem prometu**.

Devize

Devize so terjatve v inozemstvu, ki se glasijo na tujo valuto po katerikoli podlagi, ne glede na način razpolaganja: čeki, menice, napotnice (vse vrste efektivnega tujevalnega denarja, razen kovanih zlatnikov). Ustvarjene, pridobljene ali združene devize, se uporabljajo za plačevanje v poslih s tujino in za kreditne odnose s tujino, ki nastajajo na področju deviznega sistema v državi. Z ustvarjenimi devizami se prosto razpolaga. Pridobijo se z nakupom za dinarje na deviznem trgu v skladu z določbami zakona v državi. S kupljenimi devizami je dovoljeno razpolagati v skladu s

dročju deviznega poslovanja in kreditnih odnosov s tujino. Devizno kontrolo opravljajo Zvezni sekretariat za finance, Narodna banka Jugoslavije, narodne banke republik in carinski organi.

Valuta

Valuta pomeni vrednost. Valuta je denar, ki je sprejet kot zakonito plačilno sredstvo. Država ima lahko denarni sistem z zlato, srebrno ali papirnat valuto. Valuta se imenuje tudi osnovna denarna enota v državi, določena v denarnem sistemu: dolar, marka, šiling, dinar.

Na vprašanje, koliko je vredna osnovna enota denarja v neki državi (nacionalna valuta), je več odgovorov. Pravi odgovor je naslednji: vrednost osnovne enote denarja je enaka vrednosti blaga, ki se dobi za osnovno enoto denarja (za 1 dolar, za 1 dinar, za 1 marko itd.) V teoriji in praksi se srečujemo z naslednjimi pojmi:

Konvertibilna valuta. To je valuta, katero je možno spreminjati v neko drugo valuto ali jo zamenjati za zlató. Imenujemo jo tudi svobodna valuta. V naših razmerah je sedaj konvertibilna valuta: šiling, frank (belgijski, francoski, švicarski), krona (danska, norveška, švedska), marka (z. nemška in fiska), lira, pezeta, funt in dolar (avstralski, ameriški in kanadski).

Nekonvertibilna valuta. To je valuta, katero ni možno zamenjati za zlató ali neko drugo valuto.

Obračunska valuta. To je med dvema državama dogovorjena valuta v medsebojnem plačilnem

prometu. To je valuta ene od teh dveh držav ali valuta neke tretje države. Naša država ima dolar za obračunsko valuto z nekaterimi državami v medsebojnem plačilnem prometu.

Valutni tečaj je cena tuje valute, izražena v našem denarju oziroma cena našega dinarja, izražena v tuji valuti. Cena našega dinarja v razmerju do tujih valut se oblikuje na deviznem trgu z določeno politiko tečaja dinarja. Politika realnega tečaja dinarja je sestavni del celotne ekonomske politike države in posebej skupne devizne politike. Skupščina SFRJ določa politiko tečaja dinarja, medtem ko Zvezni izvršni svet določi tečaj dinarja v razmerju do obračunske valute ali v razmerju do ene ali več konvertibilnih valut. Narodna banka Jugoslavije spremlja gibanje tečajev na domačem in tujem deviznem trgu in če je potrebno intervenira na deviznem trgu v skladu z določeno politiko tečaja dinarja. Zvezni izvršni svet v skladu s tečaji, dogovorjenimi mednarodnih sestankih deviznega trga, določa tečaje tujih valut kot podlago za določanje osnov za obračunavanje carine in drugih davščin ter za potrebe statistike.

Kadar se tečaj valute spremeni, nastane **pozitivna ali negativna tečajna razlika**. Tečajne razlike pri poslovanju z devizami prevzamejo domače osebe v sorazmerju z zneskom deviz, ki jih uporabljajo.

Čvrsta valuta je tista, po kateri je veliko povpraševanja in ima visoko stopnjo konvertibilnosti (marka, dolar).

Mehka valuta je tista, po kateri ni veliko povpraševanja in ni vedno konvertibilna.

Zlata valuta v ožjem smislu je samo zlato kovani denar, v širšem smislu pa je valuta, katero je možno zamenjati za zlató.

Valutni azió (ital. aggio) je pozitivna razlika med tečajem valute in ceno valute, ki se doseže s ku-poprodajo. Nasprotni rezultat, kadar je negativna razlika, pa je **valutni disazió**.

Valutna klavzula se koristi v trgovinskih sporazumih. Kadar se dva partnerja želita zavarovati proti valutnemu riziku, se dogovorita za valutno klavzulo. To pomeni, da bosta vnaprej določila stalen intervalutarni tečaj za plačilo do trenutka zapadlosti obveznosti, ne glede na spremembe vrednosti valute.

Valutna rezerva je monetarno zlato in devizne rezerve, kar predstavlja za banko, ki ima pravico emisije denarja, kritje za denar v emisiji.

Valutni denar je tisti, ki se mora kot plačilno sredstvo prevzeti v neomejenih količinah. V preteklosti je bil to srebrni in zlati denar, danes pa je lahko kovanec ali papirnat denar.

Dinar je osnovna valutna enota v Jugoslaviji, Iraku, Jordaniji, Adenu, Alžiru, Bahreinu, Kuvajtu in Tunisu. Izhaja iz latinske besede denarius, to je ime za neko vrsto denarja. V nekaterih krajih v Franciji se je imenoval denier, v Italiji pa denaro. Na Hrvaškem so se v XII. stoletju kovali denarii. Srbija je uvedla valuto dinar leta 1879 in ta valuta se zadrži v stari Jugoslaviji in v SFRJ.

Kje so še napake, pomanjkljivosti, slabosti?

Anton Ambrožič – M-Rožnik, TOZD Metlika

O samoupravnem organiziranju in delegatskem sistemu

Ocena razvoja samoupravnih odnosov in delegatskega sistema je namenjena pripravam na 3. kongres samoupravljalcev Jugoslavije. Večkrat se sprašujemo, kako se uresničujejo določila zakona o združenem delu. Izvršene naloge so večkrat le formalno zadostilo določilom in bistvenih vsebinskih premikov ni čutiti.

Sozd Mercator je samoupravno organiziran tako, kot so to narekivale predvsem organizacijske in ekonomseke potrebe, vendar menimo, da bi bilo nujno to organiziranje racionalno nadaljevati z namenom, da dosežemo višjo kakovost dela. Tozdi izven Ljubljane se čutimo precej osamljeni, po drugi strani pa docela samostojni. Ne gre za kritikantstvo, vendar so tu razdaje velikokrat vzrok za slabšo povezanost in občutek neprilagodnosti delovni organizaciji.

Samoupravna organizacija je formalno kolikor toliko zadovoljiva, to pa ne drži za povezovanje na nivoju delovnih organizacij oziroma sozdov v sami občini. V Metliki imamo večje število poslovalnic (Metalke, Jugotehnike, Novotehnice, Kokre itd.) ki imajo sedež tozda izven občine. Naši delavci se velikokrat primerjajo z delavci iz teh poslovnih enot predvsem glede osebnih dohodkov in vse to povzroča določen nemir. Poleg tega se delavci teh poslovnih enot ne vključujejo v razreševanje problemov same trgovine v občini, vprašljiv je njihov samoupravni položaj, kar se odraža tudi v neaktivnosti na vseh področjih. Še naprej ostaja odprto vprašanje samoupravne organiziranosti po teritorialnem principu, za to pa bi bilo potrebno izdelati dobre analize ob sodelovanju občinskih skupščin in ugotoviti dejansko stanje trgovine glede preskrbe, založenosti, rezerv itd.

Vprašljiva je tudi svobodna menjava dela, torej odnos med tozdi in delovno skupnostjo na nivoju DO in sozda ter odnos med tozdi in sisi. V temeljnih planov za obdobje 1981-1985 so sicer cilji napisani, vendar se načelo svobodne menjave dela še prepočasno uresničuje. V odnosih med tozdi in de-

lovnimi skupnostmi skupnih služb je premalo upoštevano ovrednotenje del in nalog delavcev in njihova prizadevnost in zaslužnjo za povečanje dohodka. Velikokrat se financirajo naloge, ki jih v večini primerov opravijo tozdi sami. Posebno poglavje je vprašanje kvalitete dela skupnih služb, kvalitetnega mentorstva itd., saj se ljudje, ki delajo v skupnih službah, čedalje bolj oddaljujejo od baze, od delavca na delovnem mestu, za pultom, od njegovih problemov itd. In so le te same sebi namen.

Dela se prepočasno opravljajo, probleme med delavci, ki jih ravno v tem času ni malo, pa je potrebno hitro reševati. Tozdi bi vse to v veliko primerih lahko sami opravili, če ne bi bili vezani na skupna izhodišča, ki jih sicer pozdravljamo, vendar se mora vsak tozdi posebej prilagajati svojim razmeram.

Tudi vprašanje svobodne menjave dela med tozdi in sisi družbenih dejavnosti kljub premikom ni zadovoljivo, ker je vse preveč proračunskih elementov, vse premalo pa resničnega samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja med uporabniki in izvajalci posameznih storitev. Programi sisov še vedno niso v celoti odraz želja, potreb in možnosti delavcev v proizvodnji in druge. Res je, da delavci v združenem delu tudi nimamo izoblikovanih predlogov glede lastnih potreb in interesov; zakaj je tako, bomo odgovorili v razpravi o delegatih. Več razpravljamo le ob sprejemanju prispevnih stopenj, medtem ko o programih ne govorimo veliko.

Delegatski sistem

O delovanju delegatov in delegatskega sistema smo veliko razpravljali zlasti na sejah, kjer smo

govorili o samoupravnem položaju delavcev. To so bili predvsem sestanki OOS v tozdu, kjer smo ugotovili naslednje.

Delegatski sistem še ni zaživel tako, kot je bilo zamišljeno. Posebna težava je sestajanje delegacij in obravnava gradiv za seje skupščin. Dejstvo je, da je čas tako dragocen, da se posebno sedaj, v času gospodarske stabilizacije in borbe za večjo produktivnost, vsak zaposleni bolje zaveda težkega gospodarskega položaja in želi k izboljšanju tega prispevati po svojih močeh. Zato delegat težko zapušča svoje delovno mesto, ker se zaveda delovne in moralne odgovornosti. Delegati so vse bolj apatični predvsem zato, ker njihovo delo zaradi nestrokovnosti, ki pa se je ni mogoče tako hitro pridobiti, posebno zaradi načina delovanja delegacij, ni kvalitetno in izgubljajo pogum ter prepuščajo odgovornost strokovnim službam. Le te pa bi morale biti v prvi vrsti predvsem strokovne, zaupanja vredne, z načelom odgovornosti. V zvezi s tem bi radi poudarili oziroma se vprašali, kako je s kolektivno odgovornostjo sisov, skupnih služb delovnih organizacij in sozdov.

Veliko je bilo govora tudi o tem, da morajo strokovne službe v tozdu nuditi pomoč svojim delegatom. Včasih je to možno, velikokrat pa ne, saj so strokovne službe v tozdu številčno omejene in zaradi obsega lastnega dela ne zmorejo dodatne obremenitve. Drugo vprašanje so povratne informacije; če so, kakšna je kakovost teh informacij in celo vrsta drugih vprašanj, ki jih žal tudi vodstvo tozda ne more in ne sme energično reševati.

Gradiva za seje so večinoma preobsežna. Vsak zaposlen je, da se da napisati le bistvo zadeve, opozoriti na dileme, ki nastajajo.

Velikokrat se je zgodilo, da so bile bistvene stvari prikrite in da so zato delegati zgubili zaupanje, ki jim ga bo potrebno vrniti. Strokovna obravnava oziroma analiza gradiva je za strokovne delavce, medtem ko je za potrebno delegatom predstaviti stvari in probleme v lažji obliki.

Važni niso le načrti, temveč tudi razmere kmetov-pridelovalcev hrane

Miran Naglič – dipl. ing. agronomije

Osnovne značilnosti razvoja zasebnega kmetijstva v M-KGZ »Sora« Žiri

Mercator – Kmetijsko gozdarska zadruga »Sora« Žiri je bila ustanovljena 19. marca 1948 kot splošna kmetijska zadruga pod imenom Kmetijska zadruga Žiri z.o.j. Pod tem imenom je zadruga poslovala do 1. avgusta 1961 leta, ko se je združila s kmetijsko zadrugo Rovte in se preimenovala v Kmetijsko gozdarsko zadrugo »Sora« Žiri. S 1. 1. 1981 se je vključila v SOZD Mercator in posluje pod imenom Mercator – Kmetijsko gozdarska zadruga »Sora« Žiri.

Teritorij zadruga

Področje zadruga obsega 27 vasi. Na tem področju je 499 kmetij, ki redijo goveje živine. Od teh leži na področju občine Škofja Loka oz. KS Žiri 321, na področju občine Logatec oz. KS Rovte in KS Vrh pa 187 kmetij. Skupna površina kmetijskih zemljišč je 3957 ha. Poleg tega ima zadruga v upravljanju 144 ha kmetijskih zemljišč splošnega ljudskega premoženja. Ta zemljišča imajo v dolgoročnem zakupu kmetje kooperanti, ki jih obdelujejo, ker zadruga nima lastne proizvodnje.

Osnovna značilnost kmetij na področju KS Žiri je, da so to manjše mešane kmetije. To trditev potrjuje dejstvo, da je od vseh kmetij 71,2% takih, ki redijo od 1 do 8 GVŽ (glav velike živine=500 kilogramov žive teže). Tudi posestna struktura kmetij je temu primerena, saj je 59,9 odstotka takih, ki imajo od 0,1 do 10 ha skupne površine zemlje. Stalež goveje živine na področju Žirov je 1613 glav, od katerih je 470 krav.

Kmetije na področju krajevne skupnosti Rovte in Vrh imajo nekoliko drugačne značilnosti, saj je

spravila in konzerviranju krme ter preurejanju in novogradnji hlevov. Tako je sedaj 33 novih hlevov, 42 jih je preurejenih, silosov je 39, prevetrovalnih naprav 90, molznih strojev 46, 13 kmetij pa ima čredinske pašnike s skupno površino 64 ha. Z okrepitevijo zbiralnih prog za mleko se je močno povečala oddaja mleka in je sedaj le še pri posameznih kmetijah odmaknjenost od zbiralnih prog vzrok za preusmeritev kmetije v pitanje živine. Glavni faktor, ki vpliva na izbiro proizvodne usmeritve, je razpoložljiva delovna sila in pa trenutni ekonomski pogoji za to ali ono smer. Izrazito specializiranih je le 81 kmetij, ostale pa lahko uvrstimo v kategorijo gospodarstev s kombinirano rejo.

Reja živine za proizvodnjo mesa je na tem področju relativno močno zastopana. Da bomo tudi vnaprej dosegli dobre rezultate, je potrebno rejsko delo usmeriti v uvažanje pasem, ki bodo kljub mlečni proizvodnji dajale dobre priraste. Skupaj z veterinarsko službo bi bilo potrebno razmisliti tudi o gospodarskem križanju.

Prašičereja predstavlja za veči-

Tržna proizvodnja

Glavna tržna viška na tem področju sta klavna živina in mleko. V zadnjih letih je bilo odkupljeno tudi nekaj krompirja, kar pa je v zadnjih letih praktično zamrlo. Ugotoviti pa moramo, da precejšen del tržnih viškov (mleko, krompir, prašiči), kmetje prodajajo neposredno potrošnikom. To se dogaja predvsem v KS Žiri, saj so se Žiri razvile v relativno močan potrošniški center.

Od stalaža 470 krav, ki so na področju KS Žiri, je vključenih v organizirano proizvodnjo le 83 krav s skupno 100.000 l oddanega mleka letno. Na področju zadruga enote Rovte, ki zajema KS Rovte in KS Vrh pa je stanje drugačno, saj ni v bližini večjega potrošniškega središča in je v organizirano proizvodnjo mleka vključenih 51% stalaža krav. Čeprav je celo območje zadruga hribovito, ne kaže nobenega dela izvzeti iz proizvodnje mleka, saj ima poglobljeno rejsko delo s kravami pozitivne učinke tudi na prirejo klavne živine (primerna teleta, boljša tehnologija krmiljenja).

Pomembna je tudi ugotovitev, da je razmerje dohodka iz gozda in živinoreje 60:40. Seveda pa so ti odnosi od kmetije do kmetije različni. Opažamo pa, da na tržno usmerjenih kmetijah delež dohodka iz gozdarstva iz leta v leto pada.

Notranja organiziranost zadruga

Zadruga je organizacijsko, kadrovsko in finančno ločena na več delovnih enot, ki skupaj tvorijo celoto. Te enote so: kmetijstvo, gozdarstvo, Žaga, Železnina, Market, Oprema Rovte, trgovina Vrh nad Rovtami, transport in skupne službe. Osnovna naloga H-KGZ »Sora« Žiri je usmerjanje in vodenje organizirane kmetijske proizvodnje na tem področju. Da bi svojo nalogo čim bolj opravljala, so se kmetje in delavci odločili, da poleg te osnovne dejavnosti organizirajo še dopolnilne, s katerimi bi oplemenitili svoje delo in si zagotovili optimalno preskrbo z reprodukcijskim materialom, stroji in opremo. To pomeni: preko samopostrežnih prodajal v Rovtah in Žireh lahko kmetje prodajajo svoje pridelke neposredno potrošnikom. Preskrba z reprodukcijskim materialom, stroji in opremo je zagotovljena preko skladišč v Žireh in Rovtah ter železnice v Žireh in Opreme v Rovtah. Ker zadruga upravlja tudi s 345 ha gozda, ki je last SLP, in zato, ker na tem področju skoraj ni kmetije, ki ne bi imela vsaj malo gozda, so kmetje zgradili žago, ki predela surovino iz gozda SLP in dela usluge kmetom.

Če pogledamo poslovanje zadruga za več let nazaj, lahko ugotovimo, da so se sredstva, ustvarjena v dopolnilnih dejavnostih, vedno vračala v slabo akumulativno kooperacijsko kmetijstvo in s tem je bil dosežen še eden od namenov take organiziranosti. Vsako leto ugotavljamo, da bi brez take organiziranosti morali prekiniti z osnovno dejavnostjo, ki vedno beleži manjko, saj deluje po principu, da se kmetom zaračunava le minimalne stroške.

Mnenja smo, da je zadruga s svojimi dopolnilnimi dejavnostmi dosegla optimalno zadovoljevanje kmetovih potreb. Veljalo naj bi načelo, da ne bi omejevali dejavnosti kmetijske zadruga in njenih razvojnih možnosti tudi na druge dejavnosti (trgovina, predelava in podobno), kar je tudi v skladu z zakonom o združevanju kmetov. Kmetje so mnenja, da je tudi samoupravna organiziranost zadruga taka, da lahko kar v največji meri vplivajo na odločanje in poslovanje v zadrugi.

Kooperacijsko kmetijstvo

Mercator-Kmetijsko gozdarska zadruga »Sora« Žiri je nosilec organizirane kmetijske proizvodnje na tem področju. V ta namen združuje 256 članov in 50 kooperantov, ki imajo podpisane ustrezne pogodbe. Na področju zadruga imamo dve zadrugi enoti (Žiri in Rovte) ter pospeševalno službo s sedežem v Žireh.

Poleg dveh glavnih tržnih viškov (mleka in klavne živine), zadruga odkupi tudi nekaj spremljajočih pridelkov ter zelišč. Tako ozko specializirano proizvodnjo narakujejo naravni pogoji (velika nadmorska višina – 480 do 1000 m; ostra klima, ki ne dovoljuje intenzivne poljedelske proizvodnje; oddaljenost od potrošnih središč; neugodna posestna struktura, neugodna starostna struktura kmečkega prebivalstva; hribovitost terena...). Zavedati se moramo, da je tako ozko specializirana proizvodnja zelo občutljiva na razna nihanja na trgu in v preskrbi z reprodukcijskim materialom. Iz tabele, ki prikazuje odkup kmetijskih pridelkov v letih 1978, 1979 in 1980, je razvidno, da se je odkup goveje živine, v primerjavi z letom

racijsko proizvodnjo v TMI Ljubljana, ter tako zaključili proizvodno verigo v okviru sozda.

Odkup mleka se stalno povečuje, če ne upoštevamo manjših nihanj po letih. Da bi to proizvodnjo čim bolj povečali, imamo urejenih 9 zbiralnic za mleko s hladilnimi bazeni in 4 zbirna mesta, kjer se ni hladilnih bazenov, nameravamo pa jih v najkrajšem času urediti. S takó gosto razvejanjo mrežo zbiralnih prog želimo kmetu čim bolj zmanjšati prevozne stroške ter zagotoviti ustrezno kakovost mleka. Skupaj z gorenskimi kmetijskimi zadrugami imamo urejeno službo za pregled molznih strojev, katere sofinancer je tudi Zavarovalna skupnost Triglav – Gorenjska območna skupnost, nosilec pa ŽVZG Kranj. Z mlekarno Vrhnička, kamor oddajamo mleko, imamo sklenjen samoupravni sporazum na dohodkovnih odnosih.

Pospeševalna služba

Kot kmetijska organizacija imamo organizirano pospeševalno službo. Njeno delo je predvsem: zbiranje in prenašanje novih tehnološko-tehničnih spoznanj v prakso (uvajanje pašnokošnega gospodarjenja, izboljšanje tehnologije krmiljenja, izboljšanje tehnologije in pridobivanja mleka, svetovanje pri gradnji gospodarskih poslopij, pri nabavi strojev itd.);

- spodbujanje združevanja zemlje, sredstev in dela kmetov-kooperantov (proizvodne in strojne skupnosti, komasacije, arondacije, hidromelioracije);
- odkup zemlje ostarelih kmetov in oddajanje le te v obdelavo sosednjim kmetom;
- spodbujanje pridelovanja osnovne krme doma;
- organiziranje dopolnilne dejavnosti na kmetijah (kmečki turizem, domača obrt);
- delo z mladimi zadrugniki in aktivom kmečkih žena;
- vključevanje v reprodukcijsko verigo in ustvarjanje pravih dohodkovnih odnosov v njej;
- zagotoviti večjo socialno varnost kmetov in drugo.

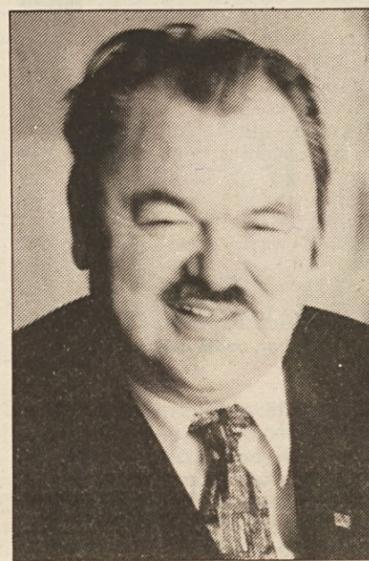
Vsako leto organiziramo več strokovnih predavanj za kmete kooperante o pašnokošnem gospodarjenju, konzerviranju krme, o selekciji živine in molzni kontroli, o delu s kmetijskimi stroji, o higijenskem pridobivanju mleka, krmiljenju živine itd. Na teh predavanjih je udeležba kmetov dobra in kaže, da se zanimajo za tovrstno dopolnilno izobraževanje. Vsako leto organiziramo tudi nekaj ekskurzij na usmerjene kmetije z določeno temo, na primer gradnja hlevov. Naredili smo tudi več poskusov s siliranjem trave pod folijo z izčrpanjem zraka, ki je zelo primerno za kmetije s pašnokošnim načinom rabe travnatega sveta. Rezultati poskusov so bili dobri, saj je bila silaža v 80% primerov nadpovprečne kakovosti.

Zaradi velikega deleža absolutnih travinj je najprimernejša proizvodna usmeritev v pašnokošni način rabe travnatega sveta. Dosedaj imamo v to usmerjenih 13 kmetij s skupno površino 64 ha čredinskih pašnikov. Na vseh teh gospodarstvih smo dosegli več kot 100% povečanje proizvodnje za trg na enaki površini in z isto delovno silo.

Tudi na našem področju so kmetije, na katerih so ostali samo ostareli ljudje. Potrebno bi bilo odkupiti to zemljo, ljudem pa zagotoviti socialno varnost. To zemljo bi dali v obdelavo sosednjim kmetom. S tem bi se povečala intenzivnost rabe zemljišč in izboljšala izkoriščenost strojev.

Zaradi vse višje cene krmil je potrebno preusmeriti krmiljenje govedi na doma pridelano krmo. Glede na to, da naravni pogoji ne omogočajo intenzivne poljedelske proizvodnje in s tem pridelovanja močne krme doma, se moramo preusmeriti v krmiljenje živine z voluminozno krmo, ki pa mora biti zares dobre kakovosti. V lanskem letu so kmetje močno zmanjšali porabo močnih krmil,

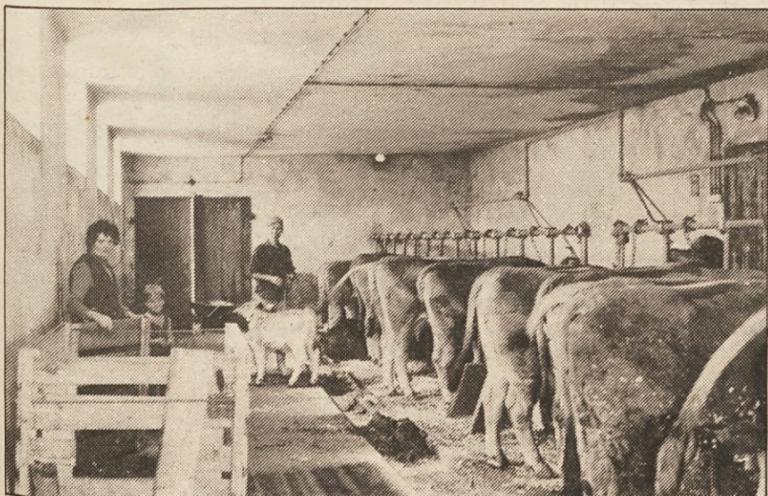
Nadaljevanje na 6. strani

Vinko Maček, direktor M-KGZ »Sora« Žiri.

Miran Naglič, pospeševalec zasebne kmetijske proizvodnje v Žireh in Rovtah.

Stefan Cigale iz Petkovca (KS Rovte) je največji pridelovalec mleka. Lani je oddal 34.000 litrov mleka. Letos ima v hlevu 16 glav živine, na svojem posestvu pa gospodari na pašnokošni način. Vse foto: Jože Rozman

81,2% takih, ki redijo od 1 do 10 GVŽ ter 14% takih, ki imajo od 0,1 do 10 ha skupne površine zemljišč, 86% kmetij pa je takih, ki imajo nad 10 ha skupne površine zemljišč. Stalež živine na območju KS Rovte in KS Vrh je 1187 glav, s tem da je delež krav nekoliko večji kot v Žireh.

V ravninskem predelu je problem izredno velika razkosanost posesti in ponekod neurejen vodni režim tal. V višinskem področju tega problema skoraj ni in bo potrebno bolj dosledno uvajati pašno-košni sistem gospodarjenja.

V KS Žiri je še približno 5 odstotkov kmečkega prebivalstva, v KS Rovte in KS Vrh pa 15 odstotkov.

Obremenitev kmetijske zemlje z živino je na področju cele zadruga približno enaka. Odstopajo le posamezne kmetije. Na eno odraslo govedo odpade skoraj 1,5 ha kmetijskih zemljišč. Tako stanje je tudi posledica neugodnih naravnih pogojev (slaba geološka sestava tal, strme lege, nedostopnost površin za kmetijske stroje, opuščanje slabih senožeti), kar kaže tudi na manjše možnosti intenziviranja.

V zadnjem času so bili storjeni večji premiki pri mehaniziranju

no kmetij le dopolnilno dejavnost in pokrivanje potreb družine po svinjskem mesu. Tržne proizvodnje ni, če pa je kak prašič namenjen za prodajo, ga odkupijo drugi potrošniki. Tudi v bodoče ne kaže vlagati večjih sredstev v tovrstno proizvodnjo za trg, interesantna je le izgradnja parih farm plemenskih svinj za pokrivanje potreb po prašičih, ki bi jih kmetje pitali za lastne potrebe. Vedeti namreč moramo, da je to področje marginalno za proizvodnjo krme, ki jo lahko izkoristijo prašiči.

Zaradi vse večjega tehnološko-tehničnega napredka so konji zgubili svoj pomen in se je njihovo število močno zmanjšalo. V zadnjih dveh letih opažamo porast števila konj predvsem v KS Žiri zaradi rekreacije. Ob nenehni rasti cen goriva pa se konju vse bolj vrača tudi nekdanji pomen. Ne smemo prezreti pomena konj tudi pri ohranjanju žive krajine in pri potrebah SLO. Potrebno bi bilo zagotoviti sredstva za regresiranje nakupa konj, saj je cena ob tako majhni izkoriščenosti konj na kmetiji prevelika.

Zaradi opuščanja za mehanizacijo težje dostopnih površin, bo potrebno proučiti, kakšne so možnosti izkoriščanja le teh z uvajanjem ovčereje.

Tabela 1

vrsta	1978	1979	1980
govedo	566 kom	288.972 kg	674 kom
teleta	45 kom	3.738 kg	60 kom
mleko	714.382 l	691.875 l	746.254 l
krompir		3.000 kg	1.200 kg
kože vseh vrst	1.818 kom	1.589 kom	1.805 kom

Važni niso le načrti, temveč tudi razmere kmetov-pridelovalcev hrane

Miran Naglič – dipl. ing. agronomije

Osnovne značilnosti razvoja zasebnega kmetijstva v M-KGZ »Sora« Žiri

Nadaljevanje s 5. strani

ob tem pa niso imeli dovolj kvalitetne osnovne krme zaradi slabih vremenskih pogojev ob spravilu. Posledice tega je bil manjši prirast živine in zato je bilo manj tržnih viškov mesa in mleka.

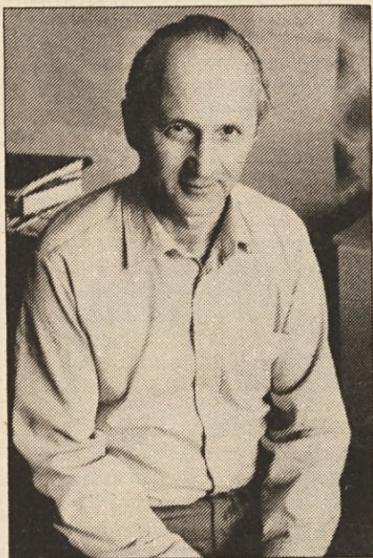
Če pogledamo izkoriščenost kmetijske mehanizacije, lahko ugotovimo, da je zelo slaba, predstavlja pa zelo veliko finančno obremenitev za kmetijo. Temu je vzrok neprimerna posestna struktura zemljišč in pa dejstvo, da so to večinoma mešane kmetije, kjer ima vsaka svojo linijo strojev, da lahko v popoldanskem času opravijo vse delo.

Z združevanjem dela, sredstev in zemlje se bo povečala produktivnost ljudi, zaposlenih v kmetijstvu, povečala se bo izkoriščenost strojev in intenzivnost rabe zemljišč. Vedeti moramo, da so kmetije še marsikje obremenjene s preteklostjo in se bojijo takega načina združevanja, zato bomo ta cilj dosegli le s smotrnim vlaganjem sredstev oziroma kreditov HKS.

Da bi imeli dobre kmečke gospodarje tudi v bodoče, je potrebno z mladimi, ki delajo v kmetijstvu, veliko stikov. Zato imamo aktiv mladih zadrušnikov, nameravamo pa organizirati še enega. Z aktivom prirejamo ekskurzije na usmerjene kmetije in družbena gospodarstva, strokovna predavanja in proizvodne krožke, družab-

ne prireditve in športna tekmovanja, več pozornosti pa bomo morali posvetiti tudi idejno-političnemu izobraževanju mladih.

V okviru KK SZDL Žiri in pod pokroviteljstvom M-KGZ »Sora«

Emil Govekar, vodja delovne enote kmetijstva.

Žiri deluje aktiv kmečkih žena s pododboroma v Rovtah in Žireh. Vsako leto organizira več strokovnih predavanj, zdravstvena predavanja in izlet za vse članice. Občasno pa organizirajo tudi tečaj šivanja, gospodinjski tečaj, razstavo

ročnih del, letos pa so kmečke žene izdale tudi svoje glasilo.

Vse delo pospeševalne službe je v končni fazi usmerjeno v stabilnejšo rast proizvodnje in življenjske rasti kmetov. K temu bo veliko prispevala boljša organiziranost tržišča na dohodkovnih odnosih celotne preskrbovalne verige. Zato se je »Sora« Žiri tudi vključila v sozd Mercator.

Eden od pomembnih ukrepov v kmetijstvu je premiranje in regresiranje. Potrebno je zagotoviti več sredstev za odpravljanje neskladij in neenakih pogojev pridelovanja hrane v hribovitem svetu. Potrebno bo prelivanje sredstev iz sklada za intervencije v kmetijstvu neposredno v proizvodnjo. Potrebno bo tudi uvesti ustrežnejšo davčno politiko, tako da bo kmet progresivno obdavčen in da bo vedel, da smo zainteresirani, da ostane na svoji zemlji. V škofjeloški občini so tu že nekaj storili, stvari pa bo potrebno še izboljšati. Združeno delo se je odločilo, da bo združevalo 0,4% BOD za pokrivanje teh potreb, toda niso mu znali najti poti, po kateri bi to lahko izvedlo.

Kmetje, ki imajo sklenjene kooperacijske pogodbe in so vključeni v organizirano kmetijsko proizvodnjo, lahko koristijo ugodnosti za: nabavo gnojil, premiranje privezovanja telet, izvedbo zemljiških operacij (melioracije, komasacije), nabavo plemenske živine, osemnemanje v hribovitem svetu,

izdelavo projektov za gospodarska poslopja, nadomestilo obresti za kredite in zavarovanje živine. Slednje je zlasti pomembno pri zagotavljanju socialne varnosti kmečkega prebivalstva in s tem čimveč tržnih viškov mleka in mesa. Cilj je, da bo vsa živina zavarovana. To bomo dosegli le, če bodo premije za kmeta ekonomsko sprejemljive. Potrebno je poiskati finančne vire tudi v predelovalni industriji in v skladu za intervencije v kmetijstvo.

V celotni politiki regresiranja bi bilo potrebno storiti določen korak naprej. Vodenje dokumentacije, ki je potrebna pri regresiranju, zahteva od pospeševalcev preveč delovnega časa. Primerno bi bilo, če bi se to delo poenotilo in izvajalo iz skupnega sklada enkrat letno. Tako bi bil dosežen vsaj enak učinek, poraba delovnega časa pa bi se zmanjšala.

Pospeševalna služba se financira 50-odstotno iz sredstev KZS Škofja loka, drugo polovico pa

prispeva M-KGZ »Sora« Žiri. Program službe je usklajen s pospeševalno službo pri KZ Škofja Loka in s pospeševalno službo v občini Logatec.

Hranilno kreditna služba

Hranilno kreditna služba, ki deluje na tem področju, je samostojna pravna oseba. Ustanovila sta jo M-KGZ »Sora« Žiri in GG Ljubljana TOK Logatec kot soustanovitelja. Taka organiziranost zagotavlja večjo finančno sposobnost službe in s tem boljše zadovoljevanje kmetovih potreb. Vsa izplačila kmetom za les in izplačila M-KGZ »Sora« Žiri za kmetijske pridelke grede preko hranilnih knjižic HKS. Hranilno kreditna služba odobrava kmetom več vrst kreditov: iz bančnih sredstev investicijske kredite za kmetijsko proizvodnjo, iz lastnih sredstev pa ravnotako investicijske kredite za kmetijsko proizvodnjo, ter kratkoročne premostitvene kredite in stanovanjske kredite za čiste kmetije.

Kreditni iz bančnih sredstev

leto	živ. objekti	kmet. mehan.	kmečki tur.	skupaj
1979	807.322	1.119.500	128.000	2.054.822
1980	1.200.000	1.494.251	-	2.694.251

Kreditni iz lastnih sredstev

leto	živ. objekti in meh.	stan. kred.	dokup let	skupaj
1979	1.732.277	75.000	300.000	2.107.277
1980	3.371.366	-	250.000	2.621.366

Skupaj odobrenih kreditov je bilo leta 1979 4.162.099, lani pa 6.315.617 (indeks 152).

Zaključek

V razvitem svetu postaja pridelovanje hrane prioriteta naloga in glavni problem vse družbe. V sedanjih političnih in ekonomskih razmerah moramo tej panogi tudi mi posvetiti veliko pozornost. Povečane cene energije, goriva in repromateriala terjajo od nas novih naporov. Najti moramo pot, kako tudi v teh razmerah pridelati do-

volj hrane po primerni ceni. Vedeti pa moramo, da vse to, torej pridelovanje hrane, delajo ljudje-kmetje ter njihove oblike združevanja. Zato pri načrtovanju rabe kmetijskih zemljišč niso pomembni le naravni dejavniki, temveč tudi razmere, v katerih se kmetje lahko ukvarjajo s kmetijsko ali kakršnokoli drugo dopolnilno dejavnostjo.

Srebrni znak sindikata tozdu Kavarna Evropa

Matjaž Marinček

Sindikata prisoten povsod

Predsedstvo občinskega sveta zveze sindikatov občine Ljubljana Center je 15. aprila, na svoji 54. redni seji, na predlog komisije za organizacijsko in kadrovske politike ter nagrade in priznanja, sprejelo sklep, da se osnovni organizaciji zveze sindikatov tozda Kavarna Evropa podeli priznanje, srebrni znak Zveze sindikatov Slovenije. Tozdu oziroma njegovi osnovni organizaciji sindikata je bilo priznanje podeljeno za večletno učinkovito delovanje pri uresničevanju sindikalnih nalog.

Utemeljitev je suhoparna, zato sem za pestrejšo razlago poprosil direktorico tozda Kavarna Evropa, Jožico Blaznik.

»Naloga, ki so nam jih sindikati naložili ali dali, smo tudi izpeljali. Kadar to ni bilo mogoče, smo jih poklicali in jih o tem obvestili ali pa jih prosili za nasvet.

Osnovna organizacija zveze sindikatov tozda je prisotna pri vseh organih samoupravljanja in sploh v vsem družbenopolitičnem in socialnem življenju tozda.

»Koliko se je po vašem mnenju vloga sindikata od časov, ko mu je bila poglobljena skrb ozimnice, spremenila?«

»Zelo, zelo veliko. Poglavitna naloga sindikata ni nakup ozimnice, organiziranje Dedka Mraza, proslave ob dnevu žena in podobno, temveč pomoč vodilnim in poslovnim organom. Le če delajo delavski svet, sindikat in vodilni delavec z roko v roki, potem je lahko tudi poslovanje tozda učinkovito; brez tovrstnega sodelovanja je vodilni delavec lahko v marsičem nemočen.«

»Kakšna je bila vloga osnovne organizacije v času, ko ste prostore kavarne in slaščičarne prenavljali.«

»Prvi pogovori o investiciji oziroma prenavljanju so potekali

obveznosti in režijske stroške sami poravnali. Seveda je bilo za nekaj takšnega potrebno veliko odrekovanja in samoodpovedovanja celotnega kolektiva.«

»Ali lahko naštejete nekaj akcij osnovne organizacije sindikata v zadnjem času?«

»Prav bi bilo, da bi o tem govorila predsednica osnovne organizacije sindikata tozda, Marica Novak.

Ob praznovanju 40-letnice OF smo se vključili v akcijo čiščenja okolja in jo tudi v celoti izpeljali. Omenim naj tudi srečanje z upokojenci, ki jih imamo razmeroma veliko – pri 53 zaposlenih imamo kar 20 upokojencev. Te smo povabili, jih pogostili in jim predstavili razvoj tozda.«

Po res pestri aktivnosti osnovne organizacije sindikata tozda Kavarna Evropa sodeč, je priznanje Zveze sindikatov Slovenije prišlo na pravi naslov.

Direktorica tozda Kavarna Evropa, Jožica Blaznik, med sodelavkami. Foto Matjaž Marinček

Nova samopostrežba tozda Grmada v Črnučah meri z bifejem, skladišči in vsemi ostalimi potrebnimi pritliklinami vred okrog 700 kvadratnih metrov. Foto Matjaž Marinček

Tozd Grmada odprl svojo 25. samopostrežbo

Jože Rozman

Nova trgovina v Črnučah

Kdor čaka, dočaka, bi lahko pregovorno rekli za previvalce krajevne skupnosti Rezke Dragar in okoličane iz Črnuč v Ljubljani, ki so 21. aprila 1981 končno le dobili novo samopostrežnico z bifejem.

Končno zato, ker so bili prvi dokumenti za gradnjo trgovine narejeni že leta 1968, torej je od takrat minilo kar 13 let. Kot je dejal direktor tozda Grmada Jože Renar, sta za to predvsem dva vzroka: stalno pomanjkanje denarja in zapleten ter dolgotrajen postopek za pridobitev vseh potrebnih dokumentov za pričetek gradnje.

Trgovino, ki meri z bifejem, skladišči in vsemi ostalimi potrebnimi pritliklinami vred okoli 700 m², je projektiral dipl. ing. arh. Matjaž Tomori iz tozda Investa, ki je opravljal tudi gradbeni nadzor. Gradbena in instalacijska dela sta izvedli gradbeni podjetji Agroobnova Ljubljana Bežigrad in SGP Grosuplje. Objekt bo s celotno opremo in zunanjo ureditvijo vred stal več kot 3 stare milijarde; 60 odstotkov tega denarja so bančni krediti, ostalo pa združena sred-

stva sozda Mercator in lastna sredstva tozda Grmada.

Nova trgovina je tako peta v vrsti samopostrežnic, ki jih je v zadnjih štirih letih odprl tozd Grmada. Poleg SP v Dravljah, SP v Vižmarjah, SP v Draveljski gmajni, SP na Bratovski ploščadi in te v Črnučah, je v zadnjih letih tozd Grmada odprl še diskont na Slovenčevi cesti ter obnovil in preuredil več trgovin v Ljubljani in zunanju nje.

Kot je dejal ob otvoritvi Jože Renar, ima nemalo zaslug za te delovne uspehe tudi dobro in razumevalno sodelovanje z občino Bežigrad. Ob tej priliki se je zahvalil vsem, ki so kakorkoli sodelovali ali pomagali pri gradnji trgovine v Črnučah, zlasti pa prizadevnemu gradbenemu odboru KS Rezke Dragar, organom skupščine občine Bežigrad in finansierjem nove samopostrežnice.

Kje smo z reorganizacijo?

Tone Černe – predsednik kolegijskega poslovnega organa

Potrebna bo večja poslovna disciplina

Prav gotovo je po tako kratkem časovnem obdobju od formalnega sprejetja makroorganizacije v naši delovni organizaciji pa do danes težko, deloma pa tudi nesmiselno celovito pisati o uspešnosti uvajanja nove organizacije dela oziroma o realizaciji njenih ciljev.

Ker smo se že ob sprejetju makroorganizacije opredelili za to, da bomo novo organizacijo dela po posameznih področjih uvajali postopoma, do konca leta 1981, lahko ocenimo, kaj smo doslej že storili in kako uveljavljamo določene organizacijske spremembe ter s kakšnimi problemi se pri tem srečujemo.

Razumljivo je, da organizacijske spremembe same, tako na področju specializacije med tozdi kot v komercialni funkciji, iz vrste objektivnih razlogov še ne morejo dati zaželenih rezultatov. Ne moremo mimo ugotovitev, da je že sama nepripravljenost določenih struktur na spremembo samoupravne organiziranosti naše delovne organizacije in heterogenost njihovih interesov preprečila celovite spremembe zastavljene makroorganizacije, predvsem na področju specializacije med tozdi. Prav zaradi nespremenjene samoupravne organiziranosti v nekaterih tozdih se s podobnimi tendencami – resda v manjšem obsegu in drugačnih oblikah – srečujemo tudi sedaj, ko uresničujemo mikroorganizacijo po posameznih funkcijah dela. Tako nam je nedosledno uresničena specializacija med tozdi odprla nove probleme. Zelja ter potreba po vzpostavitvi poslovne soodvisnosti med tozdi in v okviru delovne organizacije ter jačanje ostalih funkcij, ki so pomembne za integriteto M-Nanosa, zahtevajo nekatere spremembe v okviru dogovorjene delitve dela v sozdu. Prav gotovo bomo morali te probleme vsestransko proučiti ter jih v korist integritete in medsebojne soodvisnosti reševati tudi v sozdu. Ne smemo pozabiti, da so še vedno odprte dileme v zvezi z nerazčiščenimi programi poslovanja med grosističnimi skladišči industrijskega blaga v okviru sozda, kar povzroča podvojene zaloge ter mnoge druge probleme.

Vsi ti problemi dokazujejo, da ne gre le za spreminjanje medsebojnih poslovnih odnosov v delovni organizaciji, temveč da gre za proces in nujnost spreminjanja odnosov nasploh.

Dosedanje težave pri uveljavljanju mikroorganizacije na nekaterih področjih dela nam potrjujejo, da so bili nerešeni problemi in konflikti mnogokrat rezultat poudarjenih naravnosti tozdov oziroma njihove avtarkične organiziranosti. Razumljivo je, da je tako stanje omogočalo uveljavljati različne parcialne interese, tako posameznikov kot tozdov. Intenzivnost integracijskih funkcij delovne organizacije je bila zelo slaba, posebno še njena poslovna komercialna funkcija, ki je na ravni delovne organizacije, v vlogi skupnega usklajevanja interesov tozdov, ni bilo. Po drugi strani pa smo ugotavljali, da so se močno okrepile komercialne tozdov, ki so poleg operativnih nalog tudi vodile komercialno politiko in to izključno v interesu tozdov.

Problemi, s katerimi se spopadamo v zadnjih mesecih na področju nelikvidnosti, se pojavljajo v zelo zaostreni obliki. Opozarjajo nas, da objektivno ni več mogoče nadaljevati dosedanjega, v bistvu samozadostnega vodenja poslovne komercialne politike v tozdih.

Omenjeni in še drugi razlogi so nam narekovali, da smo pričeli uveljavljati novo organizacijo dela postopoma, s poudarkom na tistih področjih dela, ki zahtevajo njegovo delitev, specializacijo med tozdi ter na področju vseh tistih funkcij, ki so pogoj za večjo medsebojno poslovno soodvisnost tozdov in višjo integriteto samoupravnih odnosov.

Z vidika racionalizacije je zelo pomembna tudi organizacija finančne in knjigovodske službe, saj opravlja v naši dejavnosti ta dela precej delavcev. Makroorganizacija predvideva največjo možno koncentracijo teh služb ter točno delitev dela med temi službami v delovnih skupnostih skupnih služb in tozdi. Z reorganizacijo te službe moramo med drugim doseči tudi večjo ažurnost in točnost evidenc ter strokovnost delavcev,

ki delajo v teh službah. Pri obdelavi knjigovodskih podatkov moramo vsestransko uporabiti sedanjo mehanizacijo, ki smo jo v ta namen kupili.

Seveda pa se ob uresničevanju reorganizacije zastavljajo pred nas

dileme, kako in na kakšen način reševati določene probleme, predvsem tiste, ki so posledica neuresničene delitve dela oziroma specializacije med tozdi, po drugi strani pa so ravno v takih sredinah problemi v konkretizaciji in uveljavljanju novih odnosov, za katere smo se samoupravno opredelili z novo organizacijo dela.

Menim, da se bodo morale, glede na problematiko izvajanja reorganizacije, poleg strokovnih služb še bolj aktivno vključiti vse subjektivne sile, da uveljavimo tako organizacijo dela, za katero se je naše združeno delo odločilo. Ta naloga je toliko bolj pomembna, če želimo uspešno uresničiti tiste cilje, za katere smo se v planskih aktih razvoja delovne organizacije in v drugih samoupravnih aktih odločili. Prav zato zaostreni pogoji poslovanja zahtevajo veliko več poslovnega sodelovanja, komuniciranja med nosilci uveljavljanja poslovno komercialne politike ter samoupravnih odnosov. Prav posebno pa ta položaj zahteva dosledno spoštovanje in uresničevanje zastavljene nabavno prodajne politike. Ta predvideva bolj usklajeno nabavo trgovskega blaga preko lastnih skladišč za potrebe naše maloprodaje v okviru delovne organizacije in sozda. Zahteva tudi večjo poslovno disciplino, ki je zaradi nelikvidnosti ter drugih težav še kako potrebna.

Urednikova beseda

Franc Glažar – DSSS

Ne le obveščati, tudi biti obveščen, je dolžnost

Načrtovali smo in tudi sprejeli obveznost, da popestrimo in vsebinsko obogatimo našo obveščeno, ki je predpogoj za uspešno in tvorno sodelovanje v sistemu upravljanja. To dokazuje željo vseh nas, da želimo biti obveščeni in da želimo aktivno sodelovati v samoupravljanju. Ta naša želja in pripravljenost je v skladu z načeli samoupravljanja, vendar pa ostane odprto vprašanje, kako postati obveščen?

Ko govorimo o neobveščeni, iščemo vselej razloge pri drugih, običajno pri tistih »zgoraj«, kot pravimo. Pogosto sicer drži ljudsko reklo, da »riba vedno pri glavi smrdi«, vendar pa moramo v primeru neobveščeni pogledati tudi vsak v svoj lonec. Najprej si natočimo čistega vina: obveščeno ni samo pravica, temveč tudi dolžnost in odgovornost slehernega člana kolektiva.

Očitno je torej, da mora za obveščeno vsako nekaj storiti, predvsem pa:

- aktivno sodelovati pri snovanju obveščanja,
- poznati sistem in vire informacij,
- poiskati tekoče, aktualne in potrebne informacije,
- spoznati njihovo vsebino,
- prenašati nespremenjeno vsebino informacij na sodelavce,
- uporabiti ta spoznanja v delegatski, samoupravni in družbenopolitični vlogi,
- posredovati lastna spoznanja in stališča sodelavcev v informacijski krogotok,
- sodelovati v pripravi pisanega in slikovnega obveščanja ter celovito proučiti in uporabljati vsa posredovana gradiva.

Pri tem pa je nujno treba omeniti to, da v sistemu obveščanja nimamo vsi enake odgovornosti. Posebej odgovorini so tisti člani kolektiva, ki:

- informacije pripravljajo in urejajo,
- informacije organizirano posredujejo,
- zbirajo povratne informacije,
- morajo na podlagi informacij ukrepati,
- informacije oblikujejo in posredujejo ob samoupravnem odločanju,
- proučujejo vsebino informacij z družbenopolitičnega stališča in
- informacijo spremljajo kot zadolžitve delavske kontrole.

Razčistiti moramo torej te odgovornosti in razdeliti obveznosti, če hočemo, da bomo res vsi celovito obveščeni. Zavedati pa se moramo, da imajo vodilni delavci, strokovni kadri, vodstveni kadri in vodje delavskih skupin posebno obsežne in tekoče zadolžitve glede priprave in posredovanja informacij ter da imajo nosilci samoupravnih, delegatskih in družbenopolitičnih funkcij posebne zadolžitve pri zahtevanju in proučevanju informacij.

Namen teh uvodnih misli in naukov ni v napihovanju težavnosti obveščanja, temveč ravno obratno: vse odgovorne faktorje obveščanja želimo opozoriti in pritegniti k organiziranemu obveščanju, ker pa ima v informacijskem krogotoku Nanosov Vestnik pomembno vlogo, želimo tolikšno in takšno sodelovanje, da bo pisana in slikovna informacija v njem zanimiva in uporabna. Glede na to, da je v takšno vsebino potrebno vložiti veliko prizadevnosti in truda, naj bo oproščeno moji pripombi, da je storjeno veliko škode in da pomeni nespoštovanje, če takšne informacije niti ne preberemo.

V uredniškem odboru ugotavljamo veliko volje in pripravljenosti, da obveščeno popestrimo, pričakujemo pa sodelovanje in predloge za kakovostno dogrjevanje našega Vestnika.

LETO I Ljubljana, maj 1981 Št.: 1

Kako reorganizirati komercialno službo

Franc Koščak – DSSS

Vsaka novost poraja tudi nove probleme

V smislu izhodišč makro organizacije Mercator-Nanosa je bila predvidena tudi drugačna organizacija komercialnega poslovanja in komercialnih služb oziroma nosilcev komercialnih funkcij, ki naj bi delovali bolj usklajeno kot doslej, s čimer bi bilo moč doseči večje poslovne učinke.

V dosednji praksi se je v M-Nanosu oblikovalo več parcialnih ali celo subjektivnih komercialnih politik, ki običajno zasledujejo zelo ozke cilje in interese (ti so si nimalokrat celo nasprotujoči), kar povzroča tudi več konfliktnih situacij in nesporazumov. Dostikrat je preveč prisotna le ozka orientacija trenutnega dohodka skozi odnos »kupi – prodaj«, ne glede na to, ali tudi v celoti takšna politika prinese združenemu delu večji dohodek ali ne.

Takšno obnašanje je do neke mere pogojeno z ne dovolj uveljavljenimi dohodkovnimi odnosi in neizpeljano dohodkovno odvisnostjo v skupnem faznem pretoku blaga; ta bi morala biti grajena na dolgoročnih dohodkovnih povezavah in interesih.

Premalo je pri dosedanjem delovanju komercialne prisotno načelo sistematičnega marketinškega obdelovanja tako nabavnega kot prodajnega trga, kar je eden od predpogojev za usmerjanje blagovnih tokov na osnovi dolgoročnih navezav ter združevanje dela in sredstev v vseh tistih panogah, kjer mora biti prisoten naš poslovni interes.

Ob stari organiziranosti se v delovni organizaciji pojavlja neusklajenost med nabavnimi in finančnimi tokovi, kar nimalokrat povzroča velike likvidnostne teža-

ve. Nabave niso koordinirane in se opravljajo preko dejanskih finančnih možnosti, pa tudi brez doslednejše odgovornosti za posamezne poslovne odločitve.

S cilji, ki smo si jih ob reorganizaciji zadali na komercialnem področju, želimo doseči predvsem naslednje učinke:

- ustvarjanje večjega dohodka oziroma skupnega prihodka z zagotovitvijo maksimalnega pretoka blaga preko lastne grosistične in maloprodajne mreže,
- racionalizacijo in optimalizacijo zalog blaga, povečanje obratovanja zalog in zagotavljanje stalnega izbora celotnega asortimenta blaga v posameznih blagovnih skupinah,
- racionalno uporablanje finančnih sredstev za poslovne odločitve, ki prinašajo najboljše učinke in usklajene blagovno-finančne tokove,
- usposobitev M-Nanosa za nosilca oskrbe s tehničnim blagom za SOZD Mercator in usposobitev tozdov za nosilce preskrbe po posameznih področjih v okviru skupnosti za preskrbo posameznih družbenopolitičnih skupnosti.

To so samo nekateri najpomembnejši cilji, ki jih opredeljuje elaborat o reorganizaciji in ki jih moramo uresničiti, če hočemo v

teh, za trgovino težkih pogojih gospodarjenja uresničiti razvojne cilje.

Pri vodenju komercialne politike so izredno pomembne metode dela, ki morajo zagotavljati predvsem veliko mobilnost pri sprejemanju poslovnih odločitev, obenem pa pozitivno aktivirati vse nosilce komercialnih opravil za doseg skupnih ciljev. Izkušnost komercialnih delavcev M-Nanosa – od poslovodij in trgovskih potnikov do komercialistov in ostalih poslovnih struktur – so zagotovilo, da bomo v doseganju skupnih ciljev uspešni in da ne bo ogrožena socialna varnost delavcev.

Osnovno izhodišče pri opredeljevanju metode dela mora biti v tem, da se funkcionalno povežejo vsi delavci, ki delajo na področju komercialne ter se na podlagi teamskega pristopa k obdelavi problemov dogovorijo za najboljši način rešitve teh problemov ter da sprejmejo vsak svoje konkretne naloge in obveznosti ter jih seveda tudi izvršijo.

Verjetno bodo še določene težave pri konkretizaciji novih komercialnih prijemov, saj vsaka novost rodi tudi določene probleme in odpore, vendar pa je komercialna poslovna funkcija za dejavnost trgovine tako pomembna, da moramo vložiti maksimalne napore za čimprejšnjo doseg postavljanih ciljev, ki so za sedanji in bodoči razvoj združenega dela M-Nanosa nadvse pomembni.

Rezultati poslovanja M-Nanosa v prvem trimesečju

Ditka Žiberna - DSSS

Celotni prihodek za skoraj tretjino večji

Prodaja trgovskega blaga ter razlika v ceni

Fakturirana prodaja trgovskega blaga na debelo in drobno se je v M-Nanosu v I. trimesečju, v primerjavi z enakim trimesečjem lani, povečala za 38%. 54% celotne prodaje predstavlja grosistična prodaja, ki je v I. trimesečju letošnjega leta naraščala nekoliko počasneje od rasti prodaje v trgovini na drobno. Ob upoštevanju porasta cen v trgovini na debelo in drobno ugotavljamo, da se je fizični obseg prodaje v prvih treh mesecih letošnjega leta, v primerjavi z enakim obdobjem lani, zmanjšal za 13 do 15%. Letni plan skupne fakturirane prodaje trgovskega blaga smo v I. trimesečju dosegli 23,5 odstotno.

Masa bruto razlike v ceni (RVC) se je v I. trimesečju, v primerjavi z enakim obdobjem leto poprej, povečala le za 20%, na kar je vplivalo zmanjšanje povprečnega doseženega odstotka bruto RVC, ki je znašal v lanskem trimesečju 22,8%, planirali smo ga 20,2%, dosegli pa le 19,2 odstotno. Zmanjšanje povprečnega doseženega odstotka bruto RVC je vplivalo tudi na znižanje povprečnega odstotka neto RVC, ki se je v primerjavi z doseženim v lanskem I. trimesečju znižal za 2,44% na nabavno vrednost prodanega trgovskega blaga (s 15,94% na 13,50%), tako da se je ob nekoliko nižjih povprečjih pri prodaji danih popustov povečala letošnja trimesečna masa neto RVC v primerjavi z lanko za 20,2%, plan pa je dosežen 22,3 odstotno.

Celotni prihodek

Celotni prihodek delovne organizacije se je v letošnjem I. trimesečju, v primerjavi z lanskim enakim obdobjem, povečal za 29,5% (brez TMI za 36,5%), letni plan pa je dosežen 22,3 odstotno (brez TMI 23,5 odstotno). Prihodki od prodaje predstavljajo 96,4% celotnega prihodka delovne organizacije, kar vpliva na približno isti indeks rasti celotnega prihodka kot je dosežen pri skupni fakturirani realizaciji prodaje.

Porabljena sredstva

Skupna porabljena sredstva M-Nanosa so v I. trimesečju znašala 794.202.440,00 dinarjev, kar je 34,3% več kot v enakem trimesečju lani. V analiziranem obdobju so se gibala 16,3% hitreje od celotnega prihodka in sicer na račun 18,6% hitrejši rasti nabavne vrednosti prodanega trgovskega blaga (od celotnega prihodka). Če pogledamo gibanje celotnega prihodka porabljenih sredstev in materialnih stroškov po tozkih, ugotavljamo, da so materialni stroški naraščali hitreje od celotnega prihodka v tistih tozkih, ki so v lanskem letu aktivirali nove naložbe, pri vseh ostalih tozkih pa so naraščali počasneje. Skupna porabljena sredstva so naraščala pri vseh tozkih hitreje od celotnega prihodka zaradi znižanja bruto RVC in na ta račun hitrejši rasti nabavne vrednosti prodanega trgovskega blaga.

Rast vseh štirih kategorij omejenih izdatkov (potni stroški, reprezentanca, reklama in propaganda ter izdatki za avtorske honorarje in pogodbe o delu) je bila na ravni delovne organizacije v I. trimesečju počasnejša od rasti celotnega prihodka. Delež zgoraj navedenih stroškov v doseženem dohodku je znašal v lanskem I. trimesečju 2,56%, v letošnjem pa 2,55%.

Dohodek

Dohodek delovne organizacije je v letošnjem I. trimesečju znašal 94.023.865,00 dinarjev, kar je 0,7% manj kot v istem obdobju lani, letni plan pa je dosežen 18,4 odstotno. Brez upoštevanja doseženih rezultatov tozda TMI pa je slika nekoliko boljše: lanskoletni dohodek I. trimesečja je presežen za 6%, letna planirana masa dohodka pa je dosežena 19,7 odstotno.

Zaradi hitrejši rasti porabljenih sredstev od celotnega prihodka po tozkih je pri vseh tozkih rast dohodka, v primerjavi z doseženim v

I. trimesečju leta 1980, precej počasnejša od rasti celotnega prihodka.

Deleži dohodka tozda v dohodku celotne delovne organizacije so se povečali v vseh tozkih na račun 15 odstotnega zmanjšanja deleža dohodka postojnskega tozda Grosist in kar 85 odstotnega znižanja deleža dohodka postojnskega tozda TMI.

Delovna organizacija je v prvem trimesečju preteklega leta namerila za pokrivanje obveznosti iz dohodka 29,2%, preostali delež, to je 70,8%, pa je prikazan kot čisti dohodek delovne organizacije. V I. trimesečju letošnjega leta pa se je delež obveznosti iz dohodka povečal za 31,5% oziroma znaša 38,4% in sicer na račun zmanjšanja deleža čistega dohodka na 61,6%. V I. trimesečju letošnjega leta so vse obveznosti iz dohodka, razen prispevka sozidu in amortizacije nad predpisano stopnjo, naraščale v primerjavi z lanskim I. trimesečjem hitreje od doseženega dohodka. Delež obresti za kredite se je povečal z 9,7% na 10,2%, delež za prispevek delovni skupnosti delovne organizacije s 5,7% na 8%, najmočneje pa je, zaradi spremenjenega financiranja samoupravne interesne skupnosti za zdravstvo, porasel delež prispevkov in davkov iz dohodka, in sicer z 11,6% na 18,3% ali za 57,8%.

Čisti dohodek

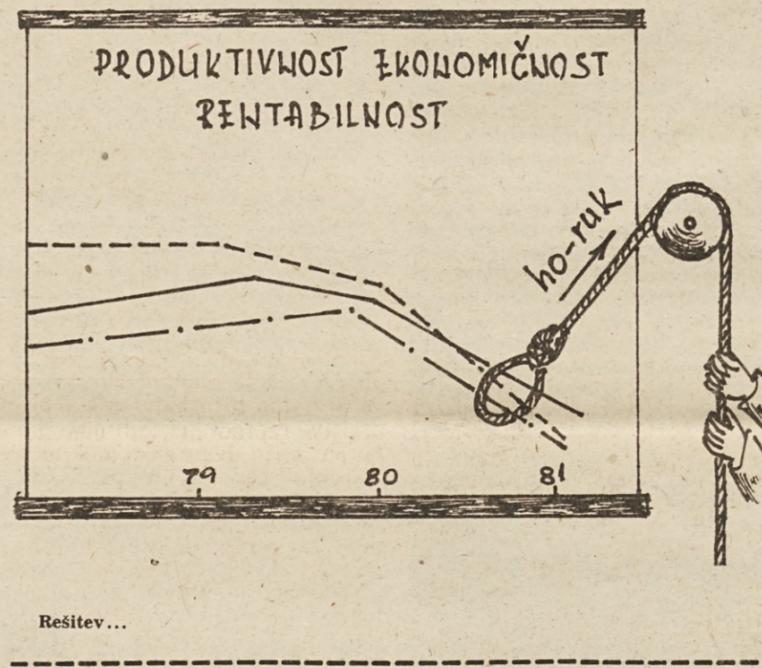
Glede na to, da je že dohodek, dosežen v prvih treh mesecih letošnjega leta nižji za 0,7% od dohodka, doseženega v enakem obdobju leta 1980, ter da so obveznosti iz dohodka naraščale hitreje od dohodka, je doseženi čisti dohodek nižji od lanskoletnega za 13,7%, plan pa je dosežen 16,1 odstotno.

Kar 97,4% čistega dohodka predstavljajo bruto osebni dohodki (OD), ostanek čistega dohodka pa je v delovni organizaciji kot celoti negativen. Izguba znaša 1.332.221,00 dinarjev. Osebni dohodki so v I. trimesečju letošnjega leta naraščali 3,5 krat hitreje od dohodka, tako da je izplačani zne-

sek bruto osebnih dohodkov za 4.199.427,00 dinarjev višji od možnega za izplačilo (brez upoštevanja tozda TMI) po dogovoru o uredničenju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1981. Pri tozdu TMI doseženi dohodek ne pokriva niti obveznosti iz dohodka, tako da ostaja nepokrita celotna masa izplačanih OD in bi brez upoštevanja minimalnih OD lahko prišli preveč izplačanim OD celotno maso bruto OD tega tozda.

Povprečni nominalni čisti OD na zaposlenega je znašal v delovni organizaciji v letošnjem prvem trimesečju 8.453,00 dinarjev, kar je 23% več kot v enakem obdobju preteklega leta. Ob upoštevanju porasta življenjskih stroškov pa ugotavljamo, da se je realni čisti OD na zaposlenega v letu dni znižal za približno 15 do 17%.

Povprečni izplačani čisti OD na zaposlenega, dosežen v M-Nanosu

Reorganizacija teče naprej

Franc Čuk - DSSS

Na pomolu je že druga faza

Kompromisnega predloga reorganizacije temeljnih organizacij M-Nanosa na obali, kakršen je bil izoblikovan na sestanku vodstva tozdov, delovne organizacije in družbenopolitičnih organizacij prizadetih temeljnih organizacij ter določen na delavskem svetu M-Nanosa, delavci niso sprejeli.

Referendum o pripojitvi tozda Sadje Koper Dekani k tozdu Preskrba Portorož, ki je bil izveden 27. februarja v tozdu Sadje Koper Dekani, ni uspel. Razlogov za neuspeh referenduma ni mogoče pripisati predreferendumski aktivnosti, saj je bilo delavcem na zborih večkrat izčrpno pojasnjeno, kakšni so razlogi in kakšne prednosti združitve.

Bolj kot neuspeh referenduma v tozdu Sadje Koper Dekani pa preseneča sklep tozda Preskrba Portorož, s katerim je zavržen predlog o specializaciji maloprodaje na obali. Tozda Preskrba bo tako še naprej obdržal v svojem sestavu tri trgovine z industrijskim blagom, ki bi jih moral po kompromisnem predlogu prenesti v sestav tozda Indus Koper.

Vsa prizadevanja vodstva delovne organizacije, samoupravnih organizacij in skoraj enoletno delo za enotno organiziranost M-Nanosa, je bilo zaman. To je toliko bolj

presenetljivo, saj so bili prav direktorji obalnih tozdov s svojim pismom, napisanim novembra 1979, pobudniki reorganizacije, sedaj pa se na obali ni prav nič spremenilo.

Referendum o pripojitvi tozda Transport k tozdu Grosist, ki je bil 27. februarja, je uspel. Pripojitev je bila tako fizično in knjigovodsko kot tudi registersko že opravljena.

Tudi prenos grosistične dejavnosti iz tozdov Izbira in Trgovina Rakek v tozda Grosist je že v celoti opravljen. Kako velike so prednosti reorganizacije, se je pokazalo že ob pripravi in sprejemanju notranje organiziranosti in časne razvida del in nalog tozda Grosist. Ugotovljeno je bilo, da bo tozda lahko uspešno opravljal vsa dela, četudi bo v administraciji manj delavcev. Seveda pa zaradi tega ne bo noben delavec brez dela in tudi ne bo smel dobiti občutka, da je odveč. Kadrovska sanacija bo potekala dalj časa, odvisno od naravne fluktuacije delavcev.

v prvih treh mesecih letošnjega leta, zaostaja za 10,5% za doseženim v trgovini SRS v letu 1980.

Ostanek čistega dohodka

Kot sem že omenila, je ostanek čistega dohodka na ravni delovne organizacije negativen in sicer za 1.332.221,00 dinarjev. Skupen pozitivni ostanek čistega dohodka znaša v letošnjem I. trimesečju 5.458.823,00 dinarjev, skupna izguba v tozkih Indus Koper in TMI Postojna pa 6.791.044,00 dinarjev. V primerjavi z lanskim trimesečjem se je ostanek čistega dohodka zmanjšal za 68%, izguba pa povečala za 332%.

Zaloge trgovskega blaga

Stanje skupnih zalog trgovskega blaga se je v letu dni povečalo za 39%, v letošnjih prvih treh mesecih pa za nadaljnjih 16,8%. Močneje so se povečale maloprodajne zaloge: stanje 31. 3. 1981 presega stanje 31. 3. 1980 za 72,7% (tudi vpliv na novo aktiviranih naložb), v prvih treh mesecih letošnjega leta pa se je stanje maloprodajnih zalog povečalo še za 21,3%; stanje grosističnih zalog se je v primerjavi z enakim obdobjem lani povečalo za 17,3%, v letošnjem trimesečju pa za nadaljnjih 12,8%.

Povprečne dosežene zaloge trgovskega blaga znašajo v I. trimesečju tega leta 666.220.439,00 dinarjev, kar je 30,5% več kot v lanskem I. trimesečju, povprečne planirane pa so presežene za 20,3%.

Obračanje zalog trgovskega blaga se je v letošnjem I. trimesečju, v primerjavi z lanskim I. trimesečjem, zmanjšalo za 7,2% oziroma so se zaloge trgovskega blaga v lanskem I. trimesečju obrnile 1,38 krat, v letošnjem pa 1,28 krat. Trimesečni plan obračanja zalog je načrtoval faktor 1,87, dosežen pa je le 68 odstotno.

Kazalci uspešnosti poslovanja

Produktivnost, gledana skozi prodajo na zaposlenega, se je v letošnjem prvem trimesečju, v primerjavi z enakim obdobjem lani, povečala za 31,1%. Ob upoštevanju porasta cen v trgovini na debelo in drobno pa ugotavljamo, da se je fizični obseg prodaje na zaposlenega v delovni organizaciji znižal za približno 10 do 12%. Dohodek na zaposlenega je nominalno za 1,3% nižji kot v lanskem I. trimesečju.

Ekonomičnost: celotni prihodek je v letošnjem I. trimesečju, v primerjavi s I. trimesečjem lani, naraščal v vseh tozkih počasneje od porabljenih sredstev, tako da se je doseženi celotni dohodek na 100 dinarjev porabljenih sredstev v vseh tozkih znižal. Na ravni delovne organizacije smo v I. trimesečju lanskega leta dosegli 116 dinarjev celotnega prihodka na 100 dinarjev porabljenih sredstev, v letošnjem I. trimesečju pa le 111,80 dinarjev, kar je 3,6% manj kot lani.

Rentabilnost: zaradi povečanja zalog trgovskega blaga in aktiviranja novih naložb so se v letošnjem I. trimesečju, v primerjavi z enakim obdobjem lani, povečala povprečno uporabljena osnovna in obratna sredstva na ravni delovne organizacije za skoraj 30%. Povečanje povprečno angažiranih poslovnih sredstev in doseženi nižji dohodek kot v enakem lanskem trimesečju vplivata na 17 odstotno znižanje dohodka v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi. V lanskem I. trimesečju je znašal dohodek 6,30 dinarja na 100 dinarjev povprečno uporabljenih poslovnih sredstev, v letošnjem trimesečju pa le 5,20 dinarja. Letni plan je dosežen 16,1 odstotno.

Razporeditev sredstev za osebne dohodke v primerjavi z dohodkom: delež osebnega dohodka v dohodku je znašal v I. trimesečju letošnjega leta 60%, kar presega lanskoletnega za 17,9%, delež podskupne dejavnosti, dosežen v letu 1980 v SRS, pa za 13,4%.

služb so že sprejeli ustrezne sklepe o prenosu vzdrževalne dejavnosti (zidarji, pleskarji, mizarji in električarji) ter dejavnosti družbenega standarda (menza, počitniški dom), ki so bile doslej v sestavu tozdov Transport in Grosist, v Delovno skupnost skupnih služb. Prenos bo opravljen 1. julija;

4. dokaj zahtevna naloga pa je postavljena pred posebno strokovno komisijo, ki mora do 30. junija pripraviti predlog nove organizacije vodenja knjigovodstva. Sprejeti predlog makroorganizacije določa, da se knjigovodstvo za vse tozde vodi v Delovni skupnosti skupnih služb. V tozkih naj bi se opravljala le tista operativna dela, ki bi jih ne bilo smotno oziroma bi jih bilo skoraj nemogoče prenesti na Delovno skupnost. Nova organizacija knjigovodstva mora biti izvedena najkasneje do 31. decembra.

Praktično gre v drugi fazi reorganizacije za ustrezno organizirano skupnih poslov in zadev, ki so značilne za funkcije delovne organizacije in ki se normalno izvršujejo v Delovni skupnosti skupnih služb. Zato bo potrebno v drugi polovici tega leta na novo urediti medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti tozdov in Delovne skupnosti, v skladu z novimi spoznanji, ki temeljijo na zakonu o skupnih osnovah svobodne menjave dela.

Rokovnik in postopek druge faze reorganizacije je 23. marca določil IO delavskega sveta M-Nanosa. Ta obsega predvsem naslednja dejanja:

1. novo organizacijo komerciale M-Nanosa. S posebnim aktom o organizaciji komerciale so, v skladu s sprejetim predlogom makroorganizacije, podrobno urejeni:

- cilji usklajene komercialne politike in naloge komercialne službe,
- organiziranost komerciale,
- način in metode dela komerciale,
- odgovornost in
- financiranje.

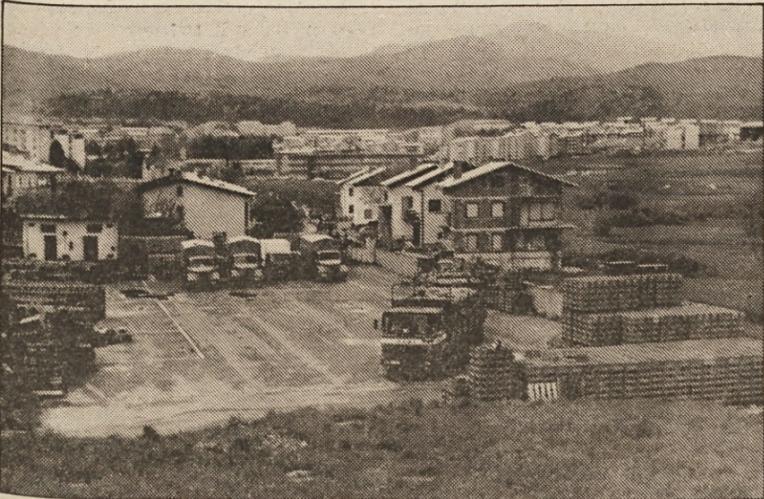
Novo organizirana komercialna služba dela že od 1. aprila dalje, vendar zaenkrat še v nepopolni kadrovski zasedbi;

2. v skladu s spremembami in dopolnitvami samoupravnega sporazuma o združitvi in sprejetim predlogom makroorganizacije mora biti do 30. junija ustrezno organizirana posebna finančna služba, in to tako, da bo v tesni povezavi z M-Interno banko opravljala za temeljne organizacijske vsa dela v skladu z zakonom in samoupravnim sporazumom o združitvi;

3. samoupravni organi tozda Grosist in Delovne skupnosti skupnih

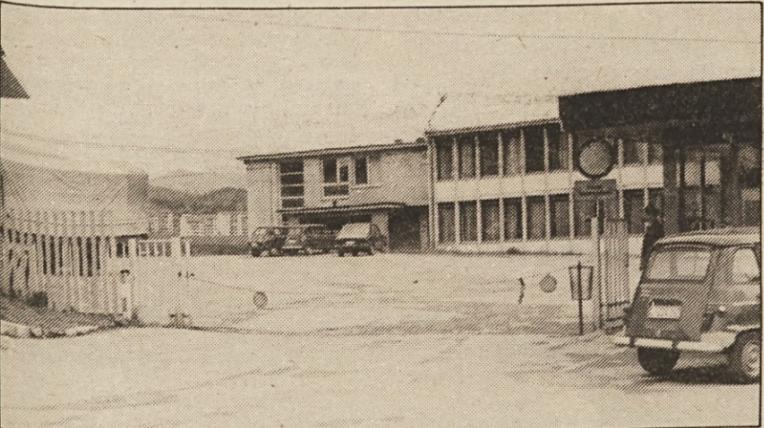
Na sliki je glavni vhod v poslovne prostore M-Nanosa. To je vhod za oba največja tozda, Grosist in Izbiro ter za DSSS. Videz tega vhoda je zelo skromen, neugleden in vzbuja nelagodni občutek o »solidnosti firme«. Vsak, ki prvič pride na sedež Nanosa, v dvomih išče glavni vhod, saj je ta, z majhnimi, sramežljivimi napisy in s podnivojskim stopniščem, bolj podoben zasilnemu izhodu v primeru požara. Projektanti so tudi pozabili na sprejemno pisarno, v kateri bi usmerjali stranke v prostore obeh tozdov in DSSS in kjer bi evidentirali izhode oziroma prisotnost na delu. Tako pa se je našla le zasilna rešitev za telefonista, katerega prostor je tesen kot pilotska kabina. Če k temu dodamo še parkirno in maneversko gnečo vozil na dvorišču ter embalažne razbitine, je očitno, da bo treba to vprašanje ustrezno rešiti.

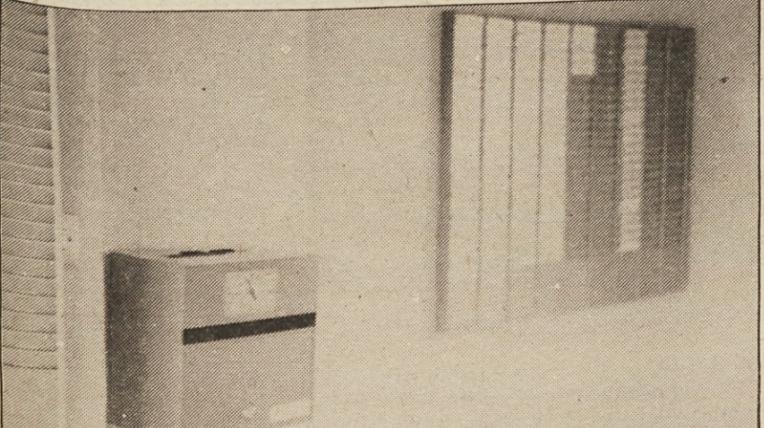
Za embalažo je bil že pred časom izdelen velik plato, ki pa se je doslej bolj malo uporabljal. Bolj pri roki je dvorišče, ki je vedno nagnjeno z embalažo in parkiranimi tovornjaki. Urejeno plato danes že uporabljamo za embalažo, lahko pa bi v pretežni meri služil tudi za začasno parkiranje tovornjakov.

Pri ureditvi okolja smo doslej poskrbeli le za en del prostora. Vse kaže, da onkraj poti, ki vodi na plato, ni naš teren. Tam je nered in pravo skladišče nesnage, vsi odgovorni pa so očitno žal zboleli za industrijsko slepoto (bolezen, pri kateri vsak dan hodiš mimo neke stvari, pa je ne vidiš).

Naš dvoriščni vhod že dolgo ni več zavarovan z zaščitnimi vrati. Ta problem smo zasilno rešili z verigo, ki pa je več spuščena kot dvignjena. Predpis, da z avtom NIHCE ne sme na dvorišče, ni dosledno upoštevan. Vedno se najdejo privilegiranci, ki sami sebe bolj spoštujejo kot celoten kolektiv, čuvaji oziroma vratarji pa so seveda preveč popustljivi. Red mora biti in prav od doslednosti njihovega dela je v mnogem odvisen splošni red na tem dvorišču.

K nekoliko večjemu redu in predvsem urejenosti prihoda in odhoda z dela naj bi pomagale kartice in ure, s pomočjo katerih bosta evidentirana prisotnost in čas dela. Upamo in želimo si, da bi zaposleni to novotarijo sprejeli z razumevanjem, čeprav se moramo zavedati, da samo evidentiranje ne bo uredilo vprašanja pravičnega odnosa do dela. Za to vprašanje so odgovorni vodje dela, ki bodo morali, kljub uram, svoj delokrog veliko bolj organizirati in poskrbeti za to, da bo delitev dela ustrezno obremenila vse kadre in da ne bo veljalo pravilo, da dela vsak toliko, kolikor je delaven, še posebno, če to ne vpliva na plačo. Besedilo in foto Franc Glazar

Vzroki za izgubo in slabo poslovno uspešnost

Mato Šoljič - TOZD TMI

Večni problem v razkoraku cen

Poslovno leto 1980. je postojnski TMI, tozid M-Nanosa, zaključil z izgubo 2.969.311,00 dinarjev. Izguba se ponavlja že tretje leto.

Kljub vsem prizadevanjem se je tozid TMI v preteklem poslovnem letu znašel še v težjem položaju kot v prejšnjih letih, saj se je kriza s svežim mesom še stopnjevala. Pogoji poslovanja so se še bolj poslabšali: preskrba s svežim mesom je bila najslabša ravno v višku sezone, ko imajo naše mesnice najvišji obseg poslovanja in ko si kompenzirajo izpad dohodka, do katerega pride v mrtvi sezoni. TOZD TMI ima že po svoji naravi poslovanja pomembno vlogo v preskrbi prebivalstva in je na postojnskem področju nosilec oskrbe s svežim mesom, s tem pa nosi tudi vso odgovornost za založenost trga. Z zadrževanjem dosedanjih cen mesa in mesnih izdelkov ter neupoštevanjem proizvodnih cen živine in živinske krme padajo vse organizacije združenega dela mesnopredelovalne industrije v izgubo ali pa že dolga leta poslujejo na meji rentabilnosti.

Vzroki za izgubo so že nekaj let več ali manj isti:

- neusklajenost med maloprodajno ceno svežega mesa, ki je administrativno določena, in nabavno ceno, ki se giblje prosto, odvisno od ponudbe in povpraševanja ter se približuje maloprodajni ceni ali pa jo celo prerašča, kar se je dogajalo v drugem polletju lanskega leta, ko so bile nabavne cene višje od maloprodajnih;
- neusklajenost med ceno surovine in ceno končnega izdelka, saj je precejšnje število izdelkov, pri katerih je že sama surovina dražja od končnega izdelka. Na nabavnem trgu se odvija zapiranje v velike agroživilske komplekse, kar povzroča, da je ponudba živine pičla oziroma je sploh ni. Preskrbovalci živine pritiskajo zaradi podražitve reprodukcijskih materialov za vzrejo živine na določevalce odkupnih cen, naj jih zvišajo oziroma zahtevajo od mesnopredelovalne industrije, da sodeluje v kreditiranju reprodukcijskega materiala pri vzreji živine.

Posledica položaja na obeh trgih, prodajnem in nabavnem, je slaba poslovna uspešnost v mesnopredelovalni industriji. Za poslovanje tozda TMI je bilo še posebej problematično zadnje polletje preteklega leta, ko je bila cena živine zelo visoka, kar je povzročilo tolikšen pritisk na prekoračenje odkupnih cen, da se sprejeti samoupravni sporazum v SRS niso upoštevali.

Nadaljnji vzroki za slabo poslovno uspešnost tozda TMI so bili tudi padec prometa na maloobmejnem področju, ki je povzročil izpad dohodka, saj so maloprodajne enote na tem področju predstavljale v prejšnjih letih pomemben vir dohodka; neskladje med ceno živinske krme in določeno odkupno ceno mladega goveda in prašičev; velike finančne obveznosti zaradi rekonstrukcije in modernizacije mesnopredelovalnega obrata ter ne vključevanje posameznih občin v problematiko oskrbe s svežim mesom, kar je imelo za posledico velik izpad dohodka.

Poslovanje tozda TMI je v preteklem letu spremljala vrsta težav. Veliki napori pri reševanju teh težav so razvidni iz podatkov, da je dohodek, kljub padcu celotnega prihodka, v primerjavi z letom 1979 porasel za 25%, čisti dohodek pa celo za 42%. To je rezultat izjemnih naporov za reševanje pereče problematike oskrbe s svežim mesom ter stabilizacijskega obnašanja v skladu s sprejetim programom stabilizacije in sanacijskim programom iz prejšnjega leta.

Tozid TMI je dosegel v preteklem poslovnem letu celotni prihodek v višini 380.238.520,00 dinarjev in tako dosegel 79,2% planiranega ter 99,6% celotnega prihodka iz leta 1979. Razloge za nedoseganje plansko predvidenega prihodka sem že našel.

Doseženi dohodek v višini 29.319.138,00 dinarjev predstavlja 90,9% planiranega in je za 24,7% večji od tistega, ki je bil dosežen v poslovnem letu 1979. Na nedoseganje plansko predvidenega dohodka je močnejše vplival padec

razlike v ceni. Vseeno pa rezultati porasta dohodka kažejo, da je bilo poslovanje skrajno racionalno in stabilizacijsko.

Čisti dohodek znaša 42.568.768,00 dinarjev in predstavlja 42,6 odstotno povečanje v primerjavi z letom poprej, kar kaže na skrajno racionalno trošenje sredstev. Povprečni neto osebni dohodek je znašal 6.502,00 dinarja in predstavlja 99,7% planiranega. Zaradi nizkih osebnih dohodkov je bila prisotna močna fluktuacija delavcev. Osebni dohodki so bili med najnižjimi v delovni organizaciji, sozidu in občini Postojna.

Poleg objektivnih so slabo poslovno uspešnost v preteklem letu povzročili tudi subjektivni vzroki:

- še vedno je prisotna orientacija tozda TMI na preskrbo s svežim mesom. Prestrukturiranje tozda iz trgovskega v prooizvodnega se odvija še vedno prepočasi, kar ima za posledico slabšo poslovno uspešnost, ker je trenutno slabša dohodkovna uspešnost pri prodaji svežega mesa kot pa pri proizvodnji mesnih izdelkov;

- prepočasno razvijanje povezav s Perutninskim kombinatom Pivka in usmerjanje proizvodnega programa na izdelke iz piščančjega mesa;

- slaba organizacija dela, ki jo sicer lahko opravičujemo s piskusno proizvodnjo posameznih proizvodov in neustreznimi delovnimi prostori;

- neučinkovito sodelovanje z nekaterimi tozdi Mercator-Nanosa, ki se niso vključili v komercialno sodelovanje s tozdom TMI;

- nerealizirani dogovori o vključitvi proizvodnega programa TMI v prodajni asortiment maloprodajne mreže sozda;

- nedograjnen sistem nagrajevanja po delu in premajhna pozornost delovni in samoupravni disciplini.

Kljub začetnim težavam pri uvažanju proizvodnje nekaterih novih izdelkov, na primer mortadele, pa smo v razmeroma kratkem času

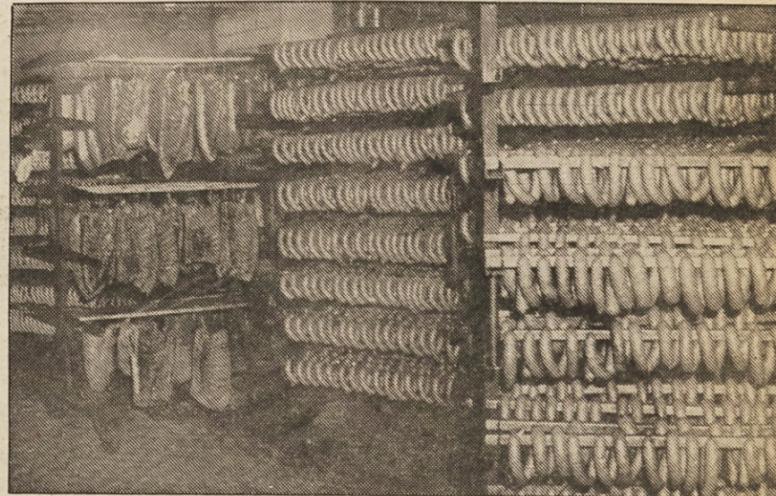
dosegli zadovoljivo raven tehnologije. V letošnjem letu moramo posvetiti še večjo pozornost izdelkom iz piščančjega mesa, katerih proizvodnjo načrtujemo skupaj s PK Pivka. Proizvodnja piščančjih izdelkov bo morala v naslednjem srednjeročnem obdobju zavzeti večji del našega proizvodnega programa, saj predstavljajo ti izdelki finalizacijo surovin iz regije, kar obenem pomeni neodvisnost od nabave surovin z drugih področij. Izdelki kraškega programa so še vedno najakumulativnejši del proizvodnega programa, vendar se tu srečujemo z ozkim grlom sušenja, saj obstoječe sušilnice ne zadoščajo naraščajoči proizvodnji.

Poseben problem je predstavljala in še predstavlja nabava surovin za proizvodnjo, ki jih moramo zamrzovati oziroma kupovati v zmrazjenem stanju ter skladiščiti v hladilnicah PK Pivka, saj je v nasprotnem primeru kontinuiranost proizvodnje zaradi stalnega nihanja ponudbe mesa ogrožena. V preteklem letu smo oblikovali povprečne zaloge v višini 150 ton, v letošnjem letu pa jih bomo morali še povečati, kar obenem predstavlja še večji strošek za skladiščne storitve.

Klavnica je z rekonstrukcijo in prizidkom hladilnih komor usposobljena za zakol živine iz širše notranjske regije.

Mesnice v mestnih centrih kažejo zadovoljiv trend rasti prodaje, medtem ko je stagnacijo opaziti pri vaških prodajalnah in na maloobmejnem področju. Tudi v perspektivi ni pričakovati kakšnega izboljšanja.

Kljub temu, da beležimo porast vseh ekonomskih pokazateljev, saj raste tudi fizični obseg poslovanja ob nespremenjenem številu zaposlenih, doseženi dohodek, kljub porastu, ne zadošča za pokritje vseh obveznosti. S problemom konstantnega izpada dohodka zaradi oskrbe s svežim mesom smo seznanili vse predstavnike družbenopolitičnih skupnosti v regiji, saj je reševanje tega problema nemogoče samo znotraj tozda. Odločilnega pomena za nadaljnji razvoj tozda TMI je preselitev obrata na novo lokacijo.

Precejšnje je število izdelkov, pri katerih je že sama surovina dražja od končnega izdelka. Foto Matjaž Marinček

Težavnost položaja, v katerem se je znašla notranja trgovina, zožuje nabavne možnosti in zahteva veliko hitrejšo obrabo zalog. Ker je obratnih sredstev vse manj, bo to vplivalo na obseg in kakovost ponudbe. Založenost trgovin bo vsekakor slabša. Ponudba v trgovinah je osiromašena tudi zato, ker nekaterih izdelkov ni mogoče dobiti pri proizvajalcih. Razlogi so v povečanju izvoza in v zmanjšanju uvoza. Tako na primer ponudbe pralnih strojev ni in trgovci neupravičeno poslušamo vse mogoče očitke. - Foto-arhiv M-Nanosa

Potreb več, denarja manj!

Drago Ponikvar - DSSS

Obeta se težavno investicijsko leto

Že pri sestavljanju letnega plana smo ugotovili, da bo leto 1981 izredno težavno za realizacijo investicijskih objektov. Restrikcije gospodarske stabilizacije v Jugoslaviji so prav v prvi fazi srednjeročnega obdobja 1981-1985 zajele investicije. Banke trgovske lokale minimalno kreditirajo, zahtevajo pa visoko lastno udeležbo, ki pa je trgovina ni zmožna zagotoviti. Zato se izgradnje novih trgovin-lokalov zavlačujejo, obnem pa se nezadržno podražujejo, kar nam onemogoča sestaviti pravilne finančne konstrukcije.

Kljub zgoraj navedenim težavam pa tozdi smelo programirajo in plane investicijskih naložb tudi izpolnjujejo. Vemo, da so tozdi v delovni organizaciji M-Nanos Postojna osnovni nosilci investicij, za katere so se odločili oziroma se samoupravno dogovorili s krajani, katerim je določena investicija namenjena. Vemo pa tudi, da je potreba več, vendar vseh v enem samem letu ali petletnem obdobju ne moremo zadovoljiti. Smo pa vedno pripravljene sodelovati s krajani področja, kjer opravljamo svoje storitve, da skupno ugotovljamo ekonomičnost in potrebe po gradnji trgovskih objektov, ki jih krajani želijo.

Seveda so potrebe žal v razkoraku z možnostmi, zato se bodo začeta dela zavlekla in nove investicije bodo morale malce počakati. Sedaj pa si pogledajmo, katere gradnje tozdi pripravljajo in katere so že začeli.

Tozd Izbira Postojna namerava letos pričeti gradnjo Blagovne hiše v Postojni, za katero ima že izdelano celotno tehnično dokumentacijo. V načrtu ima tudi gradnjo samopostrežne trgovine v bifem v Razdrtem, za katero ima tudi urejeno potrebno tehnično dokumentacijo. Na žalost moramo povedati, da se je zataknilo pri gradnji trgovine v Dolnji Košani zaradi lastništva. Izbrali pa smo že izvajalce del in zagotovili vsa denarna sredstva.

Letos smo začeli tudi zbirati tehnično dokumentacijo za razširitev Blagovnice v Sežani. V Ajdovščini pa nameravamo razširiti Blagovno hišo; tehnična dokumentacija je večinoma že narejena. Za letos načrtuje tozd Izbira še več manjših del, ki pa jih ne nameravamo obravnavati v tem članku.

Tozd Grosist iz Postojne ima izdelan osnutek zazidalnega načrta prostora, ki je rezerviran za M-Nanos v Postojni. Pričeli smo zbirati tehnično dokumentacijo in z odkupom zemljišč za novo skladišče v Postojni.

Tozd Trgovina Rakek namerava letos začeti z gradnjo nove trgovine v Martinjaku. Začetni koraki za gradnjo samopostrežnice s površino 1.200 m² v novem naselju v Starem trgu pa so že tudi storjeni.

Tozd Preskrba Portorož namerava začeti graditi novo trgovino v Izoli na že kupljeni parceli na Jagodju. Poleg tega ureja dokumentacijo za gradnjo novega skladišča v Luciji, s katerim namerava razširiti svojo dejavnost oziroma povečati zmogljivosti obstoječih skladišč.

Tozd Opskrbni centar Čabar načrtuje gradnjo blagovne hiše v Čabru. Izdelujejo se glavni projekti, pridobljena je že lokacijska odločba. Večje obnove predvideva letos v trgovinah Prezid, Tršče in Plešče, kjer načrtuje celo novo montažno trgovino z mešanim blagom.

Temeljne organizacije združena ga M-Nanosa, ki jih nismo posebej omenili v tem članku, pa predvidevajo letos le manjša vlaganja, predvsem kot investicijsko vzdrževanje že obstoječih objektov in naprav.

O tovariškem srečanju s Slavkom Humarjem-Hrastom

Lepo in pristrčno je bilo snidenje mnogih starih sodelavcev Nanosa z dolgoletnim direktorjem, tovarišem Hrastom.

Tovariško srečanje je bilo po končani seji delavskega sveta M-Nanosa v novi cerkniški blagovnici, točneje, v njeni restavraciji. Že samo okolje in lepo urejen prostor sta pripomogla k temu, da je bilo srečanje prijetno, pristno in obenem slavnostno.

Za prijetno vzdušje so poskrbeli pevci cerkniškega društva Tabor, ki so si z ubranim petjem pridobili simpatije vseh prisotnih.

Iskreno zahvalo za trud, delo in požrtvovalnost je tovarišu Humarju izrekel predsednik poslovodnega odbora, Tone Černe. Veliko lepega, iskrenega in tovariškega je bilo v teh besedah. Vendar, kot je bilo poudarjeno, velja ponoviti tudi tu, 30-letno delo in uspehe ni

mogoče strniti v nekaj odstavkih in ni mogoče najti ustreznih besed za vse storjeno. Vendar pa to tudi ni potrebno, saj tovariša Hrasta vsi poznamo, poznamo njegovo delo in zasluge za razvoj Nanosa. Prav tako ni potrebno posebej ponavljati priznanja in zahvale, ki jo je izrekel tovariš Hrast vsem delavcem M-Nanosa in še posebej dolgoletnim sodelavcem. To ni potrebno predvsem zato, ker smo prepričani, da so vsi, ki so bili na tem srečanju, prenesli te želje svojim kolektivom.

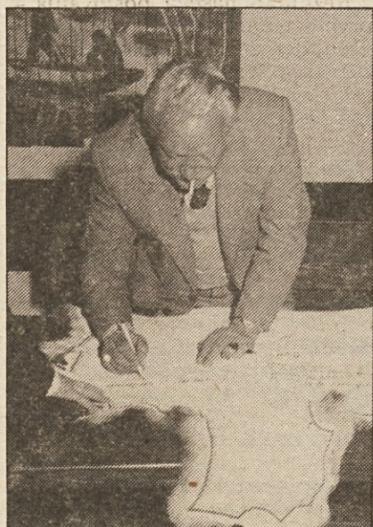
Srečanje smo ovekovečili s spominskim posvetilom in s podpismi vseh udeležencev na koži gamsa, ki smo ga dali slavljencu v spomin na to srečanje.

Besedam zahvale tovarišu Humarju se pridružuje tudi naš uredniški odbor.

Franc Glažar

Slavko Humar je v zahvali izrekel priznanje kolektivu M-Nanosa in prikazal težave, s katerimi se je ta kolektiv srečeval na poti svojega razvoja. Iz povedanega je bilo očitno, da ima kolektiv veliko trdnega in skupnega, kar bi bilo potrebno spoštovati, gojiti in razvijati. Priznanje, ki je bilo naslovljeno na vse zaposlene, je bilo iskreno, z željo, da se poslovni in medsebojni odnosi tudi v bodoče razvijajo tako, da bo vsak član kolektiva ponosen na to, da združuje delo v M-Nanosu.

Da prijetnost tega srečanja ne bi odšla v pozabo, je bila slavljencu poklonjena koža gamsa s posebnim posvetilom in s podpismi vseh članov delavskega sveta M-Nanosa in vseh drugih udeležencev srečanja. Prvi pa se je podpisal slavljenc sam.

Na tovariškem srečanju je vrednost zaslug in delo tovariša Humarja predstavil predsednik poslovodnega odbora, Tone Černe. Izrečene misli, priznanja in zahvale delu Slavka Humarja so prenekateremu dolgoletnemu sodelavcu šle do srca.

Humor v delovni halji

Franček iz Kopra

Cvetke z obale

Pokorno javljam: Franček iz Kopra se spet javlja.

Naj se predstavim novim bralcem. Delovno mesto: Mercator-Nanos, TOZD Indus, poslovalnica Dom Koper. Funkcija: ta glavni. Starost: kar precej. Teža: da je kaj videti. Glava polna, ni važno česa. Jezik: normalen. Brki: signalno bele barve. Na okolico delujem različno.

Po hudi burji in neurju v tozdu sem si toliko opomogel in zbral, da se vam po dolgem času oglašam. Če bo kdaj kaj preveč slane, mi oprostite - morje in cene so moj dolgoletni spremljevalec.

Upam, da bo moj prispevek uspel odpotovati iz Kopra, saj imamo tako zapleten cestni režim, da se vsak dan pred odhodom poslovim od žene, ker ne vem, če ne bom zvečer, po krivdi obvozov in nadvozov, pristal pri drugi ženi. Koprčani moramo pred odhodom v center dobro preštudirati horoskop, kako priti mimo vodnarja preko device in kozoroga po bikovsko v center, na delovno mesto. Mnogo prej bi prišli peš, ampak, prosim vas lepo - kakšen Jugoslovčan bi pa bil, če bi dva kilometra hodil peš?! Na nekatere bi to vplivalo zelo »manjvrednostno«.

Sezona ob morju se bliža in prve lastovičke v bikinijih in Apoloni v bermudkah se že nastavljajo nestanovitnemu soncu. Tę lastovice

pa so tudi alarm za nas, trgovce, da pričnemo malo bolj živo trgovati.

Domači potrošnik se je pod pritiskom stabilizacije začasno umaknil in se ne obnaša več tako pridno kot včasih. Vendar, mi smo uporni in ga bomo čakali, pa bomo videli, kdo se bo prej naveličal in popustil! Mi že ne.

Poslovalnice tozda Indus so založene in občutek imam, kot da so poslovalje in oddelkovodje kar tekmovali med seboj, kdo bo več nabavil. Pa saj je tako v celotnem sozdu in tudi drugod.

Sicer pa smo mi ena »fajn uigrana« ekipa, samo instrumente moramo še malo uglasiti.

Zaenkrat toliko, da se spoznamo, drugič pa kaj več in bolj pestrega.

Korel in Vencel

Korel: S to reorganizacijo mislijo pa nekam resno!?
Vencel: Ja, menda bo res treba začeti delati!
Korel: Pa misliš, da bodo res vsi začeli delati?
Vencel: Jaz že ne bom!
Korel: Kdo pa misliš da bo delal zate?
Vencel: Nihče. Imam dovolj minulega dela!
Korel: Se pravi, da si nekoč res delal?
Vencel: To ne, ampak imam zanesljive priče!

Avtor: Ljudvik Bizjak, TOZD Izbira

Predsednik skupščine, Zvone Nastran, predaja tovarišu Humarju zaslužen najvišje občinsko priznanje »23. april«.

Postojna je praznovala

23. aprila je Postojna slavila občinski praznik v spomin na dan, ko so borci IX. korpusa z diverzantsko akcijo zažgali veliko količino sovražnikovega bencina, vskladiščenega v Postojnski jami.

Letošnje praznovanje pa je veliko pomenilo tudi za našo delovno organizacijo. Občinsko priznanje in plaketo »23. april« je dobil naš dolgoletni direktor, tovariš Slavko Humar. Ob slovesni podelitvi tega najvišjega priznanja občine, so delo, prizadevnost in ustvarjalnost tovariša Humarja celovito ocenili. Kakovost njegovega dela potrjujejo tudi rezultati, ki jih je dosegel M-Nanos. Ker smo o tem že pisali, naj danes poudarimo predvsem tole.

Tovariš Humar je ob prejemu priznanja dejal, da sprejema to odlikovanje tudi kot priznanje celotnemu delovnemu kolektivu M-Nanosa, ker so vsi uspehi plod tesnega sodelovanja, dobre poslovne organiziranosti in prizadevnosti celotnega kolektiva. Besede zahvale delovnemu kolektivu Nanosa so prav gotovo sprejeli vsi sodelavci tovariša Humarja s ponosom.

Vsi pa vemo, da so njegove zasluge res velike in da jih je v skopih besedah nemogoče prikazati.

Prepričani, da izražamo voljo velike večine delavcev Nanosa, tovarišu Humarju čestitamo k prejetemu priznanju.

Mercator **nanos**

Nanosov vestnik, priloga časopisa Mercator, glasila delavcev in kmetov SOZD Mercator - Ureja uredniški odbor - Odgovorni urednik: priloge Franc Glažar (telefon: (067) 21-441) - Tisk ČGP Delo - Naklada 11.600 izvodov

Ormoška Zarja v besedah in številkah

Anica Lukaček – M-Zarja

Prodajalne v dveh republikah

Delovna organizacija Mercator-Zarja ima svoj sedež v Ormožu. Nastala je z združitvijo štirih trgovskih organizacij v letu 1959. Za osnovno preskrbo v občini je takrat skrbelo 32 zaposlenih v sedmih prodajalnah, ki so bile v najemu.

Svojo glavno dejavnost, trgovino na drobno, opravljamo sedaj v 52 poslovnih enotah. Občina Ormož je po stopnji razvitosti na predzadnjem mestu v Sloveniji, zato smo razširili maloprodajno mrežo na področju sosednjih občin v republikah Hrvatski. Tudi občine Ivanec, Ludbreg in Novi Marof (razen Varaždina) spadajo med manj razvite občine v svoji republiki.

Po narodnosti je 25% Hrvatov in 75% Slovencev, saj smo po svojem sestavu narodnostno tudi mešana občina. V skupnih službah imamo narodnostno približno enak sestav kakor v prodajalnah. Te pestre sestave v naših medsebojnih odnosih ne čutimo.

Naša maloprodajna mreža je razporejena v premeru 60 kilometrov, na področju petih občin in dveh republik.

Prodajni asortiment je prirejen potrebnemu kmečkemu področju, zato je v prodajalnah z mašenim blagom največ gradbenega materiala,

Manjše prodajalne narekujejo višjo kvalifikacijsko strukturo in otežkočajo nadzor nad poslovanjem in prisotnostjo na delu. Prizadevamo si, da delavci delajo v prodajalni, ki je čim bližje kraju njihovega bivanja. V sosednji republiki je več primerov, da so prodajalne v najetih prostorih naših delavcev, kjer ti delajo in bivajo.

V naši delovni organizaciji združuje delo 249 delavcev. Po spolu prevladujejo ženske, ki jih je 161. Med zaposlenimi je 13% nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, 67% kvalificiranih, 18% visokokvalificiranih in s srednješolsko izobrazbo ter 2% z višjo in visoko izobrazbo.

Zaposleni fluktuirajo: odhajajo v razvitejši sredine ali pa zapuščajo trgovinsko dejavnost, kadar se odpirajo nove možnosti zaposlitve.

Doslej smo v uk sprejemali okrog 30 učencev na leto, za to šolsko leto pa smo razpisali le 10

področju. Sodobnim potrebam trgovinske dejavnosti se moramo prilagajati ne le z modernizacijo poslovnih prostorov, ampak tudi na kadrovskega področju.

Trgovinski delavec mora slediti novim vrstam blaga, poznati mora poslovno politiko svoje delovne organizacije, upoštevati mora specifičnosti stranke in oceniti, zakaj se stranka odloči ali pa ne odloči za nakup.

Naše prodajalne se zelo razlikujejo po doseženem prometu, po prometu na zaposlenega in po ustvarjenem dohodku. Največji promet je dosegla prodajalna Knežinec v občini Varaždin in to 109.564.000,00 dinarjev. V primerjavi z letom poprej je promet povečala kar za 102% in tako s šestimi zaposlenimi dosegla tudi najvišji povprečni mesečni promet na zaposlenega v preteklem letu. Prodajni prostor meri 80 m²; najeli smo ga od krajevne skupnosti Knežinec Donji. Ob prodajalni imamo lastne nadkrite skladiščne prostore, ki merijo 120 m².

Rezultate našega poslovanja v prvem trimesečju letošnjega leta ocenjujemo kot zadovoljive: celotni prihodek je v primerjavi z letom 1980 višji za 39%, dohodek pa za 44%. Menimo, da je takšna rast dohodka v položaju, ko so marže omejene, stroški poslovanja pa nprestan naraščajo, zadovoljiva.

Obveznosti iz dohodka so se v primerjavi z enakim obdobjem v lanskem letu zelo povečale. Stopnja rasti teh obveznosti znaša 68%, kar je za 24 indeksnih točk hitreje od rasti dohodka. Čisti dohodek je za 39 indeksnih točk večji od doseženega v preteklem obdobju. Razporeditev čistega dohodka je usklajena z usmeritvami, ki jih določa družbeni dogovor o delitvi dohodka v letu 1981. Te usmeritve pa so take, da akumulacija narašča hitreje kot pa osebni dohodki. V naši delovni organizaciji raste masa bruto osebnih dohodkov za 24 indeksnih točk, skladi pa mnogo hitreje. Sklad skupne porabe za ostale namene narašča za 20, poslovni sklad za 109, rezervni sklad pa za 44 indeksnih točk. S takšno delitvijo čistega dohodka smo delež akumulacije v dohodku, ki je bila 31. marca 1980 18,4%, povečali v tem letu na 25,5%. Delež neto osebnih dohodkov in sklada skupne porabe pa je zmanjšan od 42,4% v letu 1980 na 38% v letošnjem letu.

Iz teh podatkov je razvidno, da v svojem poslovanju natančno spremljamo višino akumulacije, ker je to osnova za krepitev materialne podlage našega poslovanja.

štipendij. Zaposleni se izobražujejo tudi ob delu; v Ormožu smo imeli organiziran oddelek srednje komercialne šole, sedaj pa imamo poslovodsko šolo.

Prizadevamo si neprestano dvigovati izobrazbeno raven, da bomo lažje obvladovali vedno zahtevnejše naloge na področju samoupravljanja in na strokovnem

Prikaz števila prodajal in zaposlenih ter doseženi promet po občinah

Občina	število prodajal	število zaposlenih	%	doseženi promet	»
Ormož	34	161	64,92	307.035.644	54,25
Ljutomer	1	2	0,80	3.073.009	0,54
Novi Marof	2	4	1,61	9.935.132	1,75
Varaždin	9	23	9,29	163.121.552	28,80
Ludbreg	6	16	6,45	31.708.791	5,60
Ivanec	3	10	4,03	51.038.684	9,04
Ormož – uprava		32	12,90		
skupaj	55	248	100,00	565.912.814	100,00

Preureditev prodajalne na hiter in cenen način

Kristina Antolič – MIP Ptuj

Recept za manjše preureditve?

Temeljna organizacija združenega dela Maloprodaja je 30. aprila v Majšperku odprla preurejeno prodajalno Prehrana.

Pred osemnajstimi leti je bil v Majšperku zgrajen trgovski paviljon, v katerem imata poslovne prostore prodajalni Prehrana in Tekstil, obe v sklopu tozda Maloprodaja.

Z otvoritvijo novih proizvodnih prostorov Konusovega tozda Lahka obutev se je v tem kraju pokazala potreba po povečanju prodajnih prostorov prodajalne Prehrana, ki je dotlej poslovala na klasičen način. Prav zaradi tega so se v tozdu Maloprodaja odločili, da prodajalno preuredijo v samopostrežnico.

Čeprav v svojem letnem oziroma srednjeročnem planu dela tega niso predvideli, so se brez odlašanja lotili del. Pomočnik direktorja tozda Maloprodaja, Franc Sedič, ki je ves čas vodil strokovno delo ter vso tehnično organizacijo, in Martin Hameršek, vodja servisne ekipe, sta delo dobro opravila. S preureditvijo prodajalne so pričeli 23. marca.

Vse razen toplovodnih in nekaj manjših kovinskih del je opravila servisna ekipa tozda, ki jo sestavljajo zidarji, pleskarji, mizarji in električar. Prodajni prostor so povečali za približno 16 m², tako da sedaj znaša skupna površina 75 m². Delo je bilo opravljeno v rekordnem času in sicer v enem mesecu.

Mizar Anton Pintar je izdelal blagajniška pulta za prodajalno in del skladiščne opreme. Pred vhom v prodajalno so delavci servi-

sne ekipe postavili vetrolov, ki ga prej ni bilo; enako so storili tudi pred sosednjo PE Tekstil.

Vsa dela so stala približno 800.000,00 dinarjev. S tem, da je servisna ekipa opravila 85% dela, so v tozdu Maloprodaja prihranili okrog 400.000,00 dinarjev. Z zelo kratkim časom, porabljenim za preureditev, so prihranili tudi pri dohodku, saj je bila prodajalna zaprta le dober mesec dni.

Delavci v prodajalni so ostali isti kot prej preureditvijo, že po prvih dneh poslovanja v prenovljenih prostorih pa se je izkazalo, da bo potrebno njihovo število povečati. S povečanjem prodajnih prostorov in samopostrežnim načinom prodaje se je povečala tudi izbira blaga.

Prvi kupci so bili nad preurejenostjo prodajalne navdušeni, le tu in tam je kakšen starejši krajan zmajal z glavo, češ, le kako je bilo to moč izvesti v tako kratkem času.

Med drugim so v tozdu poudarili, da bodo v prihodnje vsako leto posodobili po dve poslovni enoti, prav tako pa so se že lotili specializacije prodajal, kar je bil tudi cilj integracije pred več kot dvema letoma.

Prav te dni so pričeli s preureditvijo dveh prodajal s tekstilnim blagom v Ptuj, ki ju bodo specializirali: poslovno enoto Oblečila v prodajalno ženske in otroške konfekcije, enoto Slavica pa v prodajalno moške konfekcije, volne in meterskega blaga.

Delavci servisne ekipe tozda Maloprodaja so pripomogli k hitri in poceni preureditvi prodajalne v Majšperku.

Kegljači so se pomerili

Kristina Antolič – MIP Ptuj

Vrnjeno srečanje

Čeprav je bil deževen in na videz neprijeten dan, to ni motilo kegljačev delovnih organizacij M-Univerzal in M-Izbira-Panonija, ki so se v petek, 24. aprila pomerili v podiranju kegljev na ptujskem kegljišču KK Drava.

S tekmovalci iz Lendave so prišli tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij in drugi iz delovne organizacije M-Univerzal. Ob prijetnem vzdušju, ki je vladovalo na kegljišču, je bilo čutili nekoliko nervoze, predvsem pri igralcih delovne organizacije MIP, ki jim ni in ni šlo tako, kot so želeli.

V posamičnem tekmovanju, 100 metov mešano, so posamezniki in ekipi dosegli naslednje rezultate:

M-Univerzal

1. Stanko Graj s 398 podrtimi keglji, 2. Franc Bažika 384, 3. Ev-

gen Požgaj 380, 4. Jože Adoljan 378, 5. Stefan Žižek 347 in 6. Zdravko Bohnec z 276 podrtimi keglji. Ekipa M-Univerzala je skupaj podrla 2163 kegljev.

M-Izbira-Panonija

1. Nikola Vranješ s 370 podrtimi

keglji, 2. Anton Krampelj 358, 3. Maks Filipič 353, 4. Ivan Čeh 329, 5. Jože Bombek 324 in 6. Marjan Kujavec s 313 podrtimi keglji. Ekipa M-Izbire-Panonije je skupaj podrla 2047 kegljev.

Zmagali so torej kegljači lendavskega M-Univerzala, ki so podrli 116 kegljev več kot njihovi tovariši s Ptuja.

Kot zanimivost naj omenim, da je najboljši kegljač iz Lendave, Stanko Graj, tudi dopisnik glasila Mercator.

Po večerji, ki so jo pripravili gostitelji iz M-Izbire-Panonije, so ob prijetnem kramljanju pozno v noč tako gostje iz Lendave kakor tudi domačini skorajda pozabili na povratek domov.

Čeprav je takšnih in podobnih srečanj že bilo nekaj, si jih kegljači M-Izbire-Panonije želijo še več.

mercator izbira panonija ptuj

Stanislav Graj – M-Univerzal, Lendava

Pripadni kolektivu

Tudi letos je osnovna organizacija sindikata Mercator-Univerzala priredila srečanje z našimi jubilarji za deset, dvajset in trideset let delovne dobe. Za jubilej jim je čestital Ladislav Feher, direktor M-Univerzala in jim zaželel še veliko tako uspešnega dela kot doslej.

● **Deset let delovne dobe so praznovali:** Marjeta Gjerek, prodajalka v SP Blagovnice, Štefica Šantl, natakarcica v bifeju Blagovnice, Nada Kontrec, prodajalka v SP Lendava, Katarina Bukovec, natakarcica, Cecilija Zeljko, prodajalka v PE Živila Renkovič, Terezija Novak in Lidijska Varsič, obe prodajalki v SP Mursko središče, Justina Balaz, natakarcica v PE Izvir Petišovci, Gizela Leber, prodajalka v PE Zvezda Dolina in Pucko Štefan, šofer v voznem parku Lendava

● **Dvajset let delovne dobe so praznovali:** Magdalena Bači, prodajalka v Blagovnici Lendava, Peter Kranjc, poslovodja oddelka pohištva v Blagovnici Lendava, Helena Varga, prodajalka v PE Potrošnja Dobrovnik, Rozalija Balantič, poslovodkinja v SP Odranci, Jože Grenčer, voznik villičarja v voznem parku Lendava in Anica Zver, fakturistka v skupnih službah

● **Trideset let delovne dobe je praznoval** Jože Žalik, poslovodja PE Izbor Turnišče.

mercatorjev MOZAIK

Zaostreni kreditni pogoji so prizadeli tako kupce kot tudi prodajalce. Za nekatere proizvode naše industrije so krediti povsem ukinjeni, za druge pa je treba odšteti visoke pologe. Mnogi kupci si sicer ogledujejo pohištvo (zanj je treba ob nakupu na kredit odšteti 50% pologa v gotovini), vendar pa se za nakup ne odločijo. Čakajo na ugodnejše čase, kot nam je povedala vodja blagovnice s pohištvo v Trzinu, Ivanka Kurnik.

Gostinci se selijo pod sonce, bi lahko rekli, saj so nekateri že uredili vrtove oziroma ploščadi, kjer postrežejo v poletnih dneh. Pa kaj, ko je letošnja pomlad tako muhasta, da zunaj postavljene mize največkrat pere dež.

Ob izviru Ljubljane, v Močilniku nad Vrhniko, ima naša »Mantova« prikupno restavracijo. Od časa do časa gostinci poskrbijo za kakšno posebnost. Tako za soboto, 13. junija, pripravljajo zabavni večer. »Ples pod radensko marelo« bo verjetno za obiskovalce prijetno razvedrilo, kuharji pa bodo ta večer pripravljali prekmurske specialitete. Ne bosta manjkala ne gozdar ne gibnica.

V Mercator Turistu je razstava olj naše delavke Tatjane Košir. Več o tem pišemo v naslednji številki. Radi pa bi, da bi tudi v naprej v prostoru naše agencije razstavljali svoja dela naši delavci. Prav gotovo so med vami takšni, ki v prostem času slikajo, se bavijo s fotografijo, vezejo gobeline in razna druga ročna dela. Če bi svoja dela radi predstavili drugim, se nam oglasite. Pokličite kar v Studio za ekonomsko propagando (tel. 061 24020, tovariš Mile) in dogovorili se bomo za sodelovanje.

V gostilni Močilnik na Vrhniki so zadnji teden v aprilu v sodelovanju s HP Drogo pripravili »teden morskih rib«. Ljubitelji rib, školjk, rakov in drugih dobrot iz morja so prišli na svoj račun, saj so lahko izbirali med skorajda tridesetimi različnimi jedmi. Obiska je bilo dovolj in to zgovorno pričča, da so takšne gostinske »prireditve« še kako dobrodošle. Morske specialitete je pripravljala znani kuharski mojster Evelin Grizon.

V mesecu aprilu je Rezka Rijavec iz tozda Grmada prejela lepo priznanje: srebrni znak sindikatov. Tovarišica Rezka združuje delo v Mercatorju že polnih trindvajset let. Veliko časa in dela je v teh letih posvetila družbeno-političnemu delu, še posebno priznana vedna pa je bila pri delu sindikata. Več o tem in o delu, ki ga sicer opravlja (je poslovodkinja samopostrežbe na Celovski 104), bomo zapisali v naslednji številki Mercatorja.

Gostilna Jelen v Šentvidu (pri Ljubljani) je bila včasih znana in cenjena kot dobra »oštarja«. Vendar pa si ne morem kaj, da ne bi zapisal tegale: nekajkrat v zadnjem času smo z družbo posejeli tam. Ko smo izbirali jedi (v jedilnem listu jih je kar precej – napisanih!), pa nam je natak kar prevečkrat odkimal. Nimajo tega, ne onega, ne tretjega. Celo sveže solate, ki je povsod na pretek, ti ne postrežejo. Ponudijo pa rdečo peso, papriko – seveda iz kozarca. Malce čudno in škoda, saj ima Jelen navsezadnje le tri zvezdice!

Mile Bitenc

Ljubljanska kavarna Evropa, ki je obenem s slaščičarno in gostilnico Ajda tozd v sestavi delovne organizacije M-Hoteli gostinstvo, slovi med drugim tudi po odličnih sladica. Tako so menda še edini lokal v Ljubljani, ki izdeluje oziroma »kuha« sladolede sam, po svo-

jem receptu in ga, za razliko od drugih, ne kupuje že pripravljene. Prav po tem sladoledu, ki je

odličnega okusa in pri katerem sanitarni inšpektorji vedno naletijo le na neoporečne vzorce, gostje kavarne in slaščičarne često povprašujejo.

Leta 1978, ko so prostore kavarne in slaščičarne prenavljali in ko se je »rodila« tudi gostilnica Ajda, so se odločili tudi za nakup avtomatskega stroja, ki sladolede kuha in zmrzuje. Seveda pa stroj, čeprav avtomatski, sam po sebi ne bi dosti pomagal, če ga ne bi vodile in upravljale vestne roke. Ivanka Švajger (na sliki) je na stroj ponosna kot na pridelnega otroka in ga temu primerno tudi neguje. Če k vsemu temu prištetemo še redno in natančno interno higiensko nadziranje, je priljubljenost Evropskega sladoleda povsem razumljiva. Besedilo in foto Matjaž Marinček

Novo iz Mercator-Embe

Mile Bitenc

Benko je dobil bratce

V prodaji trije novi Benko frapeji – Okus po jagodah, malinah, bananah – Prve ocene odlične – Vsestranska uporaba

Že lani smo pisali o tem, da naša Emba pripravlja nove napitke v družini Benko. Kajpak nobena stvar ne nastane čez noč. Tako so tudi tehnologi v Embi porabili precej časa za preizkušanje novih proizvodov. Zdaj so novi Benko napitki tu in prav je, da jim posvetimo nekaj besed.

Poraba mleka v Sloveniji, pa seveda tudi drugod, se precej veča. Veliko mleka tudi spijemo, z dodatki, kot je na primer Benko, pa mu lahko poljubno izboljšamo oziroma spremenimo okus. Napitkom, ki so pomešani z mlekom in sadnega okusa, v svetu pravijo frape. To je morda pri nas še manj znana beseda, a se bo prav z uporabo novih sadnih Benkov vejetno kmalu razširila in udomačila.

Zakaj novi Benko, z novimi okusi? V Embi so rekli takole: Benko z okusom kakava se večinoma pripravlja kot topel napitek, ki ga običajno ponudimo pri zajtrku ali pijemo zvečer, frapeji pa so bolj dnevna, hladna mlečna pijača. Za osvežitev marsikomu prija kozarec hladnega mleka, katerega lahko z dodatkom novih sadnih Benkov okus spremenimo.

Ko so v Embi pripravljali nove Benko napitke, so opravili mnogo testov in poskusov ter dobili na kupa ocen. Naključno izbrani otroci, mladina in tudi starejši, so novi izdelek pohvalili. Rezultati raziskav kažejo, da bodo novi Benko frapeji našli pot v naše domove, pa v šole, obrate družbene prehrane in bifeje. Prav nobene bojzani torej ni, da Emba z novim proizvodom ne bi uspela.

To je že tradicija

Mile Bitenc

Jeziki na razstavi

Planinska postojanka na Bohorju vsako zadnje nedeljo v aprilu zaživi v malce drugačnem vzdušju kot sicer. Takrat je tam vse v znamenju jezikov. Ne, ne kažejo si jih planinci, pač pa tisti dan izbirajo najjezikovne. Prekajene in kuhane, pa surove: goveje in svinjske, dolge, kratke, tanke, debele, lahke, težke. Da, tako je na jezikovi nedelji.

Iz Krškega, iz našega hotela Sremič, so mi člani planinskega društva poslali ljubeznivo povabilo na jezikovo nedeljo. Napisali so, da

vabijo na ocenjevanje vseh najdaljših, najlepših, najdebelejših, najtežjih, najmanjših, skratka najjezikov. Tudi tole so pripisali:

»Ne bojte se, ne to treba pokazati vašega, saj bodo merili in tehtali le tiste, ki jih boste imeli v nahrbtniku, ali pa, če bodo zelo majhni, kar v žepu. Po ocenjevanju vse najjezikove pojemo. Gostija bo lahko obilna.«

Prijazni in tudi malce hudomušni so ti Krčani, kajne?! Pa saj je tako tudi prav, saj takšni planinci morajo biti. Sploh pa, če na takšni »olimpiadi jezikov« sodelujejo tudi sami. Človek že kar pričakuje, da bo njihov izdelek gotovo »naj«. Idej imajo veliko in dobro se ve, da v kuhinji krškega hotela nastajajo okusne dobrote in mojstrovine. Če je pri vseh teh opravilih zraven še Štefka Colarič, potem

vse to zagotovo drži. Mimogrede: ne le na takšnih prireditvah, ampak tudi na gostinskih zborih in drugih tekmovanjih, kjer vihti svojo kuhlino, pobira nagrade. Tako je bilo tudi letos. Vendar pa, pojdimo lepo po vrsti.

Štefka pravi, da je ideja za letošnji izdelek dobila pravzaprav v zadnjem trenutku, ko je izvedela, da je razen tradicionalne jezikove nedelje tudi trim nedelja. Tej ideji je priradila svoj letošnji izdelek. Tako je nastala »jezikova trim družina«.

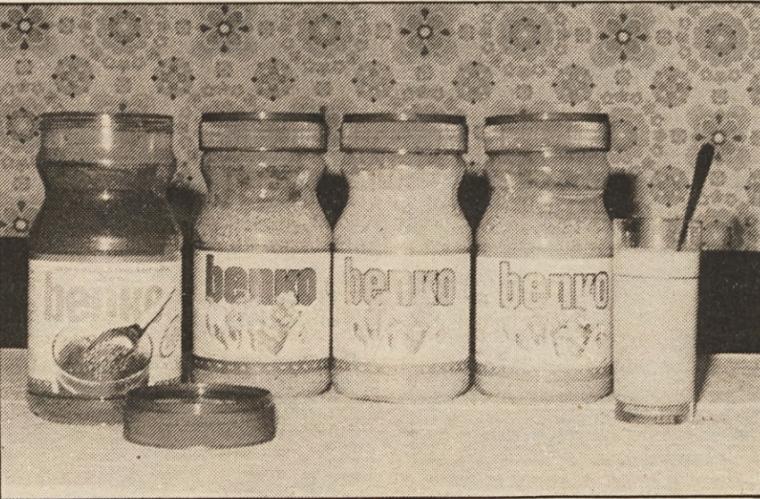
Vrli planinci iz hotela Sremič so nam poslali fotografijo, na kateri so skupaj z nagrado »jezikovno trim družino«. Foto Danica Čargo

sipanje po mlečnem zdrobu, rižu, za pripravo raznih premazov in drugo. Tudi odlični sladolede lahko pripravimo in recept zanj nam bo Emba priskrbela za naslednjo številko glasila.

Morda ne bo odveč, če zapišemo tudi tole: Benko frapeji bodo prav tako polnjeni v 400-gramske PVC doze z ličnimi nalepkami. V transportnem kartonu bo po 8 doz, kartoni pa bodo tudi na zunaj označeni tako, da bomo vedeli, kateri Benko je v njem. Maloprodajna cena sadnih Benkov bo nekoliko nižja od kakava. Za šole, obrate družbene prehrane, vrte in bifeje bodo Benko pakirali v petkilo-gramske vrečke, kar bo izdelek še pocenilo. Za letošnje leto načrtujejo proizvodnjo 60.000 doz sadnih frapejev Benko.

Tehnologija za proizvodnjo novih sadnih Benkov je enaka kot za Benko kakao. Osnovne sestavine so sladkor, sadje v prahu, mleko v prahu in živilske barve. Arome so naravne, proizvaja pa jih Etol iz Celja.

Pokusite nove Benko frapeje in verjetno boste navdušeni nad prijetnim okusom. Niso uporabni le za napitke – spretna gospodinja jih bo lahko uporabila še na mnoge načine.

Tole je družina Benko. Lične nalepke na dozah prav vabijo k nakupu novega izdelka. Foto Mile Bitenc

Spekli so, kot pravi Štefka, veliko pogačo iz ajdove, bele in koruzne moke. V sredini pogače je bilo mesto za trdo kuhana jajca in jezikovo družino. Vsak jezik je imel klobuk oziroma ruto, mali »sinček jeziček« pa je imel še dudico in stekleničko z dudico. Vendar pa v steklenički ni bilo mleko, temveč prava planinska slivovka. »Jezikova trim družina« je imela kajpak pokrivala, narejena po meri, za kar je poskrbela vestna šivilja.

Ni kaj, izdelek je bil domiselno pripravljen in je zgovorno pričal, da so Štefka in ostali, ki so »jezikovno trim družino« pripravili, vedeli, kaj delajo. To pa je vedela tudi komisija, ki je jezike ocenjevala. Nagrada je prišla v prave roke.

In potem? Potem se je jedlo in pilo in veselilo. Ni manjkalo ne pesmi ne plesa. Pogača z jeziki je bila tako velika, da so imeli planinci pravo pojedinjo, ob kateri pa seveda ni manjkalo dobrega dolenskega cvička.

Verjemite, da je bilo veselja, smeha in dobre volje na pretek. Pa tudi trebuhu so bili polni. Le kdo bi se takšnim dobrotam mogel odreči?

Emba vas vabi k sodelovanju

V tej številki smo vam predstavili nove izdelke iz družine Benko. Ti pa ne služijo samo za pripravo mlečnih napitkov – frapejev, temveč še za marsikaj. Spretna gospodinja bo kaj hitro našla kup domislje, kako uporabiti Benko z okusom maline, jagode in banane.

Pošljite nam recept – seveda po svoji zamisli. Vaš predlog bomo pregledali, preizkusili in najboljši tudi nagradili z izdelki Benko.

Napišite recept na kos papirja in skupaj z vašim točnim naslovom pošljite na naslov Mercator, Studio za ekonomsko propagando, 61000 Ljubljana, Breg 22. Na ovojnico obvezno pripišite »recept Benko«!

Predvidoma 26. junija 1981 bo odbor za zgodovino pri ZKOS pripravil enodnevno posvetovanje s predstavniki lokalnih časopisov na temo »Pisanje o kulturnem dogajanju«.

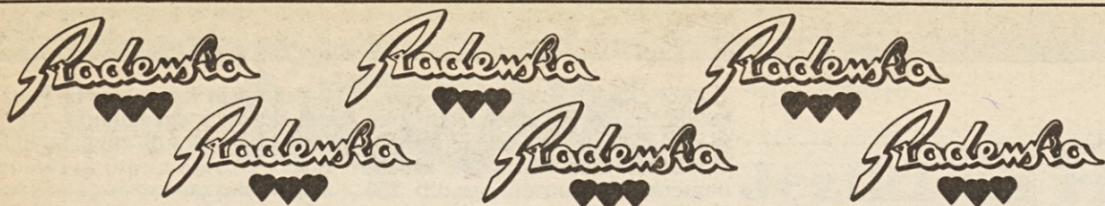
Glavne teme posvetovanja bodo:

- o strukturi listov in drugih značilnostih
- kako pisati za glasilo
- o stilu pisanja, kompoziciji, namenu in odmevnosti teh listov.

Sodelovali bodo tov. Štefka Bulovec, Janko Liška, Doro Hvalica in Branko Žunec. Prispevki bodo kratki, v obliki tez, ki naj spodbude razpravo in izmenjavo izkušenj.

Prosimo, da prijavite vašega predstavnika najkasneje do 12. junija 1981. Na podlagi prejetih prijav vas bomo obvestili o kraju in uri pričetka posvetovanja.

Predsednik odbora za zgodovino pri ZKOS:
JANKO LIŠKA I. r.

Mesec maj se izteka in z njim tudi nagradno tekmovanje, ki ga je za najlepše urejene izložbe razpisala Radenska.

V januarski številki Mercatorja smo vas povabili k sodelovanju. Dolgo smo čakali na prvo prijavo, dokler ni »prebila ledu« aranžerka iz cerkniške blagovnice: prva se je okorajžila in poslala prijavo. No, o tem sem obširno pisal že v prejšnji številki. Pa vseeno: morda je prav Iva izzvala k tekmovanju še ostale aranžerje, ki so kmalu za njo začeli pošiljati prijave.

Najprej smo prejeli dve prijavi iz Ljubljane. K ogledu svojih del sta nas povabila aranžerja iz tozdov Grmada in Dolomiti. Moram reči, da smo si njihove izložbe ogledali skupaj s predstavniki Radenske in bili prijetno presenečeni. Oceno smo si kajpak zapisali v našo beležko.

Nekaj dni kasneje smo se oglasili v Ribnici na Dolenjskem. Lani so odprli novo blagovnico, ki ima prostrane izložbe in Bernardi Tkalec najbrž delo ni bilo težko. Napravila je, v stilu Radenske seveda, kar tri izložbe in z domiselno urejeno obešanko poudarila še prodajni prostor.

Prav gotovo ni nobena umetnost postaviti nekaj steklenic radenske, deita ali swinga in temu dodati ogledne kartone, ki jih je pripravila Radenska. Od vseh, ki so sodelovali pri aranžiranju, smo pričakovali lastne domislice, nekaj svojega, izvirnega. Prav Bernarda Tkalec je morda doslej dodala največ svojega. Veliki izložbi je spremenila v piknik, kjer pa se seveda pijejo le radenski napitki. Med skale je postavila roštilj, lutke oblekla v športna oblačila in s pravo mero posluha izložbo napolnila še z drugimi dodatki in napismi. Ravno prav – ravno toliko, da vse le ni prenatrpano. Prijetno na po-

gled in tudi nam je bilo prijetno, ko smo si zabeležili oceno.

No, pa da ne bo to videti kot nekakšen slavospev. Tudi aranžer iz Tržiča je bil kar dober in domisel, pa izložbe v Ptuj, Lenartu in Radencih. Vendar o tem kaj več drugič.

Januarja smo se v našem prvem sestavku o Radenski dogovorili, da bo tekmovanje trajalo do konca maja in mesec maj, se je skoraj že iztekel. Ocene bomo pregledali in kmalu bo jasno, kateri so najboljši.

Saj se še spominjate, kajne, da najboljše in najbolj domiselno urejene izložbe – oziroma avtorje, čakajo lepe nagrade. Če ste morda pozabili, naj še enkrat zapišem, kakšne nagrade so to.

Prva nagrada je pet dni bivanja v Zdravilišču Radenske, v hotelu Radin. To je hotel A kategorije in

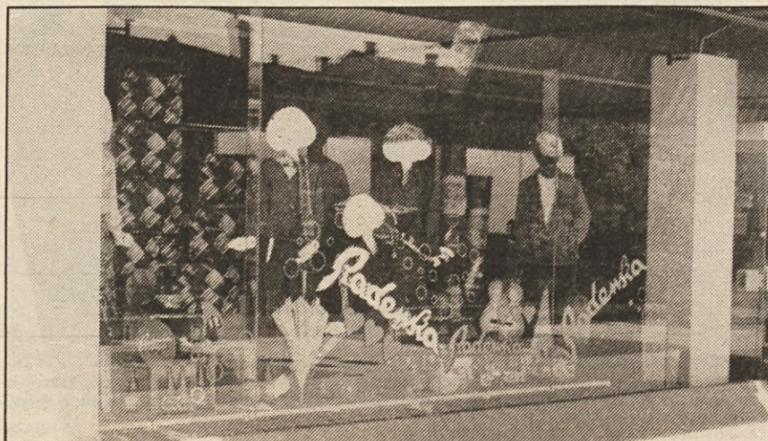
sodi med najsodobnejše in najlepše v Sloveniji. Radin vsakemu ponuja res veliko – oddih, zdravljenje in razvedrilo. V hotelu je čudovita restavracija s specialitetami domače in mednarodne kuhinje, pa aperativ bar, kavarna, klubski prostor ter dvorana za pitje Radenske iz samega izvira. Imajo tudi velik pokrit bazen, pa savno in solarij. Če vse to ne bo dovolj, potem se boste morda odločili za športne aktivnosti in sprehode v lepo okolico. Kdo bo nagrajenec, bo znano prihodnjic.

Pet dni bivanja v termalnem kopalnišču v Moravcih je druga nagrada. Tam se boste tudi prijetno počutili in se lahko po mili volji nakopali v topli zdravilni vodi.

Lepo pa je tudi na Pohorju, še posebno v planinskem domu Zarja. To pa je nagrada številka tri.

Vse nagrade so za dve osebi. Mogoče še to: nagrad ni mogoče spremeniti v denarno obliko.

Do prihodnjic bo malo nervoze in nestrpnosti, kajne? Vsem veliko sreče in tudi upanja ter lep pozdrav v imenu Radenske.

Ena izmed izložb Radenske, ki jih je v Ribnici pripravila Bernarda Tkalec. Foto Mile Bitenc

pometamo
pred svojim
pragom

Hodim po ljubljanskih ulicah. Gledam izložbe, mimogrede stopim v trgovino. Pot me zanese na Beethovnovno ulico. Zazrem se v napis nad vrati; ta opozarja na vinsko klet Agrokombinata iz Krškega. Saj res, pravim, morda, pravzaprav prav gotovo je to tisti Agrokombinat, ki je v sestavi družine Mercator.

Naslednji dan v službi prelistam sporazum o združitvi v SOZD Mercator. Dobim podatek, da se je Agrokombinat Krško vključil v našo »družino« 29. marca 1977. Torej pred štirimi leti!

Res je, da so napisne table ne ravno najbolj poceni. Toda tudi z minimalnimi stroški bi se dalo dodati tisto besedico Mercator, ki jo sporazum pravzaprav zahteva.

Sicer pa: prelistam telefonski imenik za mesto Ljubljano. Gledam pod Mercator in seveda iščem Agrokombinat. Ta ima v Ljubljani predstavništvo, pa vinsko klet, točilnico. Iščem zaman.

Agrokombinat najdem kasneje, ko gledam pod črko A! Seveda tudi iz telefonskega imenika ni razvidno, da je v sestavi Mercatorja. Zakaj tako, kaj pravite?

V središču Ljubljane je vinska klet Agrokombinata iz Krškega. Saj je to tisti, ki je v sestavi sozda Mercator, kajne?! Foto Mile Bitenc

Obzornik

Želimo predstaviti še slovensko poljudno ljudsko revijo z zelo pisano in vsestransko zanimivo vsebino, ki jo že 29 let izdaja Prešernova družba. Gotovo bi se nanjo naročil še marsikateri delavec, če bi jo bolje poznal.

Razen kratkih novel domačih in tujih pisateljev pri naša »Obzornik« na 80 straneh vsak mesec zanimive članke z vseh področij znanosti in človeškega zanimanja. Zgodovina, potopisi, narodopisje, problemi daljnjih dežel in ljudstev, razvoj tehnike in znanosti, revolucije in vojne, razvojna pot človeškega rodu ter perspektive prihodnosti, življenjske poti domačih in tujih znamenitih ljudi, zanimivi kulturni problemi in dogajanja, pa še pisane podobe iz narave in živalskega sveta. Revija posveča posebno pozornost umetniški in estetski vzgoji bralcev ter je bogato ilustrirana. Zanj se navdušujejo tako prosvetni delavci kot mladina prav tako pa tudi ljudje vseh poklicev, od preprostih ljudi do izobraženec. V njej objavljajo tudi poročila o delovanju Prešernove družbe, pisma, ki jih pošiljajo njeni člani in odgovore nanje. Revijo ureja uredniški odbor z glavnim urednikom Tonetom Fajfarjem in odgovornim urednikom Stankom Janežem.

Letna naročnina (12 števil) »Obzornika« 1981 je 300 dinarjev, lahko pa jo poravnate tudi v največ 3 obrokih. Polletna naročnina je 150 dinarjev, posamezna številka pa stane 30 din. Naročite jo lahko na naslov: Prešernova družba, Borsetova 27, 61000 Ljubljana.

Šest knjig – 800 din

Prešernova družba vabi

Ljudska knjiga

Tudi v letu 1981 bodo naročniki Prešernove družbe v zbirki Ljudska knjiga prejeli šest mojstrsko napisanih, zanimivih, pretresljivih, zabavnih in napetih romanov iz svetovne književnosti.

Janosch: **HOLONEK ALI DOBRI BOG IZ GLINE.** Pripoved, polna zabavnih dogodivščin, ki se odigravajo v ozadju »Velike nemške zgodovine«.

Philip Roth: **ZBOGOM COLUMBUS.** Prikupna ljubezenska zgodba o študentu Neilu in najstniški razvajenki iz bogate družine.

Adil Jakubov: **ULUGBEOVI ZAKLADI.** Zgodovinski roman iz časov, ko so v deželah okrog pravljicega Samarkanda divjali hudi boji med potomci slovitega Timurlenka.

Kobo Abe: **ŽENSKA S PEŠČIN.** Zbiralec žuželk Džumpel Niki izgine in oblasti ga proglasijo za mrtvega. V resnici pa mož živi v majhni obmorski vasi, ki jo nenehno ogroža povsod prodirajoči pesek. – Ta japonski roman je bil preveden v vse svetovne jezike, film, ki je bil posnet po njem, pa je prejel posebno priznanje na festivalu v Cannesu.

Leonard Kibera: **GLASOVI V TEMI.** Delo kenijskega avtorja sodi med najboljše stvaritve sodobne afriške literature. – Podobe bogatašev in revežev, črncev in belcev, v novi družbi ljudje ne tkejo več prijateljskih vezi, kot v nekdanji vaški skupnosti.

Siegfried Lenz: **VZOR.** Zberejo se trije pedagogi, ki naj bi sestavili nekakšno čitanko in z njo pokazali mladini naše dobe vzor, po katerem bi se lahko zgledovala. Tedaj izvedo za mlado biologinjo, ki je odšla v Grčijo in se pridružila odporu zoper polkovniški režim...

Preko 1500 strani zanimivega branja. Najcenejša tovrstna zbirka na Slovenskem. Format 17 X 11,5 cm, tiskano na brezlesnem papir, vezano v platno in opremljeno z večbarvnim ščitnim ovitkom. Dve knjigi sta izšli aprila, dve izideta junija in dve septembra.

NAROČILNICA

Naročam zbirko »Ljudska knjiga« 1981 (6 knjig). Naročnino 800 din bom poravnal

a) v celoti, takoj po prejemu prvih knjig
b) v največ 4 zaporednih mesečnih obrokih

Ime in priimek: _____

Ulica in hišna št. _____

Pošta in poštna št. _____

Datum: _____

Podpis: _____

Prešernova družba, Borsetova 27, 61000 Ljubljana

Lek Ljubljana

Lek sprašuje: poznate AIAX?

Pregovor pravi, da je urejeno in čisto stanovanje ogledalo dobre gospodinje. Res je: vestna gospodinja postane kaj slabe volje, ko vidi, da stanovanje ni več povsem čisto. Seveda, toliko je raznih opravil, da za temeljito čiščenje stanovanja vsak dan sproti ni časa.

Posebno tam, kjer je v družini več majhnih otrok, se kaj hitro povsod poznajo odtisi njihovih prstkov: na pohištvu, štedilniku in hladilniku, pa na steklih, vratih – skratka, povsod tam, do koder sežejo otroške roke. Tal niti ne omenjam, saj so umazana in popackana mimogrede.

Kljub vsej zaposlenosti pa si vendarle želimo, da bi bilo stanovanje snažno in vsak dan vzdrževano ter da bi bila občasna, temeljita čiščenja čim manj naporna. Za to pa moramo imeti seveda dobro čistilo. Takšno, ki z malo truda veliko zaleže.

Prav zato vam tokrat predstavljamo **AIAX beli tornado**, univerzalno čistilno sredstvo z visoko koncentracijo amoniasola. Hitro in brez napora čisti vse gladke pralne površine, ki so običajno najbolj izpostavljene umazaniji.

Kako uporabljamo **AIAX beli tornado**? S krpo, namočeno v raztopino **AIAX** (na dva litra vode uporabimo en pokrovček **AIAX**), obrišemo kljuko, vrata, pa umivalnike, ploščice, mize, stole, tla... Že v nekaj minutah bo stanovanje

spet snažno. Intenziven vonj po snagi vas bo prepričal, da vaš trud ni bil zaman. Stanovanje boste tako lahko zlahka očistili in slabe volje prav gotovo ne bo več.

Z malo napora in s pomočjo **AIAX** - a bo snažno stanovanje vsak dan vaš ponos.

Kakovost izdelka zagotavlja **Lek Ljubljana** v sodelovanju s Colgate-Palmolive.

Mercatoriada '81 Mercatoriada '81

V soboto, 6. junija, se bodo delavci in kmetje SOZD Mercator zbrali na 4. letnih športnih igrah – letos gostje M-Rožnika, TOZD Jelka Ribnica – v Ribnici

Odkar so se leta 1977 organizacije združenega dela s področij kmetijstva, industrije, trgovine, zunanje trgovine, gostinstva in turizma ter storitev s sklenitvijo samopravnega sporazuma združile v sestavljeno organizacijo združenega dela Mercator, je bilo do danes največ naporov vloženih v uresničevanje dogovorjene skupne poslovne politike, skupnega uresničevanja razvojnih investicij z združevanjem sredstev, skupnega opravljanja bančno-kreditnih poslov, skupne zunanje trgovinske dejavnosti in skupnega ter enotnega razvijanja poslovno informacijskega sistema z elektronsko obdelavo podatkov. Za svoje dosežke na teh področjih je Mercator prejel in prejema pomembna družbena in tudi neuradna priznanja. Sami bi morda morali biti bolj ponosni na pomen takšnih dejstev, kakor je podatek, da je Mercator v svoji panogi med 60 največjimi pretežno trgovinskimi organizacijami v Jugoslaviji na 4. mestu po skupnem prihodku, po družbenem proizvodu pa na 3. mestu in s tem prvi med podobnimi slovenskimi trgovinskimi organizacijami.

Z začetkom tega leta v Mercatorju združuje delo in sredstva 10 delovnih organizacij, v katerih je skupno 52 tozdov, ter 13 enovitih delovnih organizacij, z vseh slovenskih regij. Njihovi sedeži so v 39 slovenskih občinah, ene pa še v SR Hrvatski in ene v Beogradu. Razen tega ima Mercator poslovne enote še v 17 občinah drugih republik in pokrajin. V teh organizacijah združuje delo preko 11750 delavcev in 3000 združenih kmetov.

Pri tem, ko smo svoje moči v zadnjih letih usmerjali pretežno v uresničenje prizadevanj, da bi v pogojih hudih gospodarskih ni-

hanj in celo nerazumevajočega odnosa do trgovine s svojimi lastnimi močmi obvladali težke gospodarske pogoje, in smo pri tem tudi uspevali, nadalje, da smo težišče naše notranje politike postavili na krepitev homogenega političnega in strokovnega jedra sestavljene organizacije in kar najbolj čvrste medsebojne odnose med tako raznolikimi in po področjih razprostranjenimi kolektivi, smo gojili tudi takšne prireditve in manifestacije, kakršne so naše skupne športne igre, s pridržkom, da učinki teh akcij niso presegali zanje vloženih sredstev. Naj vas spomnim, da je bila prva letna mercatoriada leta 1978 na Ptuj, druga v Portorožu, lanska v Krškem in letošnja v Ribnici. V tem menjavnju krajev in naših vsakoletnih gostiteljev se prav tako izraža naša težnja po vzajemnosti, ki je baza našemu sožitju, in zaradi katere smo združeni, da namreč vsakdo daje in vsakdo prejema, zdaj ta, drugič drugi. Na teh naših srečanjih se med sabo bolje spoznavamo, spoznavamo kraje, v katerih delajo naše organizacije, in njihove ljudi, vsi ti pa spoznavajo nas.

Kakor smo že nekoč poudarili, pa naše igre niso namenjene manifestiranju firme kot take, marveč nam samim, delavcem in kmetom Mercatorja. Kot firma si moramo ugled pridobiti na druge načine – s kakovostjo naše vsakodnevne ponudbe in poslovanja, s kakovostjo naših notranjih odnosov. Zaradi tega naša prireditve ni namenjena nastopanju Mercatorja pred javnostjo in ji v sredstvih obveščanja ne dajemo posebne publicitete. Zbližanja med nami na teh igrah pa so neprecenljivega pomena za naše notranje delo in življenje, v prid sodelovanju tudi na drugih področjih, zaradi katerih smo se združili.

4. letna Mercatoriada

Program tekmovanja 6. junija v Ribnici

- 7.00 zbor vseh ekip
- 7.30 svečana otvoritev
- 8.00 začetek tekmovanja za kegljanje, streljanje, košarko in mali nogomet
- 9.00 namizni tenis, šah
- 10.00 plavanje
- 14.00 kros
- 15.30 vlečenje vrvi
- 17.00 razglasitev rezultatov in zabavni program

Gostiteljica Mercatoriade '81

Anton Kočvar – studio za EP

Ribnica

Ribniška dolina se je oblikovala ob tektonski prelomnici in je bila nekoč jezero polno rib. Jezero je polagoma usahnilo, spomin na obilico rib pa ni ostal le v imenu kraja, temveč tudi v grbu Ribnice.

Ribnica je v svoji zgodovini tesno povezana z gradom, ki ga prvič omenjajo v listinah leta 1082, čeprav so ga gospodje Žonveški postavili že prej. Fevdalni lastniki so se menjavali vse do leta 1810, ko ga je kupila rodbina Rudež, od nje pa leta 1873 vojska. Med vojno je bila v njem najprej italijanska, nato pa partizanska bolnišnica. Da se ne bi v njem utrdili domobranci in Nemci, so ga partizani porušili. Po vojni so grad delno obnovili in je danes pod spomeniškim varstvom.

Še kot fevdalni podložniki so Ribničani in okoličani sloveli kot spretni rokodelci, zlasti suhorobarji. Žal danes domača obrt izumira in jo uspešno izpodriva industrijski način izdelave znamenitih žlic, sit in druge suhe robe. Le v Sodražici je še nekaj suhorobarjev.

Ribniška občina šteje nekaj več kot 12.000 prebivalcev, ožje področje pa okrog 2.500

prebivalcev. Poleg kmetijstva je razvita tudi industrija z znanimi organizacijami združenega dela INLES, RIKO, SLOVENIJALES-ŽIČNICA, DONIT in ITPP ter obrtna dejavnost.

V Ribnici je tudi naša temeljna organizacija združenega dela JELKA v sestavi Mercator-Rožnika. Kot trgovsko podjetje JELKA RIBNICA je bila ustanovljena 25. maja 1956. leta in hkrati z mercatoriado praznuje 25-letnico obstoja. Od prvotnih 14 prodajal s 63 delavci se je JELKA v razvoju podvojila in v njej danes združuje delo 144 delavcev v 28 poslovnih enotah.

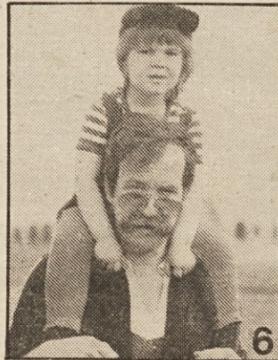
Lani so delavci JELKE, združeni v Mercator, odprli prvo blagovnico v Ribnici. Letos je prav ta blagovnica skupaj z restavracijo prizorišče slovesnosti četrtnih letnih iger delavcev in kmetov sestavljene organizacije združenega dela Mercator.

K organizaciji športnih iger so delavcem Mercatorja nesebično priskočile na pomoč tudi družbeno-politične organizacije občine in JLA, tako da moramo Ribnici, kot gostiteljicu letošnje mercatoriade, izreči vse priznanje.

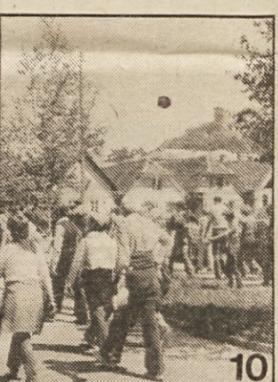
Bili smo na jubilejnem 25. pohodu »Po poteh partizanske Ljubljane«

Najprej smo se zbrali ob doslej najznosnejši jutranji uri pred sozdovsko poslovno stavbo na Emonski ulici, kjer smo dobili belo-rdeče čepice, ki so vsem soudeležencem letošnjega, po udeležbi rekordnega, jubilejnega 25. pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane« dale vedeti, da organizirano sodimo »pod isto kapo«... Od tod smo krenili na zbirališče, Trg osvoboditve (slika 1), kjer smo hoteli, še vedno skupaj in organizirani, vsi naenkrat v Viatorjevega zelenca (slika 2). Vsega hudega (beri: sardinske gneče) vajeni uporabniki storitev avtobusnega prometa smo kljub vsemu ugotovili, da se nas na nikakršen način ne more preko 460 naenkrat stlačiti v avtobus, zato smo se, kot to tudi sicer čisto počnemo, »razbili« v skupine in se, s tujimi komolci med rebri, odcijazili do Fužin. Tu smo »sestopili« in se podali v prirodo (slika 3), v prebujajoče se zelenje (slika 4) in od sončne pripeke potenje. »Glava« kolone, z zastavami na ramenih mladincev (slika 5), je bila tudi zadnjim v približno kilometer dolgi koloni dobro vidna in so ji zlahka sledili. Prava poletna vročina in pot navkreber sta naredili svoje: nekateri so se utrudili (slika 6), prav vsi pa so se razveselili malice, ki je čakala na pol poti (slika 7). Sendvičev, jabolk in osvežilnega čaja, ki sta ga brhki točajki pridno delili

(slika 8), je prav kmalu zmanjkalo in polni dodatnih moči smo jo skozi bujno, ozon oddajajoče zelenje mahnili naprej (slika 9). Po kakšnih dveh urah in pol hoje smo rahlo utrujeni, vendar pono-

sni nad prehojeno potjo, na svoji desni ugledali grad (slika 10) in se podali na Trg revolucije, kjer je bila sklepna prireditev letošnjega pohoda. – Besedilo in foto Matjaž Marinček

Obiskali smo hišo cvetja!

Precej časa smo si že v kolektivu Mercator-Sadja zelenjave želeli, da bi obiskali Beograd in grob našega dragega predsednika Tita. Želja se nam je pred dnevi končno izpolnila. Osnovna organizacija sindikata in Mercator Turist sta bila organizatorja tega nadvse uspelega izleta.

Zbrali smo se v popoldanskih urah pred upravnim poslopijem naše delovne organizacije. Bilo nas je kar precej – skoraj sto. Že ko smo se zbirali, je bilo čutiti nekakšno napetost pred odhodom in vsem, kar nas je čakalo. Odpeljali smo se na letališče Brnik, opravili vse formalnosti na letališču in poleteli proti Beogradu. Tudi tisti, ki so se prvič peljali z letalom, so se kar vživel v vzušje ob poletu. No, tudi kakšna solzica strahu je stekla, ki pa se je posušila po varnem pristanku na beograjskem letališču v Surčinu. Pod vodstvom vodičev Jane in Jožeta smo se zapeljali v za večino še neznan Beograd ter se ustavili pri hotelu Slavija, kjer smo prenočili. Po večerji se nas je večina v napetem pričakovanju odpravila k spanju.

Po zajtrku smo se odpravili na Dedinje. Ta svečani trenutek je na vse napravil izredno močan vtis. Ni bilo potrebno dolgo čakati in že smo bili v zadnjem domu predsednika Tita. Molčali smo, marsiko-

mu je zastal dih, s pogledom pa smo si želeli vtisniti zadnjo ped prostora, ki nam je po smrti predsednika Tita tako znan in tako blizu. Kar prehitro smo končali obisk. Tudi kasnejši obisk muzeja je hitro minil, saj smo spoznali samo skromen del Titovega življenja, daril in posvetil, ki so mu jih poklanjali predsedniki, organizacije in tudi preprosti ljudje, ki so s tem skušali pokazati svojo ljubezen in neomajno vero vanj.

Po ogledu smo se polni vtisov

napotili na Avalo. V lepem in sončnem vremenu smo obiskali spomenik neznanega junaka in šele potem postali zgovornejši. Preostalo nam je še toliko časa, da smo si ogledali center mesta, Terazije, Kalemegdan, se sprehodili po Knez Mihajlovi ulici, najbolj vneti so obiskali še živalski vrt. Kar nenadoma je prišel čas povratka. Polni vtisov smo še v letalu ugotavljali, da je bil izlet čudovit, da nam bo za vedno ostal v spominu.

Mirko Vaupotič

Tisti dan...

Takrat je majsko sonce zahajalo in temna tančica je ovila zemljo v noč, ki se zate, Tito, ni nikoli končala. Ta strašna noč, ko je kri v žilah zledenela. Prišlo je jutro, ko se je mesto zavilo v črnino. Tvoje slike na vsakem koraku. Ob njih postajamo, srečni in nesrečni hkrati. Takrat spoznamo, kako blizu smo si. Kako blizu sta si življenje in smrt. Od bolečine nam solze zalivajo oči in zagristi moraš ustnice, da ne bi zajokal naglas.

Ne, dragi Tito, tega dneva se ne da opisati. Povsod gručice ljudi, ki s solzami v očeh spremljajo tvojo zadnjo pot, ki se počasi končuje pod večno žalostnimi brezami.

Danes je zopet maj, majska noč, z bolečino kot pred letom dni. Sama sem in čakam na nekaj, kar se ne bo nikoli zgodilo, ker z zadnje poti ni vrnitve, kajti glas sirene je pomenil slovo.

Marija Starič Celovška 104